

نام و نام خانوادگی:

کلاس:

نام دبیر:

پیشگفتار :

کتابی که در دسترس شماست مجموعه نکات و نمونه سئوالات درس مطالعات اجتماعی در پایه نهم دوره اول دبیرستان می باشد. در این کتاب برای جلوگیری از پاسخ های پراکنده دانش آموزان در آزمون های مختلف در رابطه با سئوالات تشریحی تلاش کردیم سئوالات مهم تشریحی با پاسخ ارائه شود.

برای سئوالات درست / نادرست ، کامل کردنی ، چهار گزینه ای ، وصل کردنی و کوتاه پاسخ دانش آموزان به نکات و عبارت هایی که به صورت جمله خبری ارائه شده مراجعه نمایند در این عبارت ها و نکات که به تفکیک هر درس ارائه گردیده برخی کلمات درشت تر و برخی عبارت ها زیرخطدار هستند. این به این مفهوم است که برای استفاده در سئوالات غیر تشریحی (درست / نادرست ، کامل کردنی ، چهار گزینه ای ، وصل کردنی و کوتاه پاسخ) آن کلمات و عبارت ها کاربرد دارند. و مورد سئوال واقع می شوند.

حسین حیدری - شهریور ۱۴۰۲

*** دبیران محترم ، اولیاء گرامی و دانش آموزان عزیز ***

لطفا نظرات، پیشنهادات ، انتقادات و اشکالات کتاب را به آی دی شاد :

@heydari5936 ارسال نمایید.

با سپاس فراوان

تکنیک‌ها و روش‌های مطالعه مفید و موثر برای دانش‌آموزان

به گزارش خبرنگار آموزش و پرورش پانا، برخی از دانش‌آموزان در درس خواندن و به طور کلی بحث مطالعه، دغدغه‌هایی دارند، این دسته از دانش‌آموزان عنوان می‌کنند که علی‌رغم مطالعه فراوان، باز هم به آن نتیجه دلخواه و مدنظر خود دست نمی‌یابند.

اولین نکته ای که در هنگام درس خواندن باید مورد توجه دانش‌آموز باشد، مکان و زمان درس خواندن است، شرایط محیطی و زمانی در نحوه یادگیری و ماندگاری مطالب در ذهن، بسیار موثر است. توصیه می‌شود دانش‌آموز مکان و زمانی را برای مطالعه انتخاب کند که تمرکز حواس بیشتری را برای وی به دنبال داشته باشد و دانش‌آموز با فکری آسوده در مکانی مناسب و آرام و بدون سروصدا به درس خواندن بپردازد.

رفت و آمدهای مکرر، هوای نامناسب، گفت و گوی اطرافیان و موارد دیگر می‌تواند در چگونگی مطالعه دانش‌آموز موثر باشد.

از طرفی رنگ، نور و تهویه محل مطالعه نیز از موضوعات شایان توجه است، زیرا با خستگی و حتی میزان یادگیری نسبت مستقیم دارد. رنگ محیط هر چه روشن‌تر باشد، برای ایجاد آرامش و تمرکز مفید تر است.

به علاوه، هنگام مطالعه مغز به میزان زیادی اکسیژن نیاز دارد که این میزان از محل تهویه مناسب فراهم می‌شود، بنابراین بهتر است دانش‌آموز هنگام مطالعه استراحت‌های کوتاهی به خود بدهد و در فضای باز چند نفس عمیق بکشد.

بسیاری از افراد معتقدند مطالعه باید صبح‌ها انجام شود. اما افرادی نیز ترجیح می‌دهند شب‌ها را برای مطالعه کردن انتخاب کنند. بنابراین با توجه به شناختی که هر فرد از خود دارد، باید تشخیص دهد که بهترین زمان مطالعه برای او چه زمانی است. البته مطالعات زیاد، حاکی از آن است که مغز در ساعات ابتدایی صبح، آمادگی بیشتری برای فراگیری دارد. اما گر کسی در این ساعات نمی‌تواند تمرکز داشته باشد، می‌تواند با توجه به خصوصیات خود زمان دیگری را برای مطالعه انتخاب کند.

دومین نکته قابل تامل که در جهت حل مشکل این دسته از دانش‌آموزان به ذهن می‌رسد، تغییر روش‌ها و تکنیک‌های مطالعه است. بسیاری از روش‌های درس خواندن دانش‌آموزان غلط هستند، به عبارتی عادت‌هایی هستند که دانش‌آموز به مرور در طی زمان تحصیل خود به علت تکرار و اصرار بر استفاده از روش غلط خود، به آن دچار شده است. این دسته از دانش‌آموزان در صورتی که تکنیک مطالعه خود را تغییر دهند و از روش‌های پیشنهادی به صورت گام به گام و صحیح بهره‌برند، می‌توانند شانس خود را آزمایش کرده و در آزمون‌ها و امتحانات نمرات بهتری را کسب کنند. شیوه صحیح مطالعه، مزیت‌هایی مانند کاهش زمان مطالعه، افزایش میزان یادگیری، طولانی کردن مدت زمان نگهداری مطالب در حافظه و به خاطر سپاری آسان تر اطلاعات را به دنبال دارد.

مروری بر روش ها و تکنیک های مطالعه

برای داشتن مطالعه ای اثربخش نوشتن نکات مهم در حین خواندن ضروری است تا برای مرور مطالب، دوباره لازم نباشد کتاب خوانده شود و در زمانی کوتاه از روی یادداشت های خود، مطالب را بتوان مرور کرد.

یادداشت برداری، بخش مهم و حساس از مطالعه است که باید به آن توجهی خاص داشت؛ چون موفقیت دانش آموزان را تا حدود زیادی تضمین خواهد کرد و مدت زمان لازم برای یادگیری را کاهش خواهد داد. خواندن بدون یادداشت برداری یک علت مهم فراموشی است.

۱- **خواندن بدون نوشتن**: همانطور که اشاره شد این روش مطالعه نادرست است. مطالعه فرآیندی فعال و پویا است و برای نیل به این هدف باید از تمام حواس خود برای درک صحیح مطالب استفاده کرد. باید با چشمان خود مطالب را خواند، باید در زمان مورد نیاز مطالب را بلند بلند ادا کرد و نکات مهم را یادداشت کرد تا هم با مطلب مورد مطالعه درگیر شده و حضوری فعال و همه جانبه در یادگیری داشت و هم در هنگام مورد نیاز، خصوصاً قبل از امتحان، بتوان از روی نوشته ها مرور کرد و خیلی سریع مطالب مهم را مجدداً به خاطر سپرد.

۲- **خط کشیدن زیر نکات مهم**: این روش شاید نسبت به روش قبلی بهتر باشد ولی روش کاملی برای مطالعه نیست چرا که در این روش، بعضی افراد به جای آنکه تمرکز و توجه بر روی یادگیری و درک مطالب داشته باشند ذهنشان معطوف به خط کشیدن روی نکات مهم می شود. حداقل روش صحیح خط کشیدن زیر نکات مهم به این صورت است که ابتدا مطالب را بخوانند و مفهوم را کاملاً درک کنند و سپس زیر نکات مهم خط بکشند نه آنکه در کتاب دنبال نکات مهم بگردند تا زیر آن خط بکشند.

۳- **حاشیه نویسی**: این روش نسبت به دو روش قبلی بهتر است ولی باز هم روشی مناسب برای درک عمیق مطالب و خواندن کتب درسی نیست ولی می تواند برای یادگیری مطالبی که از اهمیت چندانی برخوردار نیستند مورد استفاده قرار گیرد.

۴- **خلاصه نویسی**: در این روش دانش آموز مطالب را می خواند و آنچه را درک کرده است بصورت خلاصه بر روی دفتری یادداشت می کند که این روش برای مطالعه مناسب است و از روشهای قبلی بهتر است، چرا که در این روش ابتدا مطالب را درک کرده، سپس آنها را یادداشت می کند اما باز هم بهترین روش برای خواندن نیست.

۵- **کلیدبرداری**: کلیدبرداری روشی بسیار مناسب برای خواندن و نوشتن نکات مهم است. در این روش دانش آموز پس از درک مطلب، بصورت کلیدی نکات مهم را یادداشت می کند و در واقع کلمه کلیدی، کوتاهترین و راحت ترین و بهترین و پرمعنی ترین کلمه ای است که با دیدن آن، مفهوم جمله تداعی شده و به خاطر آورده می شود.

۶- **خلاقیت و طرح شبکه ای مغز**: این روش بهترین شیوه برای یادگیری خصوصاً فراگیری مطالب درسی است. در این روش دانش آموز مطالب را می خواند، پس از درک حقیقی آنها نکات مهم را به زبان خود (و نه بصورت جملات کتابی) و بصورت کلیدی یادداشت می کند و سپس کلمات کلیدی را بر روی طرح شبکه ای مغز می نویسد (در واقع نوشته های خود را به بهترین شکل ممکن سازماندهی کرده و نکات اصلی و فرعی را مشخص می کند) تا در دفعات بعد به جای دوباره خوانی کتاب، فقط به طرح شبکه ای تولید شده مراجعه کرده و با دیدن کلمات کلیدی نوشته شده بر روی طرح شبکه ای مغز آنها را خیلی سریع مرور کند. این روش درصد موفقیت تحصیلی دانش آموزان را تا حدود بسیار زیادی افزایش می دهد و درس خواندن را بسیار آسان می کند و بازده مطالب را افزایش می دهد.

نکات مهم :

۱- زمین ما بخش کوچکی از منظومه خورشیدی است.

۲- منظومه خورشیدی متشکل از یک ستاره به نام خورشید در مرکز و اجرام آسمانی متعدد که در مدارهای پیرامون آن می چرخند.

۳- منظومه خورشیدی دارای هشت سیاره است .

۴- سیاره های درونی : چهار سیاره نزدیک به خورشید که سطوح سنگی و جامد دارند به سیاره های درونی مشهور هستند.

۵- سیاره های بیرونی : چهار سیاره دورتر از خورشید که از گازهای مختلف تشکیل شده اند به سیاره های بیرونی معروف هستند.

۶- در میان چهار سیاره نزدیک خورشید (تیر(عطارد)- ناهید (زهره) - زمین - مریخ (بهرام)) زمین بزرگترین است.

۷- زمین سومین سیاره ی منظومه خورشیدی است.

۸- عمر زمین و منظومه خورشیدی حدود ۴,۵ میلیارد سال می باشد.

۹- برخی از سیاره های منظومه خورشیدی قمرهایی دارند که به دور آنها می گردند.

۱۰- در مرکز منظومه خورشیدی ، خورشید سرچشمه اصلی نور و گرما و انرژی بر روی زمین است.

۱۱- ستاره خورشید یکی از میلیاردها ستاره ی کهکشان راه شیری (کهکشان راه مکه) است.

۱۲- کهکشان راه شیری از نوع کهکشان های مارپیچی می باشد.

۱۳- انواع کهکشان (تقسیم بندی ادوین هابل) الف) مارپیچی ب) بیضوی ج) نامنظم.

۱۴- مساحت کره زمین ۵۱۰ میلیون کیلومتر مربع است و سطح آن را خشکی ها (قاره ها) و آب ها (اقیانوس ها و دریاها) پوشانده اند.

۱۵- هر پدیده مانند جلگه ، رود ، دریا ، کوه ، دشت ، شهر ، روستا و ... بر روی کره زمین مکانی دارد.

۱۶- موقعیت مکانی یک پدیده چیست؟

یعنی مکان دقیق قرار گرفتن آن مکان بر روی کره زمین (مختصات جغرافیایی).

۱۷- جغرافیدانان برای تعیین موقعیت مکانی پدیده ها بر روی سطح کره زمین و مطالعه درباره مکان ها خطوط و تقسیمات فرضی را ابداع کرده اند.

۱۸- خط استوا چیست؟

کمربند دایره ای فرضی که در فاصله مساوی از قطب شمال و قطب جنوب قرار دارد و کره زمین را به دو نیمکره شمالی و جنوبی تقسیم کرده است.

۱۹- مدار چیست؟

به موازات کمر بند دایره ای استوا دایره های کوچکتر به سمت قطب شمال و قطب جنوب رسم شده اند که به آن ها مدار می گویند.

ویژگی های مدارها : نکته های ۲۰-۲۱-۲۲

۲۰- مدار استوا (مدار مبداء) یا همان مدار صفر درجه می باشد.

۲۱- بقیه مدارها از صفر درجه (خط استوا یا مدار مبداء) تا ۹۰ درجه شمالی و ۹۰ درجه جنوبی ادامه دارند.

۲۲- معمولاً همه مدارها را بر روی کره ها و نقشه ها رسم نمی کنند بلکه با فاصله های معین از هم انجام می دهند.

مثلاً : استوا صفر درجه و باقی درجات با فاصله ۱۰ درجه از هم فاصله دارند. ۰-۱۰-۲۰-۳۰- ...

۲۳- **تعریف نصف النهار** : نصف النهارها نیم دایره های فرضی هستند که از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده اند و طول مساوی دارند.

ویژگی های نصف النهارها : نکته های ۲۴-۲۵-۲۶

۲۴- برای درجه بندی نصف النهارها ، نصف النهاری را که از رصدخانه گرینویچ (G) در لندن عبور می کند را به عنوان نصف النهار مبداء (صفر درجه) انتخاب کرده اند .

۲۵- نصف النهار مبداء یا همان نصف النهار گرینویچ و امتداد آن در سوی دیگر کره زمین ، کره زمین را به دو نیمکره شرقی و غربی تقسیم می کند .

۲۶- نصف النهار مبداء (گرینویچ) صفر درجه و نصف النهارهای دیگر از ۰ تا ۱۸۰ درجه غربی و ۱۸۰ درجه شرقی درجه بندی شده اند. زیرا محیط زمین ۳۶۰ درجه است .

۲۷- **تعریف مختصات جغرافیایی** : هر نقطه از کره زمین روی یک مدار و یک نصف النهار مشخص قرار دارند که به آن ((مختصات جغرافیایی)) آن نقطه می گویند .

۲۸- ما با داشتن شبکه مدارها و نصف النهارها می توانیم طول و عرض جغرافیایی هر مکان یا مختصات جغرافیایی آن را به دست آوریم . (فایده مدارها و نصف النهارها)

۲۹- **تعریف طول جغرافیایی** : طول جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله آن مکان با نصف النهار مبداء بر حسب درجه .

۳۰- **تعریف عرض جغرافیایی** : عرض جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله آن مکان با مدار استوا بر حسب درجه.

۳۱- برای نوشتن طول و عرض جغرافیایی از علائم اختصاری آن N(شمالی) S(جنوبی) E(شرقی) W(غربی) استفاده می گردد.

نکات مهم :

- ۱- از مهمترین حرکات زمین می توان به الف (حرکت وضعی ب) حرکت انتقالی اشاره کرد.
- ۲- حرکت وضعی یعنی چه؟
زمین در هر ۲۴ ساعت یک بار به دور محور خود می چرخد که به آن حرکت وضعی می گویند.
- ۳- زمین روشنایی خود را از نور خورشید می گیرد ، اما نور خورشید در زمان معین فقط نیمی از زمین را روشن می کند.
- ۴- اگر زمین به دور خود نمی چرخید چه اتفاقی رخ می داد؟
همیشه یک نیمکره شب و نیمکره دیگر روز می شد.
- ۵- حرکت ظاهری خورشید یعنی چه ؟
جابجایی یا حرکت خورشید در آسمان را حرکت ظاهری خورشید می نامند.
- ۶- هر روز در آسمان خورشید از مشرق طلوع می کند و هنگام ظهر خورشید تقریباً بالای سر ما است و هنگام عصر رفته رفته به سمت مغرب حرکت و در آن جا غروب می کند.
- ۷- در واقع خورشید جابجا نمی شود بلکه زمین می چرخد و نقاط مختلف کره زمین پی در پی از مقابل خورشید عبور می کنند.
- ۸- محور چرخش زمین از مرکز کره زمین ۲۳ درجه و ۲۷ دقیقه انحراف دارد.
- ۹- جهت چرخش کره زمین به دور محور خود از غرب به شرق است.
- ۱۰- نتایج حرکت وضعی کره زمین را بنویسید.
الف (پدید آمدن شب و روز
ب (ایجاد اختلاف ساعت در نقاط مختلف کره زمین.
- ۱۱- نتایج حرکت انتقالی کره زمین را نام ببرید.
الف (بوجود آمدن یک سال خورشیدی
ب (ایجاد فصل ها
- ۱۲- وقتی نیمه ای از کره زمین در مقابل خورشید قرار می گیرد همه نقاطی که روی یک نصف النهار قرار دارند در یک زمان خورشید را در آسمان مشاهده می کنند.
- ۱۳- وقتی خورشید درست روی نصف النهار مبدأ قرار می گیرد در همه شهرهایی که روی این نصف النهار (از شمال اروپا تا جنوب آفریقا) قرار گرفته اند هنگام ظهر است.
- ۱۴- هر منطقه ای که شرقی تر است ساعتش هم جلو تر است.
- ۱۵- مردم شرق گرینویچ خورشید را زودتر مشاهده می کنند بنابراین ساعت آن ها نیز جلوتر است.

۱۶- مردم غرب گرینویچ خورشید را دیرتر مشاهده می کنند پس ساعت آن ها هم عقب تر خواهد بود.

۱۷- ساعت واقعی چیست؟

مبنای زمان واقعی در مکان های مختلف موقعیت خورشید در آسمان است.

۱۸- حدود ۱۴۰ سال پیش در یک کنفرانس بین المللی کشورها توافق کردند که به جای ساعت واقعی از ساعت رسمی استفاده کنند. به این ترتیب ساعت رسمی به وجود آمد.

۱۹- کره زمین برای آن که یک دور یا ۳۶۰ درجه به دور محور خود بچرخد حدود ۲۴ ساعت لازم دارد. پس اگر

۳۶۰ درجه محیط کره زمین را به ۲۴ قاج تقسیم کنیم هر یک از قاج ها ۱۵ درجه پهنا خواهد داشت.

۲۰- هر قاج یک منطقه زمانی را به خود اختصاص می دهد.

بنابراین همه ی نصف النهارهایی که داخل یک قاج قرار گرفته اند به طور توافقی ساعت یکسانی خواهند داشت.

۲۱- برخی کشورها مانند ایران با آن که در بیشتر از یک قاج گسترده شده اند از یک ساعت پیروی می کنند.

۲۲- در برخی کشورهای بسیار وسیع مانند چین ، کانادا ، روسیه و ایالات متحده امریکا چند ساعت رسمی وجود دارد. و مردم مجبورند هرگاه از شرق به غرب یا برعکس مسافرت کنند ساعت خود را جلو یا عقب بکشند.

۲۳- هر قاج ۱۵ درجه است و یک نصف النهار مرکزی دارد و ساعت رسمی را بر اساس نصف النهار مرکزی تعیین می کنند.

۲۴- حرکت انتقالی چیست ؟

کره زمین در طول ۳۶۵ روز و ۶ ساعت یک دور کامل به گرد خورشید می چرخد که به این حرکت ، حرکت انتقالی می گویند.

۲۵- زمین در مداری بیضی شکل با سرعت حدود ۳۰ کیلومتر در ثانیه به گرد خورشید می چرخد.

۲۶- سال واقعی (سال خورشیدی) چیست؟

مدت زمان واقعی یک دور کامل گردش زمین به گرد خورشید ۳۶۵ روز و ۶ ساعت است که به آن سال واقعی یا سال خورشیدی می گویند.

۲۷- سال رسمی چیست؟

تقویم نویسان سال را ۳۶۵ روز در نظر می گیرند که ۶ ساعت از سال خورشیدی کمتر است که به آن سال رسمی می گویند.

۲۸- سال کبیسه چیست ؟

برای جبران کسری ۶ ساعت ها هر ۴ سال یک روز به آخرین روز سال رسمی اضافه می کنند در این صورت سال ۳۶۶ روز می شود که به سال ۳۶۶ روزی سال کبیسه می گویند.

۲۹- محور قطب ها بر سطح مدار گردش انتقالی زمین مایل است. به همین دلیل زاویه تابش خورشید در طول سال تغییر می کند و درازی شب و روز نامساوی شده و فصل ها به وجود می آید.

۳۰- انقلاب تابستانی چیست؟

در اول تیرماه در نیمکره شمالی منطقه وسیع تری از کره زمین در معرض نور خورشید قرار می گیرد در نتیجه طول روزها از شب ها بیشتر است. (طولانی ترین روز) که به آن انقلاب تابستانی می گویند.

۳۱- تابستان چه زمانی رخ می دهد؟

در اول تیرماه هر سال خورشید در نیمکره شمالی به مدار رأس السرطان به طور عمود می تابد که در این موقع از سال تابستان در نیمکره شمالی ایجاد می شود.

۳۲- در اول دی ماه هر سال در نیمکره شمالی بخش کم وسعت تری از کره زمین تابش نور خورشید را دریافت می کنند و روزها کوتاه تر از شب ها می شود. (اول دی ماه در نیمکره شمالی = شب یلدا = طولانی ترین شب سال)

۳۳- زمستان چگونه رخ می دهد؟

در اول دی ماه خورشید به مدار رأس السرطان در نیمکره شمالی به طور مایل می تابد که در این موقع زمستان رخ می دهد.

۳۴- انقلاب زمستانی چیست؟

در نیمکره شمالی اول دی ماه کوتاه ترین روز سال رخ می دهد که به این رخداد انقلاب زمستانی می گویند.

۳۵- در اول دی ماه خورشید به مدار رأس الجدی در نیمکره جنوبی عمود می تابد. (تابستان)

۳۶- اعتدالین چیست؟

در دو موقع از سال یعنی

۱- اول بهار (روز اول فرودین)

۲- اول پاییز (روز اول مهرماه)

درازای روز و شب برابر می شود یعنی مسیری که منطقه روشن زمین می پیماید با مسیر منطقه تاریک برابر است به این دو زمان اعتدالین (بهاری - پاییزی) می گویند.

۳۷- نحوه محاسبه اختلاف ساعت و ساعت واقعی مناطق :

* ساعت ها را بر اساس درجه نصف النهارها تعیین می کنند.

* مبدأ ساعت مناطق مختلف جهان را نسبت به نصف النهار گرینویچ حساب می کنند. مثال :

ساعت شهر الف که بر روی نصف النهار ۶۰ درجه شرقی قرار دارد ۱۰ صبح است. و شهر ب که بر روی نصف النهار ۷۵ درجه شرقی قرار دارد را محاسبه کنید.

محاسبه : می دانیم که هر ۱۵ درجه معادل ۱ ساعت یعنی ۶۰ دقیقه می باشد و اگر ۶۰ را بر ۱۵ درجه تقسیم کنیم عدد به دست آمده می شود ۴ یعنی هر ۱ درجه حرکت کره زمین برابر با ۴ دقیقه می باشد .
این نکته را نیز فراموش نکنیم که مناطق شرقی تر ساعتشان جلوتر است.

$$۷۵ - ۶۰ = ۱۵$$

اختلاف درجه دوشهر برابر است با ۱۵

۱۵ را بر ۱۵ تقسیم می کنیم جواب به دست آمده اختلاف ساعت دو شهر است جواب می شود ۱
حالا می گوییم چون شهر ب شرقی تر است پس ۱+ به ساعت شهر الف اضافه می شود.

پاسخ نهایی : صبح ۱۱ = ۱۰ + ۱
پس ساعت شهر ب می شود ۱۱ صبح

پایان درس دوم

نکات مهم :

۱- کره زمین از ۴ محیط تشکیل شده است.

الف (سنگ کره (لیتوسفر)

ب (آب کره (هیدروسفر)

ج (هوا کره (اتمسفر)

د (زیست کره (بیوسفر) که مجموعه سه محیط الف ب ج می باشد.

۲- سنگ کره (لیتوسفر) چیست؟

به بخش خارجی کره زمین یا پوسته آن که حالت جامد دارد و از سنگ و خاک تشکیل شده است سنگ کره یا لیتوسفر می گویند.

۳- آب کره (هیدروسفر) چیست؟

به اقیانوس ها ، دریاها ، دریاچه ها ، و بقیه آب های سطحی ، آب های زیر زمینی ، یخچال ها و نزولات جوی آب کره یا هیدروسفر می گویند.

۴- هواکره (اتمسفر) چیست؟

شامل گازهایی است که دور تا دور کره زمین را فرا گرفته اند.

۵- زیست کره (بیوسفر) چیست؟

سه محیط سنگ کره ، آب کره و هواکره با هم محیطی را برای زندگی انسان ها و دیگر موجودات زنده می سازند که به آن زیست بوم یا بیوسفر می گویند.

۶- وسعت خشکی های کره زمین نسبت به آب ها کم است.

۷- حدود ۷۱ درصد سطح کره زمین را آب ها و ۲۹ درصد مابقی را خشکی ها در بر گرفته اند.

۸- وسعت آب های نیمکره جنوبی بیشتر از نیمکره شمالی است.

۹- وسعت آب های نیمکره شمالی کمتر از نیمکره جنوبی است.

۱۰- وسعت خشکی های نیمکره شمالی بیشتر از نیمکره جنوبی است.

۱۱- وسعت خشکی های نیمکره جنوبی کمتر از نیمکره شمالی است.

۱۲- تعریف ناهمواری :

به همه پستی و بلندی های سطح کره زمین ناهمواری می گویند.

۱۳- پنج مجموعه بزرگ خشکی های کره زمین :

قاره آسیا - قاره اروپا - قاره آفریقا - قاره آمریکا - قاره استرالیا و اقیانوسیه

۱۴- در نقشه ها ، جلگه ها و دشت ها یعنی سرزمین های پست را با رنگ سبز نشان می دهند.

۱۵- جلگه های پهناور جهان در کنار دریاها یا امتداد رودهای بزرگ تشکیل شده اند.

۱۶- در نقشه ها ، فلات ها و کوه های بلند را با رنگ زرد و قهوه ای نمایش می دهند.

۱۷- تعریف فلات :

فلات ها سرزمین هایی نسبتاً هموار اما مرتفع اند که از اطراف به سرزمین های کم ارتفاع و پست منتهی می شوند.

۱۸- فلات تبت بلندترین فلات جهان است. (معروف به بام جهان)

۱۹- فلات ها کوههای بسیار بلند با قله های نوک تیز را در بر گرفته اند.

۲۰- ویژگی های ناهمواری های جوان :

الف (دارای کوه های بسیار مرتفع می باشند.

ب (دامنه این کوه ها شیب تندی دارند.

ج (دره های بین کوه های آن تنگ و به شکل V است.

د (قله های آن نوک تیز و برفگیر هستند.

۲۱- ویژگی های ناهمواری های پیر :

الف (دارای کوه های کم ارتفاع می باشند.

ب (قله های آن گنبدی شکل است. (به علت فرسایش)

ج (شیب دامنه های آن ملایم است.

د (دره های بین کوه های آن باز و آبرفتی و به شکل U است.

۲۲- عوامل موثر در پیدایش و تغییر شکل ناهمواری های سطح کره زمین :

الف (عوامل طبیعی

ب (عوامل انسانی

الف (عوامل طبیعی :

۱ (عوامل درونی

۲ (عوامل بیرونی

⊙ ۱ (عوامل درونی (طبیعی) :

الف (چین خوردگی مانند : رشته کوه البرز - رشته کوه هیمالیا - آلپ - اورال - آپالاش

ب (گسل یا شکست مانند : رشته کوه اطلس در شرق آفریقا - گسل سن آندریاس - گسل تبریز - گسل سمنان - گسل تهران

ج (بالازدگی مواد مذاب مانند : الوند همدان - شیرکوه یزد

د (آتشفشان (ولکانو) مانند : قله دماوند - تفتان - سبلان - سهند - سنت هلن در واشینگتن

⊙ ۲ (عوامل بیرونی (طبیعی) :

الف (هوازدگی ب (فرسایش آبی ج (فرسایش بادی د (فرسایش یخچالی

ب (عوامل انسانی :

انسان با اقداماتی چون :

۱) استخراج معادن

۲) ساخت سد

۳) ساخت جاده

۴) کشاورزی

۵) ایجاد تونل

۶) ایجاد شهر و روستا

۷) استخراج نفت و گاز

باعث تغییر چهره ناهمواری ها می شود.

۲۳- طبق نظریه دانشمندان ، پوسته زمین به قطعات یا ورقه های بزرگی تقسیم شده اند.

۲۴- ورقه ها یا صفحات تکتونیکی کره زمین (شامل پوسته و گوشته فوقانی) بخش هایی از قاره ها تا کف اقیانوس ها را دربر می گیرند.

۲۵- انواع حرکات ورقه ها یا صفحات تکتونیکی کره زمین :

الف) یا از هم دور می شوند.

ب) یا به هم نزدیک می شوند.

ج) یا به هم برخورد می کنند.

د) یا در امتداد هم می لغزند.

۲۶- ورقه ها یا صفحات تکتونیکی کره زمین روی بخش خمیری شکل گوشته (نرم کره) به آرامی حرکت می کنند.

۲۷- البته ورقه ها یا صفحات تکتونیکی کره زمین بسیار کند حرکت می کنند و در هر سال فقط چند سانتی متر جابجا می شوند اما این جابجایی طی میلیون ها سال تغییرات زیادی در ناهمواری ها ایجاد کرده است.

۲۸- نتایج حرکت ورقه ها یا صفحات تکتونیکی کره زمین :

الف) ایجاد چین خوردگی

ب) ایجاد رشته کوه ها

ج) ایجاد شکست یا گسل

د) ایجاد کوه های آتشفشانی

پایان درس سوم

نکات مهم :

۱- پنج مجموعه بزرگ آبی جهان :

الف (اقیانوس آرام (کبیر)

ب (اقیانوس منجمد شمالی

ج (اقیانوس منجمد جنوبی

د (اقیانوس اطلس

ه (اقیانوس هند

۲- اقیانوس آرام پهناورترین اقیانوس کره زمین است که مساحت آن تقریباً ۱۰۰ برابر مساحت کشور ایران است.۳- عمیق ترین اقیانوس جهان اقیانوس آرام (کبیر) است.۴- دراز گودال ماریانا با عمق تقریباً ۱۱۰۰۰ متر در نزدیکی مجمع الجزایر فیلیپین در اقیانوس آرام قرار دارد.

۵- انواع جریان های دریایی :

الف (جریان های آب گرم مثل : گلف استریم - استوایی شمالی - کورویشوب (جریان های آب سرد مثل : ایاشیو - لابرادرج (جریان های آب گرم و سرد مثل : بنگوئلا

۶- علت دشواری کاوش های علمی در اقیانوس ها چیست ؟

الف (فشار زیاد آب

ب (تاریکی

ج (دمای کم در اعماق آب

۷- پوسته زمین در کف اقیانوس ها و دریاها امتداد دارد و کف اقیانوس ها و دریاها مانند سطح خشکی ها ناهمواری های فراوانی دارد.

۸- فلات قاره (ایوان خشکی) چیست ؟

در جاهایی که اقیانوس ها با خشکی تماس دارند اغلب ناحیه ای کم عمق با ژرفایی کمتر از ۲۰۰ متر دیده می شود که به آن فلات قاره یا ایوان خشکی می گویند.

۹- فلات قاره در دریاها و دریاچه ها نیز دیده می شود و در برخی از آن ها جزیره هایی سر از آب بیرون آورده اند.

۱۰- اهمیت فلات قاره (ایوان خشکی) :

الف (وجود منابع سرشار نفت و گاز

ب (استفاده از جزایر آن برای ماهیگیری

۱۱- شیب قاره چیست ؟

بعد از فلات قاره ناگهان شیب زیاد می شود و تا عمق ۲۰۰۰ تا ۵۰۰۰ متری ادامه می یابد که به این بخش از اقیانوس ها شیب قاره می گویند.

۱۲- انواع حرکات آب اقیانوس ها و دریاها :

الف (موج ب) جزر و مد ج (جریان های دریایی

۱۳- اهمیت جریان های دریایی :

الف (جریان های دریایی گرم و سرد بر آب و هوای مناطقی که از مجاورت آن ها عبور می کنند تأثیر می گذارند.
ب (محل تلاقی و برخورد جریان های آب گرم و جریان های آب سرد از مهم ترین مناطق صید ماهی جهان است.
مانند : نیوفوندلند در آمریکا یا شرق ژاپن.

۱۴- دلایل اهمیت اقیانوس ها :

الف (منبع مهم تأمین غذا برای انسان ها است.
ب (امکان حمل و نقل کم هزینه تر را فراهم می کند.
ج (به طور غیر مستقیم منبع تأمین آب شیرین برای ساکنان جهان است.

۱۵- انسان ها با چه اقداماتی محیط اقیانوس ها و دریاها را آلوده می کنند؟

الف (ریختن زباله های سمی کارخانه ها
ب (ریختن پلاستیک و مواد تجزیه نشدنی در اقیانوس ها
ج (ریختن زباله های اتمی در اعماق اقیانوس ها
د (صید بی رویه ماهی ها و آبزیان

۱۶- صید بی رویه و انبوه ماهی ها ، بدون آنکه فرصت تولید مثل برای آن ها فراهم شود نیز به بوم سازگان (اکوسیستم) آب ها به شدت لطمه می زند.

۱۷- تعریف هواکره :

هواکره لایه و مخلوطی از گازهای نیتروژن (۷۸٪) اکسیژن (۲۱٪) و سایر گازها مانند دی اکسید کربن و بخار آب است که از سطح زمین تا ارتفاع ۱۰۰۰۰ کیلومتری اطراف سیاره زمین را فرا گرفته است.

۱۸- پایین ترین لایه هواکره که نزدیک به سطح کره زمین است ، ورد سپهر یا تروپوسفر نام دارد.

۱۹- تشکیل ابرها و بسیاری از تغییرات آب و هوایی در لایه تروپوسفر یا ورد سپهر صورت می گیرد.

۲۰- در جنگل های کنگو در آفریقا آب و هوای گرم و مرطوب حاکم است.

۲۱- در شمال آفریقا یعنی در صحرای بزرگ آفریقا آب و هوای بسیار گرم و خشک حاکم است.

۲۲- نواحی ساحلی آفریقا در کنار دریای مدیترانه آب و هوای مدیترانه ای دارند.

۲۳- عوامل موثر بر آب و هوای جهان :

الف (زاویه تابش خورشید و عرض جغرافیایی

ب) دوری و نزدیکی به اقیانوس ها و دریاها

ج) ارتفاع از سطح زمین

د) فشار هوا و جریان باد

۲۴- تأثیر زاویه تابش خورشید و عرض جغرافیایی :

سرزمین های نزدیک استوا اشعه عمودی خورشید را دریافت می کنند. اما هرچه از استوا به طرف قطب ها پیش می رویم تابش خورشید مایل تر می شود.

به طور کلی یکسان نتابیدن خورشید به سطح زمین سه منطقه آب و هوایی در روی زمین پدید می آورد.

الف (منطقه گرم : در دو طرف استوا تا مدارهای رأس السرطان در نیمکره شمالی و رأس الجدی در نیمکره جنوبی.

ب (منطقه معتدل شمالی و جنوبی : منطقه ما بین مدار رأس السرطان و قطب شمال و منطقه ما بین مدار رأس الجدی و قطب جنوب

ج (منطقه سرد : در مجاورت قطب ها

هرچه از مدار استوا (مدار صفر درجه) به سمت عرض های جغرافیایی بالاتر (قطب ها) حرکت کنیم دمای هوا کاهش می یابد و در نواحی مجاور قطب ها کمترین میانگین دمای سالانه دیده می شود.

۲۵- تأثیر دوری و نزدیکی به اقیانوس ها و دریاها :

خشکی ها زودتر از آب ها گرم می شوند. و سریع تر گرمای خود را از دست می دهند.

آب ها بیشتر از خشکی ها گرما را در خود ذخیره می کنند به همین دلیل اقیانوس ها و دریا ها موجب اعتدال دمای نواحی مجاور خود در زمستان و تابستان می شوند و گرما و سرمای مناطق را کاهش می دهند.

(سؤال : چرا اقیانوس ها و دریا ها موجب اعتدال دمای نواحی مجاور خود در زمستان و تابستان می شوند؟)

عبور جریان های دریایی آب گرم از کناره کشورها موجب می شود که سرمای هوا در زمستان کاهش یابد.

(مانند : عبور جریان آب گرم گلف استریم در زمستان از مجاورت لندن)

عبور جریان های دریایی آب سرد موجب بروز سرمای شدید در کناره ها می شود.

(مانند : عبور جریان آب سرد گرینلند از کناره های کانادا)

۲۶- تأثیر ارتفاع از سطح زمین :

در لایه ورد سپهر (تروپوسفر) هرچه از سطح زمین بالاتر می رویم دمای هوا کم می شود.(به ازای هر ۱۰۰۰ متر افزایش ارتفاع ، دما ۶ درجه سانتی گراد کاهش می یابد).
در نواحی مرتفع و بر فراز قله ها و کوه ها و دامنه ها دما پایین تر از نواحی پست است.
ارتفاعات می توانند از نفوذ توده های مرطوب به نواحی آن سوی خود جلوگیری کنند.
مانند : رشته کوه های هیمالیا در شمال هند ، البرز در ایران
ارتفاعات جهت وزش بادهای را نیز تغییر می دهند.

۲۷- تأثیر فشار هوا و جریان باد :

هوا مانند همه گازها سنگینی دارد و بر همه چیز فشار وارد می کند.
فشار هوا را با دستگاه های فشار سنج اندازه گیری می کنند.
فشار هوا در یک مکان متغیر است و زیاد یا کم می شود.

۲۸- باد چگونه به وجود می آید؟

هوا همیشه از جایی که فشار بیشتری دارد به سمت جایی که فشار کمتری وجود دارد جریان می یابد و به این ترتیب باد به وجود می آید.

۲۹- پراکندگی کانون های فشار (مناطق پر فشار و مناطق کم فشار) از عوامل مهم جریان عمومی هوا و تغییرات آب و هوایی در مناطق مختلف است.

۳۰- دانشمندان معتقدند که طی ۱۰۰ سال گذشته میانگین دمای زمین نسبت به قبل افزایش یافته است.

۳۱- علل مهم افزایش دمای کره زمین چیست؟

الف) زیاد شدن تعداد خودروها

ب) افزایش فعالیت های صنعتی که از سوخت فسیلی استفاده می کنند.

ج) افزایش گازهای گلخانه ای در هواکره

۳۲- پیامدهای ناخوشایند گرم شدن کره زمین را بیان نمایید.

الف) ذوب شدن یخ های قطبی

ب) بالا آمدن آب دریاها و اقیانوس ها

ج) به زیر آب رفتن نواحی ساحلی و جزیره ها

د) افزایش یا طولانی شدن دوره خشکسالی در نواحی گرم و خشک

ه) افزایش سیلاب

ز) افزایش طوفان

ح) ایجاد سونامی های ویرانگر

ط) تغییرات آب و هوایی نامناسب

۳۳- نحوه محاسبه دمای مناطق بر اساس افزایش ارتفاع :

مثال : شهر الف با ارتفاع ۵۰۰ متر از سطح زمین دمایی معادل ۲۱ درجه سانتی گراد دارد و شهر ب با ارتفاع ۲۵۰۰ متر در مجاورت آن چه دمایی خواهد داشت؟

پاسخ :

می دانیم که با هر ۱۰۰۰ متر افزایش ارتفاع دما ۶ درجه سانتی گراد کاهش می یابد. ابتدا اختلاف ارتفاع دو شهر را محاسبه می کنیم.

$$2000 = 2500 - 500 \text{ (به دست آوردن اختلاف ارتفاع دو شهر)}$$

$$2 = 2000 \div 1000 \text{ (۲۰۰۰ را بر ۱۰۰۰ تقسیم می کنیم)}$$

$$12 = 2 \times 6 \text{ (به دست آوردن اختلاف دمای دو شهر)}$$

$$9 = 21 - 12 \text{ (به دست آوردن دمای شهر ب)}$$

پس دمای شهر ب برابر با ۹ درجه سانتی گراد بالای صفر است.

پایان درس چهارم

نکات مهم :

۱- تعریف زیست بوم :

یک ناحیه وسیع جغرافیایی است که در آن انواع خاصی از پوشش گیاهی و زندگی جانوری و آب و هوای خاصی ویژه خودش وجود دارد و ناحیه مشخصی را به وجود آورده است که با ویژگی های ناحیه مجاور خود تفاوت دارد.

۲- هر زیست بوم از چند بوم سازگان (اکوسیستم) تشکیل شده است.

۳- عوامل موثر بر تنوع زیست بوم ها : (تنوع زیست بوم ها به چه عواملی بستگی دارد؟)

الف (آب و هوا

ب (شکل ناهمواری ها

ج (میزان ارتفاع زمین

د (جنس خاک

۴- از بین همه عوامل موثر بر تنوع زیست بوم ها عامل آب و هوا بیشترین تأثیر را دارد.

۵- از میان عناصر آب و هوایی دو عنصر دما و بارش بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می گذارند به طوری که با تغییر دما و بارش از یک ناحیه به ناحیه دیگر ، پوشش گیاهی تغییر می کند.

۶- دما عامل مهمی در رویش گیاهان است و در مناطقی که دمای هوا بسیار پائین است گیاهان نمی توانند رشد کنند.

۷- میزان بارش تأثیر زیادی بر میزان پوشش گیاهی یک منطقه دارد.

۸- علاوه بر میزان دما و بارش عوامل دیگری چون مدت فصل خشک و تبخیر نیز در پوشش گیاهی موثرند.

۹- عوامل موثر بر پوشش گیاهی :

الف (میزان دما

ب (میزان بارش

ج (مدت فصل خشک

د (میزان تبخیر

۱۰- زیست بوم های مهم جهان کدامند؟

الف (توندرا

ب (تایگا

ج (جنگل های پهن برگ منطقه معتدله

د (علفزارهای منطقه معتدله

ه (بیشه زارها و مراتع مدیترانه ای

و (بیابان

ز (جنگل های بارانی استوایی

ح (ساوان

۱۱- یک زیست بوم ممکن است بخش وسیعی از یک قاره را در بر گیرد و یا ویژگی های آن در چند قاره یافت شود.

۱۲- ویژگی های زیست بوم توندرا :

موقعیت :

توندرا ناحیه ای در نزدیکی قطب شمال و حاشیه اقیانوس منجمد شمالی است.

دما و بارش :

زمستان های طولانی دارد و سرمای هوا در آن بسیار شدید است . دما در زمستان به ۳۴- درجه سانتی گراد می رسد. تابستان کوتاه و میانگین دما در تابستان حداکثر ۱۲ درجه سانتی گراد است.

ویژگی های خاک و زمین :

زمین های توندرا از یخ و برف پوشیده شده است. در تابستان با ذوب شدن یخ ها در زیر خاک باتلاق های کم عمق ایجاد می شود.

پوشش گیاهی :

در توندرا فقط گیاهانی چون خز و گلشنک می تواند برود.

زندگی جانوری :

بزرگ جثه ترین جانور توندرا خرس قطبی است. از دیگر جانداران می توان به روباه قطبی ، اسکیمو ها و گوزن شمالی اشاره کرد.

۱۳- ویژگی های زیست بوم تایگا :

موقعیت :

جزء گسترده ترین زیست بوم ها است. و در جنوب توندرا و در قاره های آسیا ، اروپا و آمریکای شمالی گسترش یافته است.

دما و بارش :

در این منطقه در ۶ ماه از سال میانگین دما کمتر از صفر درجه سانتی گراد است. بارندگی بین ۲۵۰ تا ۵۰۰ میلی متر و زمین همیشه مرطوب است.

پوشش گیاهی :

ناحیه تایگا به داشتن جنگل های مخروطیان و سوزنی برگ ها معروف است. درختان این ناحیه مانند کاج و سرو همیشه سبزند و برگ ریزان ندارند.

تقریباً تمام کشور کانادا از نوع تایگا است.

زندگی جانوری :

از جانداران این ناحیه می توان عقاب کاکل سفید ، سمور دریایی و گرگ خاکستری را نام برد.

۱۴- ویژگی های جنگل های استوایی :

موقعیت :

این زیست بوم در مجاورت خط استوا در چند قاره گسترش یافته است.

دما و بارش :

در این منطقه هوا همیشه گرم ، رطوبت حدود ۸۰ درصد و میزان بارندگی سالیانه ۲۵۰۰ میلی متر است.

پوشش گیاهی :

جنگل های استوایی چند طبقه اند ، در زیر درختان بلندتر ، درختان کوتاه تر و علف ها که رشد بسیار سریعی دارند. ارتفاع درختان بلند گاه به ۲۵ تا ۳۵ متر نیز می رسد.

درختان شاه پسند (مانگرو) ، نارگیل ، قهوه سودانی ، هوا و بامبو از جمله گیاهان این ناحیه اند.

زندگی جانوری :

این زیست بوم بیشترین تنوع زیستی جهان را دارد و انواع حشره ها ، پرندگان ، خزندگان و پستانداران در آن زندگی می کنند.

۱۵- ویژگی های زیست بوم ساوان :

موقعیت :

ساوان منطقه علفزارها یا درختان تک و منفرد است. که در مجاورت جنگل های استوایی واقع شده است. بیشترین وسعت ساوان در قاره آفریقا است.

دما و بارش :

آب و هوای ساوان در تمام طول سال گرم است و در آن دو فصل خشک و مرطوب وجود دارد.

پوشش گیاهی :

درختان تک و منفرد و علفزارها مانند درختان بائوباب از گونه های گیاهی هستند.

زندگی جانوری :

ساوان از نظر تنوع جانوری بسیار غنی است.

جانورانی مانند گورخر ، فیل ، زرافه ، کرگدن و شیر در این ناحیه زندگی می کنند.

۱۶- ویژگی های زیست بوم بیابان :

تعریف بیابان : به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه آن ها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد بیابان گفته می شود.
موقعیت :

بخش عمده ای از بیابان های گرم و خشک جهان در مجاورت مدار رأس السرطان و رأس الجدی واقع شده اند.
مانند بیابان صحرا در آفریقا ، ربع الخالی در عربستان ، و لوت در ایران (بیابانهای گرم و خشک) بیابان گبی در مغولستان (بیابان سرد و خشک)

دما و بارش :

سرزمین هایی خشک هستند که میزان بارندگی سالیانه آن ها کمتر از ۵۰ میلی متر است. دما بسیار گرم یا بسیار سرد بدون بارش مفید.

پوشش گیاهی :

پوشش گیاهی فقیر دارند فقط درختان با بوته های خاردار که در مقابل خشکی هوا و تبخیر مقاوم هستند یا آب را در خود ذخیره می کنند می توانند در آن جا زندگی کنند.

زندگی جانوری :

جانورانی چون شتر ، روباه صحرای آفریقا ، مارمولک ، خارپشت گوش بلند و لاک پشت از جانداران و جانوران این زیست بوم هستند.

پایان درس پنجم

نکات مهم :

۱- در دو قرن اخیر (۲۰۰ سال اخیر) میزان تغییرات زیست بوم های جهان از تغییراتی که در تمام مدت عمرشان بر سیاره زمین داشته اند بیشتر بوده است.

۲- چه زمانی یک گونه جانوری در معرض انقراض قرار می گیرد؟

وقتی آخرین عضو یک گونه می میرد ، دیگر تولید مثلی صورت نمی گیرد در نتیجه ، آن گونه برای همیشه منقرض و ناپدید می شود.

۳- جانوران در حال انقراض در سال های اخیر :

ببر سیبری

خرس پاندا

گیاه رافلزیا

غزال عربی

کرگدن سفید

فیل آفریقایی

پرندۀ بهشت

درخت اژدها

وزغ درختی

قورباغه درختی چشم قرمز

لاک پشت مرداب

گوریل

شامپانزه

درخت بائوباب

۴- تنوع زیستی زمانی در معرض خطر قرار می گیرد که زیستگاه طبیعی گیاهان و جانوران تخریب شود.

۵- با تخریب پوشش گیاهی در یک منطقه ، غذا کم می شود و شرایط محیطی نامناسب گونه های جانوری را نیز از بین می برد.

۶- مهم ترین عوامل تخریب زیستگاه ها :

- الف (ایجاد و گسترش شهرها و روستا ها - ساختن پل - جاده - ساختمان ها و سدها بدون برنامه ریزی و توجه به جنبه های زیستی محیطی.
- ب (فعالیت های صنعتی و تولید انبوه کالاها در کارخانه ها .
- ج (مصرف گرای و تولید انبوه زباله .
- د (شکار و تجارت اعضای بدن حیوانات .

۷- جنگل های استوایی از پیچیده ترین زیست بوم های جهان است که غنی ترین تنوع گیاهی و جانوری را دارد.

۸- $\frac{3}{4}$ تنوع زیستی جهان مربوط به جنگل های استوایی است. به همین دلیل جنگل های استوایی را ریه های زمین نامیده اند.

- ۹- برخی دانشمندان معتقدند که جنگل های استوایی حدود ۵۰ درصد اکسیژن کره زمین و ۵۰ درصد رطوبت جو را تولید می کنند به همین دلیل بر آب و هوای کل جهان اثر می گذارد.
- ۱۰- در اثر فعالیت های انسان و استفاده از سوخت های فسیلی ، دی اکسید کربن وارد جو می شود.
- ۱۱- جنگل های استوایی قابلیت جذب دی اکسید کربن و تبدیل آن به اکسیژن را دارند.
- ۱۲- جنگل های استوایی خاستگاه اولیه بسیاری از درختان میوه جهان مانند موز - نارگیل و انبه است.

۱۳- اهمیت جنگل های استوایی :

- الف (جذب دی اکسید کربن و تبدیل آن به اکسیژن (۵۰ درصد)
- ب (تأمین ۵۰ درصد رطوبت کره زمین
- ج (تأمین انواع محصولات غذایی ، دارویی و مواد اولیه صنعتی مانند : قهوه ، کاکائو ، انواع روغن ها ، لوازم آرایشی و عطرها ، کائوچو ، لاستیک و خمیر دندان و ...
- د (استفاده از عصاره گیاهان در ترکیبات داروهای شیمیایی

۱۴- اغلب داروهایی که امروزه از آن ها برای معالجه سرطان استفاده می شود از درختان و گیاهان استوایی به دست می آیند.

۱۵- تخریب جنگل های استوایی در برخی از کشورها مانند برزیل و اندونزی بیشتر گسترش یافته است.

۱۶- در ۵۰ سال اخیر کشاورزی ، دامداری ، تجارت الوار ، استخراج معادن طلا و بوکسیت (آلومینیوم) موجب تخریب یا جنگل زدایی در منطقه استوایی شده است.

۱۷- جنگل زدایی چیست؟

یعنی از بین بردن کامل جنگل در یک ناحیه به وسیله سوزاندن جنگل ها - بریدن توسط اره برقی و از بین بردن درختان با بولدوزر.

۱۸- اثرات منفی جنگل زدایی :

دی اکسید کربن بیشتری وارد جو می شود و اثرات گلخانه ای بیشتر ، و در نهایت زمین گرمتر می شود.

۱۹- چرا تصمیم گیری برای حفاظت از محیط زیست کار چندان آسانی نیست ؟

زیرا هر تصمیمی با نظرات موافق و مخالف افراد و گروه های مختلف جامعه رو به رو می شود.

۲۰- نظرات موافق با حفظ محیط زیست جنگل های آمازون :

الف) جنگل های آمازون به همه ساکنان زمین تعلق دارد و باید حفظ شود.

ب) اگر تخریب این جنگل ها همچنان ادامه یابد مشکلات زیادی برای آب و هوای کل کره زمین به وجود می آید.

ج) بهتر است کشورهای جهان به حکومت های این منطقه فشار آورند تا با هر گونه قطع درختان مقابله کنند.

۲۱- نظرات مخالف با حفظ محیط زیست جنگل های آمازون :

الف) آمازون منطقه ثروت مندی است و ما نمی توانیم این ثروت را نادیده بگیریم.

ب) بسیاری از شرکت های تجاری به استخراج منابع و معادن آن علاقه مندند و سود زیادی نصیب آن ها می شود.

ج) برزیل و سایر کشورهای این منطقه می توانند سالانه میلیون ها دلار الوار صادر کنند.

د) صنعت الوار و چوب و کشت های تجاری و استخراج معادن در این ناحیه ها شغل ایجاد می کنند.

۲۲- در ۵۰ سال اخیر بسیاری از فیل های آفریقایی به خاطر عاج های گران قیمتشان شکار و کشته شدند.

۲۳- فواید عاج برای فیل ها :

الف) عاج به فیل کمک می کند که زمین را حفر کند.

ب) عاج به فیل کمک می کند که ریشه ها و علف ها را از زمین در بیاورد یا میوه درختان را برای تغذیه بکند.

ج) عاج وسیله دفاعی فیل ها است برای مقابله با دشمن

۲۴- کنیا از جمله کشورهای آفریقایی است که در آن شکار گسترده فیل ها صورت می گیرد.

۲۵- اگرچه امروز مسئولان کشور کنیا سعی می کنند با ایجاد پارک های وحش از انقراض فیل ها محافظت کنند اما

همچنان شکار غیر قانونی فیل در این کشور و سایر مناطق ادامه دارد.

۲۶- چین و تایلند بیشترین میزان عاج قاچاق را در جهان وارد می کنند.

۲۷- چین با کنده کاری روی عاج و تبدیل آن به محصولات تزئینی گران قیمت و پر فروش به جهانگردان سود بسیاری به دست می آورد.

۲۸- با آن که امروزه کشتار فیل و فروش عاج در جهان ممنوع شده کشور تایلند از جمله کشورهایی است که این ممنوعیت را نپذیرفته و خرید و فروش عاج فیل در آن آزاد است.

۲۹- شکی نیست که انسان برای ادامه حیات مجبور به استفاده از منابع طبیعی است ، اما نکته مهم استفاده صحیح و خردمندانه از این منابع است.

۳۰- در موضوع جنگل های استوایی ۳ روش استفاده خردمندانه از آن را بنویسید.

الف) باید بین استفاده اقتصادی از جنگل ها و فرصت بازسازی آن ها تعادل بوجود بیاید .
یعنی میزان قطع درختان باید قاعده و قانونی داشته باشد و وقتی درختان قطع می شوند با برنامه ریزی مناسب درختانی را جایگزین آن ها کنند و فرصت رویش دوباره به درختان داده شود.

ب) کشاورزی و دامپروری با روش های علمی و جدید ، را که کمترین آسیب را به محیط زیست می رسانند به کشاورزان این منطقه آموزش دهند.

ج) با ایجاد پارک های وحش از گونه های جانوری و گیاهی در معرض خطر مراقبت کنند تا نسل آن ها منقرض نشود.

۳۱- به طور کلی برای حفاظت از محیط زیست کره زمین چه باید کرد؟

الف) استفاده خردمندانه از طبیعت

ب) همکاری بین المللی برای حفاظت از محیط زیست کل جهان

پایان درس ششم

نکات مهم :

- ۱- جمعیت جهان در سال ۲۰۱۷ میلادی از مرز ۷/۵ میلیارد نفر گذشت.
- ۲- پیش بینی می شود در سال ۲۰۵۰ میلادی جمعیت جهان به حدود ۱۱ میلیارد نفر برسد.
- ۳- در ۲۰۰ سال گذشته رشد جمعیت جهان سیر صعودی (رو به بالا) پیدا کرد.
- ۴- علت اصلی رشد جمعیت جهان در ۲۰۰ سال گذشته چیست؟
 کاهش میزان مرگ و میر به ویژه مرگ و میر کودکان علت اصلی رشد جمعیت جهان در ۲۰۰ سال گذشته است.
- ۵- دلایل افزایش نیافتن جمعیت در سال های بسیار دور چه بوده است؟
 الف (بیماری های واگیر دار و عفونی مانند : وبا و طاعون
 ب (گرسنگی
 ج (قحطی
 د (جنگ
- ۶- دو عامل مهم کاهش چشمگیر مرگ و میر در دو قرن اخیر (۲۰۰ سال گذشته) :
 الف (بهبود بهداشت
 ب (بهبود تغذیه
- ۷- بهبود بهداشت چگونه باعث کاهش مرگ و میر شده است؟
 با پیشرفت های پزشکی و تولید واکسن ها و آنتی بیوتیک ها و کنترل بیماری های واگیردار چون وبا و طاعون و ... مرگ و میرها کاهش یافت.
- ۸- بهبود تغذیه به چه نحوی باعث کاهش مرگ و میر شده است؟
 با پیشرفت و گسترش کشاورزی صنعتی ، تولید مواد غذایی افزایش یافت و با پیشرفت وسایل حمل و نقل انتقال غذا به نواحی دورتر امکان پذیر شد.
- ۹- رشد طبیعی جمعیت در یک مکان به چه عواملی بستگی دارد؟
 الف (میزان موالید (تولدها)
 ب (میزان مرگ و میرها

۱۰- معادله موالید و مرگ میرها :

- موالید = مرگ و میر <<< جمعیت ثابت می ماند.
- موالید < مرگ و میر <<< جمعیت افزایش می یابد.
- موالید > مرگ و میر <<< جمعیت کاهش می یابد.

۱۱- رشد طبیعی جمعیت چیست؟

تفاوت میان میزان موالید و میزان مرگ و میر ، رشد طبیعی جمعیت را نشان می دهد.

۱۲- نحوه محاسبه رشد طبیعی جمعیت :

$$۱۰۰ \times (\text{میزان مرگ و میر} - \text{میزان موالید}) = \text{رشد طبیعی جمعیت}$$

۱۳- رشد جمعیت در همه کشورها و همه نقاط جهان یکسان نیست.

۱۴- رشد منفی جمعیت به چه معناست؟

اگر درصد رشد جمعیت به کمتر از صفر برسد به آن رشد منفی جمعیت می گویند در این حالت میزان موالید کمتر از مرگ و میرها میگردد مانند کشورهای : ژاپن - روسیه - آلمان - مجارستان و لهستان

۱۵- کاهش رشد جمعیت و رشد منفی چه مشکلاتی در آینده به وجود می آورد؟

- جمعیت سالخورده و از کار افتاده افزایش می یابد چون زاد و ولد کم است.
- جامعه از نیروی جوان برای تحصیل و علم آموزی و کار و پیشرفت محروم می گردد.
- جمعیت کشور کاهش می یابد.

۱۶- در چه صورتی افزایش جمعیت یک کشور باعث پیشرفت و ترقی خواهد بود؟

اگر در یک کشور برای آموزش صحیح و کار و تأمین شغل جوانان برنامه ریزی مناسب و سرمایه گذاری صورت بگیرد رشد و افزایش جمعیت جوان یک نعمت بزرگ و مایه پیشرفت و ترقی آن کشور خواهد شد.

۱۷- امروزه کشورهایی چون ژاپن ، سنگاپور ، کره جنوبی ، روسیه و اغلب کشورهای اروپایی برای جلوگیری از کاهش رشد جمعیت برنامه های مهمی را طراحی و اجرا می کنند.

۱۸- امروزه در جهان کشورها برای جلوگیری از کاهش رشد جمعیت چه اقداماتی می توانند انجام دهند؟

- اعطای جایزه
- کمک های مالی به خانواده هایی که صاحب فرزند می شوند.
- واگذاری مسکن
- معافیت از پرداخت مالیات
- افزایش مرخصی تحصیلی و کاری مادران

۱۹- جمعیت در کره زمین به طور بسیار نامساوی و ناموزون پراکنده شده است. در برخی کشورها تراکم جمعیت کم است در حالی که در برخی کشورهای دیگر تراکم بسیار زیادی مشاهده می شود.

۲۰- به طور کلی ، برخی عوامل طبیعی و انسانی موجب جذب جمعیت به یک ناحیه می شود و به عکس برخی عوامل منفی ممکن است از جذب جمعیت به یک ناحیه جلوگیری کند و یا حتی جمعیت را از یک مکان دفع کند.

۲۱- عوامل جذب جمعیت : الف (عوامل انسانی ب (عوامل طبیعی

۲۲- عوامل دفع جمعیت : الف (عوامل انسانی ب (عوامل طبیعی

۲۳- عوامل انسانی جذب جمعیت :

- وجود شهرهای بزرگ و پایتخت ها
- وجود نواحی صنعتی و تجاری
- وجود مکان های گردشگری و زیارتی
- مکان های دارای امکاناتی چون بیمارستان ها ، دانشگاه و راحتی حمل و نقل و رفت و آمد

۲۴- عوامل طبیعی جذب جمعیت :

- نواحی معتدل با باران کافی
- نواحی دارای آب و هوای موسمی
- دشت ها و جلگه های آبرفتی و حاصلخیز
- نواحی دارای معادن مختلف
- نواحی دارای آب کافی مانند داشتن چشمه ها و قنات ها

۲۵- عوامل انسانی دفع جمعیت :

- مکان های فاقد امکانات زندگی مانند : نبودن دانشگاه ، بیمارستان ، وسایل حمل و نقل
- نواحی دارای جنگ و آشوب و شورش
- مناطق دارای آلودگی بیش از حد محیط زیست
- افزایش بیش از حد جمعیت در یک مکان

۲۶- عوامل طبیعی دفع جمعیت :

- نواحی گرم و خشک یا بسیار مرتفع و سرد
- مکان هایی که آب کافی و خاک حاصلخیز ندارند.
- مکان های صعب العبور (عبور و مرور سخت است).

۲۷- علاوه بر رشد طبیعی جمعیت عامل دیگری که موجب افزایش جمعیت یک مکان می شود ، **مهاجرت** است.

۲۸- تعریف مهاجرت :

مهاجرت یعنی رفتن مردم از جایی به جای دیگر به منظور کار یا زندگی به صورت تقریباً طولانی مدت.

۲۹- انواع مهاجرت :

الف (مهاجرت داخلی < می تواند اجباری یا اختیاری باشد.

ب (مهاجرت خارجی (بین المللی) < می تواند اجباری یا اختیاری باشد.

۳۰- مهاجرت داخلی چیست؟

اگر مهاجرت و جابجایی جمعیت در داخل مرزهای یک کشور صورت گیرد به آن مهاجرت داخلی می گویند مانند :

- مهاجرت روستائیان به شهرها
- مهاجرت کارگران فصلی در داخل یک کشور

۳۱- مهاجرت خارجی یا بین المللی چیست؟

اگر مهاجرت و جابجایی جمعیت از یک کشور به کشور دیگر باشد یعنی جمعیت از مرزهای بین المللی خارج شوند به آن مهاجرت خارجی یا بین المللی می گویند. مانند :

- مهاجرت یک فرد ایرانی به یک کشور اروپایی
- مهاجرت افغان ها به ایران
- مهاجرت مردم سوریه و عراق به کشورهای دیگر

۳۲- مهاجرت اختیاری چیست؟

اگر مهاجرت و جابجایی جمعیت با اراده و اختیار و میل و تصمیم خود افراد و برای دستیابی به زندگی بهتر باشد به آن مهاجرت اختیاری می گویند. مانند :

- مهاجرت مردم قاره اروپا به سرزمین های جدید یعنی آمریکای شمالی و جنوبی و استرالیا
- مهاجرت یک خانواده از شهر یزد به تهران
- مهاجرت یک فرد ایرانی به یک کشور اروپایی
- مهاجرت روستائیان به شهرها
- مهاجرت کارگران فصلی در داخل یک کشور

۳۳- مهاجرت اجباری چیست؟

اگر افراد بدون میل خود و به دلایلی چون قحطی، خشکسالی و دیگر حوادث طبیعی یا جنگ ها و درگیری های سیاسی و تبعید مجبور به ترک محل زندگی خود شوند به آن مهاجرت اجباری می گویند. مانند:

- مهاجرت یک خانواده از شهر تبریز به شهر اهواز به دلیل مأموریت اداری پدر خانواده
- مهاجرت مردم سوریه و عراق به مناطق دیگر چه در داخل مرز و چه خارج از مرز کشورهاشان
- مهاجرت فلسطینی ها به دیگر نقاط

۳۴- یکی از عظیم ترین مهاجرت های بشر در قرن نوزدهم و بیستم مهاجرت اختیاری بیش از ۱۰۰ میلیون نفر از مردم قاره اروپا به آمریکای شمالی و استرالیا بود.

۳۵- به چه دلایلی مهاجرت اجباری جمعیت از یک محل به محل دیگر رخ می دهد؟

- قحطی و خشکسالی
 - حوادث طبیعی مانند: سیل، زلزله و ...
 - عوامل انسانی مانند: جنگ و درگیری های سیاسی
 - مأموریت های سیاسی و اداری
 - تبعید
- ۳۶- در ۱۰۰ سال اخیر یکی از تغییرات مهم در الگوی سکونت جمعیت جهان، گسترش شهرنشینی بوده است.

۳۷- در سال ۱۹۵۰ میلادی تنها ۲۵ درصد جمعیت جهان در نواحی شهری زندگی می کردند اما امروزه بیش از ۵۰ درصد مردم جهان در شهرها زندگی می کنند.

۳۸- علت اصلی مهاجرت گسترده مردم از روستاها به شهرها چیست؟

کسب درآمد بیشتر و به دست آوردن امکانات بهتر زندگی رشد سریع شهرنشینی را باعث شده است.

۳۹- رشد سریع شهرنشینی بدون برنامه ریزی باعث چه مشکلاتی شده است؟

- ترافیک سنگین
- آلودگی هوا
- آلودگی آب ها
- آلودگی صوتی
- افزایش زاغه نشینی
- افزایش افراد بی خانمان و کارتن خواب

پایان درس هفتم

نکات مهم :

۱- امروزه سطح خشکی های زمین میان کشورها تقسیم شده و حدود ۲۰۰ کشور در دنیا وجود دارد که با مرزهایی از یکدیگر جدا شده اند.

۲- یکی از موضوعات مهم جهان که طی چند دهه اخیر توجه صاحب نظران را به خود جلب کرده ، نابرابری جهانی یا بین المللی است.

۳- نابرابری جهانی یعنی چه ؟

یعنی از نظر ثروت و درآمد ، کیفیت زندگی مردم و دسترسی به مسکن مناسب ، آموزش ، بهداشت ، اشتغال ، گذر اوقات فراغت و نظایر آن تفاوت های زیادی بین کشورهای جهان دیده می شود.

۴- در سال های اخیر یکی از معیارها و ملاک های مهمی که همواره در سنجش نابرابری کشورها با یکدیگر مورد توجه قرار گرفته عامل اقتصادی و عناصر آن مانند : میزان تولید ، درآمد و اشتغال است.

۵- امروزه صاحب نظران به این نتیجه رسیده اند که تنها توجه به عامل اقتصادی کافی نیست به علاوه ، درآمد اقتصادی هدف نیست بلکه وسیله ای است برای آنکه انسان به هدف های والاتر دست یابد.

۶- امروزه از نظر صاحب نظران عواملی چون : هویت ، عزت ، امنیت ، آزادی ، احساس شادی و رضایت از زندگی بر کیفیت زندگی افراد جامعه تأثیر گذار است.

۷- اندازه گیری بسیاری از عوامل تأثیرگذار بر زندگی افراد جامعه و کشورها به صورت کمی (عددی) دشوار یا ناممکن است. و دیگر آن که هر کشور متناسب با فرهنگ خود این عوامل را تفسیر می کند.

۸- از حدود ۲۰ سال پیش ((شاخص توسعه انسانی)) مطرح شد.

۹- شاخص توسعه انسانی چیست؟

این شاخص (معیار) برای پی بردن به وضعیت و کیفیت زندگی در کشورها و مقایسه آن ها با یکدیگر با توجه به سه عامل اقتصادی ، بهداشتی و فرهنگی تعریف می شود.

۱۰- ملاک های توسعه انسانی کدامند؟

الف) درآمد و رفاه (عامل اقتصادی)

ب) امید به زندگی (متوسط طول عمر) (عامل بهداشتی)

ج) سواد و آموزش (عامل فرهنگی)

۱۱- از نظر شاخص توسعه انسانی کشورها به چهار گروه تقسیم شده اند:

الف) توسعه خیلی بالا مانند: کشورهای ایالات متحده امریکا - کانادا - استرالیا

ب) توسعه بالا مانند: کشورهای روسیه - برزیل - ایران

ج) توسعه متوسط مانند: کشورهای چین - مغولستان - هند

د) توسعه پایین مانند: کشورهای سودان - کنگو - موریتانی

۱۲- در سال ۲۰۱۴ میلادی میزان شاخص توسعه انسانی در ایران ۰/۷۹۸ بوده است. با این رقم کشور ایران در گروه کشورهای با توسعه بالا قرار می گیرد.

۱۳- مفهوم درآمد و رفاه چیست؟ شرح دهید.

این عامل جنبه اقتصادی دارد و به معنای سطح مطلوب زندگی و رفاه اجتماعی است. منظور از درآمد و رفاه این است که اعضای یک جامعه به چه میزان از درآمد کافی و شغل مناسب و قدرت خرید برخوردارند و به کالاهای و خدمات مورد نیاز چون مسکن، پوشاک، غذا، آموزش، تفریح و اوقات فراغت و وسایل زندگی مناسب دسترسی دارند.

۱۴- مفهوم امید به زندگی یا متوسط طول عمر را بیان کنید.

امید به زندگی یا متوسط طول عمر یعنی تعداد سال هایی که انتظار می رود کودکی که در آن کشور به دنیا آمده است عمر کند و زنده بماند.

میزان طول عمر یا امید به زندگی در یک جامعه نشان دهنده وضعیت سلامت و بهداشت در آن جامعه است.

۱۵- مفهوم سواد و آموزش را توضیح دهید.

برای پی بردن به وضع آموزش در کشورها معیارهای مختلفی از جمله میزان باسوادی بزرگسالان، میانگین سال های تحصیل در یک کشور و تعداد معلم به ازای دانش آموزان را در نظر می گیرند و بررسی می کنند.

۱۶- تخمین زده می شود که مالکیت ۸۰ درصد درآمد جهان در دست ۲۰ درصد از ساکنان آن است.

۱۷- ساکنان کشورهای با درآمد بالا بیشتر در کجای جهان قرار دارند؟

در کشورهای آمریکای شمالی - و کشورهای اروپای غربی

۱۸- کدام بخش های جهان با فقر و کمبود امکانات بهداشتی زندگی، مواجه هستند؟

برخی کشورهای قاره آسیا - آفریقا - آمریکای لاتین

۱۹- کشورهایی چون موزامبیک، تانزانیا، اتیوپی و نپال از جمله کشورهایی هستند که مردم آن ها در فقر مطلق زندگی می کنند.

۲۰- معمولا میزان ثروت مادی و رشد اقتصادی کشورها را با تولید ناخالص داخلی و درآمد سرانه اندازه گیری می کنند.

۲۱- آمار و ارقام مربوط به وضعیت رشد اقتصادی کشورها در طی زمان ثابت نیست بلکه تغییر می کند.

۲۲- در نیمه دوم قرن ۲۰ میلادی کشورهای ژاپن - چین - سنگاپور - هنگ کنگ - کره جنوبی و مالزی رشد اقتصادی سریعی داشتند.

۲۳- در سال های اخیر برخی کشورها چون عراق و سوریه به دلیل بحران های سیاسی یا جنگ نه تنها رشد اقتصادی مطلوبی نداشته اند بلکه تولید و درآمد در آن ها کاهش یافته است.

۲۴- در برخی از کشورها نیز ارقام بالای درآمد به دلیل وجود ذخائر نفت و گاز حاصل از فروش نفت است نه به معنای واقعی درآمد و رفاه.

۲۵- در کدام کشورها متوسط طول عمر بیشتر است؟

در کشورهایی که مردم در محیطی پاک و بدون آلودگی زندگی می کنند، به غذای کافی و آب سالم دسترسی دارند و در صورت بیماری یا روبه رو شدن با حوادث از امکانات درمانی و مراقبت های پزشکی پیشرفته برخوردار هستند.

۲۶- در کدام کشورها متوسط طول عمر یا امید به زندگی پایین است؟

در کشورهایی که مردم دسترسی کافی به غذا ، آب آشامیدنی سالم ندارند و با کمبود پزشک ، دارو و امکانات درمانی مواجه اند. و یا با جنگ های داخلی ، خارجی ، گرسنگی و سوء تغذیه وجود دارد.

۲۷- منظور از میانگین سالهای تحصیل چیست ؟

متوسط تعداد سال هایی است که دانش آموزان یک کشور در مدرسه حضور پیدا کرده و تحصیل کرده اند.

۲۸- عوامل نابرابری در جهان چیست؟ نام ببرید و برای هر کدام چند مثال بزنید.

الف (عوامل خارجی :

مانند :

- استعمار کشورهای ضعیف توسط کشورهای قدرتمند
- اشغال نظامی کشورها
- دخالت و نفوذ در امور داخلی کشورها توسط کشورهای قدرتمند

ب (عوامل داخلی :

مانند :

- حکومت های ستمگر و وابسته به بیگانگان
- جنگ ها و کشمکش های داخلی
- فرهنگ و باورهای غلط
- بی سوادی و ناآگاهی مردم
- غفلت از استعدادها و فرهنگ خود
- نداشتن ایمان و پشتکار و اراده برای تغییر وضع
- نبودن وحدت و مشارکت بین مردم

پایان درس هشتم

نکات مهم :

۱- اوضاع سیاسی ایران هنگام تأسیس حکومت صفوی چگونه بود؟

- کشور ما حکومت واحد و قدرتمندی نداشت.
- کشور دچار تفرقه و تجزیه شده بود.
- حاکمان بخش های مختلف ایران با هم در جنگ بودند.
- امنیت و آرامش شهرها و روستاها از بین رفته بود.
- امپراتوری عثمانی با حملات پی در پی در صدد تصرف غرب ایران بودند.
- در شمال شرقی ایران (ماوراءالنهر) ازبک ها قدرت گرفته بودند و به مرزهای ایران حمله می کردند.

۲- نحوه تشکیل حکومت صفویان را شرح دهید.

شیخ صفی الدین اردبیلی (۶۵۰-۷۳۵ ق) از صوفیان زمان خود بود که پیروان و هواداران زیادی داشت. و خانقاه او در اردبیل مورد توجه مردم و حاکمان محلی بود. پس از مرگ شیخ صفی اداره خانقاه در خانواده او موروثی شد. از جمله مهمترین طرفداران خانقاه شیخ صفی ایل های مختلف ترک بودند که به قزلباش ها شهرت داشتند تا این که در ابتدای قرن ۱۰ ه. ق یکی از نوادگان شیخ صفی الدین به نام اسماعیل به قدرت رسید. اسماعیل صفوی به کمک نیروی نظامی قزلباش ها پس از شکست شروانشاهان و آق قویونلوها و تسلط بر تبریز خود را شاه ایران نامید.

۳- اقدامات مهم شاه اسماعیل صفوی :

- شکست شروانشاهان
- شکست آق قویونلوها
- تسلط بر کل ایران و شکست حاکمان محلی
- رسمی کردن مذهب شیعه
- شکست ازبکان در خراسان
- اتحاد همه اقوام ایرانی زیر حاکمیت حکومت خود
- جنگ با عثمانی در چالدران و شکست صفویان در این جنگ

۴- مهمترین دشمنان صفویان :

- الف (ازبک ها در شرق
- ب (عثمانی ها در غرب

۵- با تأسیس حکومت صفوی چه تغییرات مهم سیاسی ، اجتماعی و مذهبی در ایران ایجاد شد؟

تغییرات مهم سیاسی :

- تسلط صفویان بر سراسر ایران
- ایجاد حکومتی مرکزی و قدرتمند

تغییرات مهم اجتماعی :

- همبستگی و اتحاد ایرانیان و اقوام بیشتر شد.

تغییرات مهم مذهبی :

- رسمی شدن مذهب شیعه

۶- علت شکل گیری جنگ چالدران را بنویسید.

سلطان عثمانی (سلطان سلیم) که خود را خلیفه همه مسلمانان جهان می دانست و به ایران نیز طمع داشت (برای کشورگشایی) از شکل گیری سلسله قدرتمند و شیعه مذهب صفوی ناخشنود بود با سپاهی عظیم راهی ایران شد. در محلی به نام چالدران (در نزدیکی خور امروزی) دو سپاه به هم رسیدند.

۷- جنگ چالدران بین چه کسانی بود؟ و سرانجام آن چه شد؟

بین سپاهیان عثمانی و سپاهیان صفویان

در این جنگ ایرانیان شجاعت بسیار زیادی از خودشان نشان دادند اما سپاه عثمانی به کمک سلاح های آتشین مانند توپ و تفنگ که سپاه ایران فاقد آن بود پیروز شد.

پس از جنگ چالدران تبریز به اشغال عثمانی درآمد ولی مقاومت مردم ، عثمانی ها را وادار به عقب نشینی کرد.

۸- پس از شاه اسماعیل پسرش ، **تهماسب** به حکومت رسید.

۹- اقدامات شاه **تهماسب** :

- سرو سامان دادن به اوضاع داخلی کشور
- جنگ با ازبکان و شکست آن ها
- جنگ و صلح با عثمانی
- انتقال پایتخت از تبریز به قزوین (زیرا تبریز همواره در معرض هجوم سپاه عثمانی بود).

۱۰- **شاه عباس اول** (پنجمین شاه صفوی) حکومت صفوی را به اوج قدرت رساند.

۱۱- اقدامات شاه عباس اول :

- شکست ازبک ها
- شکست عثمانی ها
- انتقال پایتخت از قزوین به اصفهان (چون اصفهان در مرکز ایران قرار داشت).
- تلاش برای آبادانی کشور
- گرفتن حکومت ولایت ها از قزلباش ها
- ایجاد سپاهی جدید غیر از قزلباش ها
- مجهز کردن سپاهیان به توپ و تفنگ
- بیرون راندن پرتغالی ها از جنوب ایران به کمک انگلیسی ها

۱۲- پس از مرگ شاه عباس اول چهار پادشاه دیگر روی کار آمدند.

۱۳- دلایل ضعف و بی لیاقتی پادشاهان صفوی بعد از شاه عباس اول :

- الف (سیاست کور کردن و کشتن شاهزادگان
- ب (جلوگیری از حکومت شاهزادگان بر ولایت ها که باعث شد تا آنان شیوه کشورداری را نیاموزند.

۱۴- نتیجه ضعف و بی لیاقتی پادشاهان صفوی پس از شاه عباس اول چه شد؟

- مقام های کشوری و لشگری دچار اختلاف و درگیری شدند و از انجام دادن مسئولیت های مهم خود بازماندند.
- امور حکومت مختل شد.
- هرج و مرج کشور را فرا گرفت.

۱۵- آخرین پادشاه صفوی شاه سلطان حسین بود که از افغان ها شکست خورد و سقوط کرد به این ترتیب حکومت صفویان به پایان رسید.

۱۶- نحوه شورش افغان ها و سقوط اصفهان :

به علت اوضاع نابسامان زمان شاه سلطان حسین گروهی از افغان ها در **قندهار** سر به شورش برداشتند و پس از پیروزی بر حاکم قندهار به سوی **اصفهان** حرکت کردند شاه سلطان حسین که فرد بی لیاقتی بود نمی توانست با این گروه شورشی کوچک مقابله کند پس از چند ماه محاصره شهر اصفهان به ناچار تسلیم شد. و شهر اصفهان سقوط کرد. شاه سلطان حسین توسط افغان ها کشته شد و حکومت صفویان از بین رفت.

۱۷- **محمود افغان** سر دسته شورشیان پس از سقوط اصفهان بر پایتخت و قسمت هایی از ایران تسلط یافت. (حدود ۷ سال)

۱۸- دلایل سیاسی و نظامی ضعف و فروپاشی حکومت صفویان پس از شاه عباس اول :

دلایل سیاسی :

- سیاست کشتن و کور کردن شاهزادگان
- جلوگیری از حکومت شاهزادگان بر ولایت ها
- شاهزادگان شیوه کشورداری نیاموخته بودند.

دلایل نظامی :

- مقام های کشوری و لشگری دچار اختلاف و درگیری شدند.
- هرج و مرج و مختل شدن امور حکومت
- عدم برخورداری از تاکتیک های نظامی در ماجرای محاصره اصفهان

۱۹- نحوه اداره ایران در زمان صفویان :

حکومت مرکزی قدرتمندی در ایران به وجود آمد که در رأس آن شاه قرار داشت. شاهان اختیارات زیادی داشتند. و با استبداد بر کشور حکومت می کردند. همه ی مقام های کشوری و لشگری مطیع فرمان شاه بودند و اجازه نداشتند مخالف خواست و اراده ی او عمل کنند.

بعد از شاه وزیر بزرگ قرار داشت که به او اعتمادالدوله نیز می گفتند. وزیر بزرگ مسئول امور اداری و مالی کشور بود. اما در مقابل شاه قدرت و اختیار چندانی نداشت.

فرماندهان نظامی نیز در اداره ی حکومت صفوی نقش بسیار مهمی داشتند. فرماندهان سپاه علاوه بر فرماندهی سپاه معمولاً حاکم ولایت های مهم نیز بودند.

۲۰- تا زمان شاه عباس اول سران ایل قزلباش حاکم ولایت های مختلف ایران بودند.

۲۱- اقدامات نظامی و سیاسی شاه عباس اول برای تقویت حکومت مرکزی و جلوگیری از نافرمانی و بی نظمی سران ایل قزلباش را بیان نمایید.

الف) او حکومت ولایت ها را از سران ایل های قزلباش گرفت و به افرادی غیر از قزلباش ها سپرد.

ب) در کنار سپاه قزلباش ، سپاه جدیدی از افراد غیر قزلباش تشکیل داد و با کمک گرفتن از اروپائیان این سپاه را به توپ و تفنگ مجهز کرد.

۲۲- همزمان با به قدرت رسیدن سلسله ی صفوی ، کشورهای اروپایی قرون وسطی یا عصر تاریکی را پشت سر گذاشته و وارد قرون جدید (عصر جدید) شده بودند.

۲۳- قرون جدید به چه دوره ای از تاریخ اروپا اطلاق می شود؟

قرن های شانزدهم تا نوزدهم میلادی را در تاریخ اروپا قرون جدید می نامند.

۲۴- کشورهای پیشگام در استعمار :

پرتغال - اسپانیا - انگلستان - فرانسه

۲۵- در آستانه تأسیس سلسله صفوی پرتغالی ها جزایر و سواحل جنوبی ایران را تصرف کرده و تجارت خلیج فارس و دریای عمان را در اختیار گرفته بودند.

۲۶- شاه اسماعیل صفوی به دلیل نداشتن کشتی های جنگی نتوانست در برابر پرتغالی ها کاری از پیش ببرد. اما شاه عباس اول از رقابت انگلیسی ها و پرتغالی ها استفاده کرد و به کمک کشتی های جنگی انگلستان ، پرتغالی ها را از سواحل و جزایر ایران بیرون راند.

۲۷- در دوران صفویه ایران با برخی از کشورهای اروپایی روابط سیاسی و بازرگانی برقرار کرد. در آن زمان اروپائیان شرکت های بزرگ و تجاری تأسیس کرده بودند.

۲۸- انگیزه ها و اهداف سیاسی ، اقتصادی و فرهنگی اروپائیان از برقراری ارتباط با ایران در دوره صفوی را شرح دهید.

- کالاهای تولید شده در اروپا را برای فروش در ایران به کار بگیرند. (تجارت)
- رقابت های سیاسی و نظامی با هم
- به دست آوردن آثار علمی و ترجمه آن به زبان های خود
- استعمار و غارت کشور
- استفاده از منابع طبیعی

پایان درس نهم

نکات مهم :

۱- دلیل رونق زندگی اجتماعی و اقتصادی در زمان صفویان :

الف) وجود حکومت مرکزی نیرومند

ب) برقراری نظم و امنیت در سراسر کشور

۲- جمعیت ایران در دوره ی صفویان حدود ۱۰ میلیون نفر تخمین زده می شود.

۳- روستائیان و کوچ نشینان به ترتیب بیشترین ساکنان ایران در زمان صفویان را تشکیل می دادند.

۴- روستائیان و کوچ نشینان به کشاورزی ، دامداری و صنایع دستی اشتغال داشتند.

۵- این جمله از شاردن جهانگرد و بازرگان فرانسوی است:

((وضع زندگی دهقانان ایرانی در دوره ی صفویان به مراتب بهتر از وضع دهقانان در مناطق حاصلخیز اروپا می باشد.))

۶- در دوره ی صفوی شهرهای بزرگ و آبادی به وجود آمد و شهرنشینی در ایران رونق گرفت. در آن زمان حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد ایرانیان در شهرها زندگی می کردند.

۷- شغل مردم شهرنشین در دوره صفویان :

آنها بیشتر مقام های حکومتی ، نظامیان ، روحانیون ، بازرگانان ، پیشه وران و صنعتگران بودند.

۸- پیشه وران و صنعتگران ماهر دوره صفویان چه اهمیتی داشتند؟

آنها نیازهای گوناگون جامعه ایران را به خوبی برطرف می کردند و از این لحاظ مهم بودند.

۹- محصولات صادراتی ایران در دوران صفویان :

• خشکبار

• پارچه های ابریشمی ، مخملی و حریر

• قالی های نفیس

۱۰- صنعت بافندگی یکی از صنایع پر رونق ایران در دوره ی صفوی بود که با صنعت نساجی اروپا رقابت می کرد.

۱۱- در دوران شاه عباس اول کارگاه های بافندگی متعددی در اصفهان ، کاشان ، یزد ، مشهد ، استرآباد (گرگان) و گیلان وجود داشت.

۱۲- شاه و اعضای خاندان او مالک بیشتر کارگاه های بافندگی بودند.

۱۳- صنعتگران ایرانی در زمان صفوی در صنایع کاشی، چینی، چرم، جواهر، رنگ، صابون و جنگ افزارهای سنتی از قبیل شمشیر و کمان پیشرفت کرده بودند و می توانستند کالاهای مرغوبی بسازند.

۱۴- *عوامل رونق تجارت در زمان صفویان چه بود؟

- الف (یکپارچه بودن سرزمین ایران
 - ب (وجود نظم و امنیت در سراسر کشور
 - ج (ایجاد شبکه وسیع از راه ها و کاروان سراها در سراسر ایران
- ۱۵- در زمان صفویان بازارهای بزرگی در شهرها ساخته شد که یکی از با شکوه ترین آن ها بازار قیصریه در شمال میدان نقش جهان بود.

۱۶- *منابع عمده درآمد حکومت صفویان :

- الف (مالیاتی که از کشاورزان و دامداران می گرفتند.
 - ب (صادرات انواع پارچه ابریشمی ، قالی های نفیس و خشکبار
 - ج (عوارضی که از کاروان های تجاری گرفته می شد..
- ۱۷- شاهان صفوی به خصوص شاه عباس اول برای گسترش تجارت خارجی به شرکت های تجاری اروپا اجازه دادند که در ایران فعالیت کنند.

۱۸- صادرات ابریشم پرسودترین کالای صادراتی بود که در انحصار شاه عباس اول قرار داشت.

۱۹- در دوران صفوی معماران و مهندسان شهرساز ایرانی مسجدها ، مدرسه ها ، کاخ ها ، پل ها و کاروان سراهای عظیم و باشکوهی ساختند.

۲۰- علم و آموزش در دوران صفویان چگونه بود؟

- تعلیم و تربیت مورد توجه بسیار بود.
- پادشاهان و مقام های کشوری و لشگری مدرسه ها و کتابخانه های عظیمی به ویژه در پایتخت صفوی ساختند.
- اموال و املاک بسیاری را وقف علم و آموزش کردند.
- علوم و معارف دینی مانند تفسیر ، فقه و حدیث بیشتر مورد توجه قرار گرفت.
- اما علوم دیگر مانند طبیعیات (علوم تجربی) ، ریاضیات ، ادبیات ، فلسفه ، طب و نجوم نیز تدریس می شدند اما چندان مورد توجه نبودند.

۲۱- عالمان و اندیشمندان دوران صفوی :

میرداماد - ملاصدرا - شیخ بهایی - علامه محمد باقر مجلسی

۲۲- در دوران صفویان به سبب کم توجهی پادشاهان به شاعران ، شعر و ادب فارسی مانند دیگر رشته ها پر رونق نبود اما علم تاریخ مورد توجه قرار داشت.

۲۳- رشته های هنری در عصر صفویان :

- نقاشی
- خوشنویسی
- کتاب آرایی
- خاتم کاری

۲۴- جشن ها و آیین های مورد توجه عصر صفویان :

- عید نوروز
- جشن های باستانی
- اعیاد اسلامی مانند : عید قربان ، عید فطر و عید غدیر
- آیین سوگواری امام حسین (ع) روضه خوانی ، سینه زنی و تعزیه

۲۵- منابع تاریخی برای مطالعه و پژوهش در عصر صفوی :

- تاریخ عالم آرای عباسی نوشته یکی از دبیران دوره صفویان به نام اسکندر بیک ترکمان
- سفرنامه شاردن نوشته ژان شاردن فرانسوی
- احسن التواریخ نوشته حسن بیگ روملو

پایان درس دهم

نکات مهم :

۱- در پی تسلط افغان ها بر اصفهان و برکناری و قتل شاه سلطان حسین ، ایران گرفتار تجزیه و تفرقه شد.

۲- افغان ها توان حکومت بر سراسر ایران را نداشتند به همین دلیل در گوشه و کنار کشور افرادی مدعی حکومت شدند. روسیه و عثمانی نیز با استفاده از آشفتگی اوضاع ، قسمت هایی از شمال و غرب ایران را اشغال کردند.

۳- نحوه تأسیس حکومت افشاریه :

نادر که سرداری از ایل افشار بود با سپاهیان نخست افغان ها را سرکوب و تار و مار کرد و سپس نیروهای روسیه و عثمانی را از ایران بیرون راند. نادر پس از این پیروزی ها به تخت شاهی نشست. به این ترتیب سلسله افشاریه پایه گذاری گردید.

۴- اوضاع اجتماعی ، سیاسی و نظامی در دوران ۱۲ ساله پادشاهی نادر را شرح دهید.

بیشتر دوره ۱۲ ساله پادشاهی نادرشاه به نبرد با بیگانگان و فرونشاندن شورش های داخلی گذشت. نادرشاه در تعقیب گروهی از افغان های شورشی که به هندوستان گریخته بودند به آن کشور لشکر کشید. او تا دهلی پیش رفت و با غنیمت های بسیاری به کشور بازگشت. نادرشاه کوشید ایران را به کشوری یکپارچه و قدرتمند تبدیل کند. کشوری که بتواند از استقلال خود در برابر دشمنان دفاع کند. او از موقعیت حساس خلیج فارس و اهمیت نیروی دریایی آگاه بود. از این رو برای تأسیس نیروی دریایی ایران در خلیج فارس کارهایی انجام داد اما این کارها با مرگ او متوقف شد.

۵- نادر شاه چگونه به قتل رسید؟

در سال های پایانی حکومت نادر ، نافرمانی ها و شورش های پیاپی تأثیر روانی نامطلوبی بر او گذاشت ، او که به اطرافیان و سرداران خود بدگمان شده بود. به رفتارهای خشونت آمیز و بی رحمانه روی آورد . در نتیجه فرماندهان سپاه نادر شاه که از جان خود می ترسیدند او را به قتل رساندند.

۶- با قتل نادرشاه ، ایران بار دیگر به صحنه ی جنگ حاکمان محلی و سران ایل ها تبدیل شد.

۷- حکومت زندیه چگونه و توسط چه کسی بنیانگذاری شد؟

کریم خان از ایل زندیه ، با پیروزی بر دیگر مدعیان حکومت ، برای مدتی به درگیری ها و نزاع های داخلی پایان بخشید. او حکومت بخش بزرگی از ایران به جز خراسان (در دست شاهرخ نوه نادرشاه بود.) را به دست گرفت و سلسله زندیه را بنیان گذاشت.

۸- کریم خان به جای عنوان شاه ، لقب وکیل الرعایا یعنی نماینده مردم را برای خود برگزید.

۹- رفتار و منش کریم خان زند در حکومت داری :

- او با ملایمت و مهربانی با مردم رفتار می کرد.
- به صلح ، آسایش و آرامش عمومی اهمیت می داد.
- می کوشید از بروز نا امنی و شورش های داخلی جلوگیری کند.

۱۰- دوران فرمانروایی کریم خان زند ۳۰ سال طول کشید. در این دوران ، ثبات و آرامش نسبی در سراسر کشور به وجود آمد و در نتیجه اوضاع اجتماعی و اقتصادی بهتر شد.

۱۱- بناهای مهم زمان زندیه :

- بازار وکیل
- مسجد وکیل
- حمام وکیل
- ارگ کریم خان

۱۲- پایتخت زندیه شهر شیراز بود. و فعالیت های علمی و فرهنگی در آن شهر رونق گرفت.

۱۳- با مرگ کریم خان زند ، افراد خاندان او برای کسب قدرت با یکدیگر درگیر شدند و بار دیگر جنگ داخلی کشور را فرا گرفت.

۱۴- نحوه تشکیل حکومت قاجاریه توسط آقا محمدخان قاجار :

ایل قاجار یکی از ایل های ترک تبار ایران بود. آقا محمد خان پسر یکی از روسای این ایل ، پس از مرگ کریم خان تلاش برای رسیدن به حکومت را آغاز کرد.

او پس از مدتی جنگ و گریز ، لطفعلی خان زند آخرین فرمانروای زندیه را شکست داده و به قتل رساند. سپس با لشگرکشی پیاپی به سراسر ایران مسلط شد و حکومت قاجاریه را بنیان گذاشت. و تهران را به پایتختی خود انتخاب نمود.

۱۵- آقا محمدخان مردی تندخو و بی رحم بود و سرانجام به دست خدمتکارانش کشته شد.

۱۶- پس از آقا محمدخان قاجار ، برادرزاده اش ، فتحعلی شاه به قدرت رسید.

۱۷- دوره حکومت فتحعلی شاه ، همزمان با آغاز نفوذ و دخالت گسترده ی کشورهای روسیه ، انگلستان و فرانسه در ایران بود.

۱۸- در فاصله سقوط صفویه تا روی کار آمدن قاجاریه اوضاع کشورهای اروپایی تغییر کرده بود یکی از دلایل عمده این تغییر **انقلاب صنعتی** بود.

۱۹- انقلاب صنعتی از **انگلستان** آغاز شد و در دیگر کشورهای اروپایی گسترش یافت.

۲۰- تأثیرات انقلاب صنعتی بر افزایش قدرت نظامی، سیاسی و اقتصادی کشورهای اروپایی :

- در نتیجه انقلاب صنعتی نیروی ماشین و ابزارهای صنعتی جای نیروی انسان و ابزارهای دستی را در تولید گرفت.
- از این رو سرعت و میزان تولید افزایش یافت.
- انقلاب صنعتی موجب شکوفایی اقتصادی و افزایش قدرت نظامی و سیاسی کشورهای اروپایی شد.
- توجه اروپاییان را به کشورهایی که مواد اولیه یا بازار مصرف مناسبی داشتند جلب کرد.
- بنابراین اکثر کشورهای اروپایی فعالیت ها و رقابت های استعماری خود را افزایش دادند.

۲۱- **روسیه** تا پیش از فرمانروایی **پتر کبیر** کشوری ضعیف و عقب مانده بود. اما در نتیجه برنامه ها و فعالیت های او به کشوری قدرتمند و استعمارگر تبدیل شد.

۲۲- یکی از اهداف استعماری روسیه **رسیدن به آب های خلیج فارس و اقیانوس هند** بود.

۲۳- **عهدنامه گلستان چگونه بر ایران تحمیل شد؟**

در زمان فتحعلی شاه، روسیه با ارتشی مجهز به سلاح های جدید و آشنا با فنون جنگی تازه به قلمرو ایران در قفقاز حمله کرد. سپاه ایران که از جنگاوران ایل های مختلف تشکیل شده بود با سلاح های ابتدایی به مقابله با نیروهای متجاوز روس پرداخت.

سرانجام پس از ۱۰ سال جنگ نابرابر روسیه پیروز شد و **عهدنامه گلستان** را به ایران تحمیل کرد.

۲۴- **عهدنامه گلستان بین چه کشورهایی منعقد شد؟ و چه محتوایی داشت؟**

بین ایران و روسیه بسته شد.

به موجب این عهدنامه ایالت های **گرجستان** و **داغستان** و شهرهای **باکو** و **گنجه** از حاکمیت ایران جدا شد و تحت حاکمیت روسیه درآمد.

۲۵- **عهدنامه ترکمان چای چگونه بر ایران تحمیل گردید؟**

مردم ایران که از عهدنامه گلستان ناخشنود بودند با فتوای علما برای آزاد کردن سرزمین های اشغالی بسیج شدند. سپاه ایران که از جنگاوران ایل ها و نیروهای داوطلب مردمی تشکیل شده بود به سرعت مناطق اشغال شده را آزاد کرد. روسیه با تمام قوا و تجهیزات خود وارد جنگ شد و با شکست ایران **عهدنامه ترکمان چای** به کشور ما تحمیل گردید.

۲۶- عهدنامه ترکمان چای بین کدام کشورها بسته شد؟ و چه محتوایی داشت؟

بین ایران و روسیه بسته شد.

بر اساس این قرارداد سرزمین های ایرانی شمال رود ارس به تصرف روسیه درآمد و ایران از داشتن کشتی جنگی در دریای مازندران محروم گردید و مجبور به پرداخت غرامت شد.

۲۷- در اوایل دوره ی قاجار مهم ترین مستعمره انگلستان یعنی **هندوستان** با ایران همسایه بود.

۲۸- **حفظ هندوستان** برای انگلستان اهمیت حیاتی داشت. بنابراین یکی از هدف های اصلی انگلستان از برقراری ارتباط با حکومت قاجار این بود که نگذارد کشورهای رقیب از طریق ایران به هندوستان دسترسی پیدا کنند.

۲۹- عهدنامه هایی که در زمان فتحعلی شاه میان ایران و انگلستان بسته شد. چه محتوا و مفادی داشت؟

در این عهدنامه ها حکومت قاجار تعهد کرد که به هیچ کشوری اجازه ندهد از خاک ایران به هندوستان لشکرکشی کند. در عوض انگلیسی ها نیز تعهد کردند که در صورت حمله به ایران ، به حکومت قاجار کمک های مالی و نظامی کنند. البته انگلستان در طول جنگ های روسیه و ایران به تعهدات خود عمل نکرد.

۳۰- مقدمات جدایی افغانستان از ایران در زمان کدام شاه قاجار؟ توسط کدام کشور ؟ و چگونه انجام شد؟

انگلستان در دوران محمدشاه و ناصرالدین شاه با لشکرکشی به خلیج فارس و حمله به جزایر و بنادر ایران ، حکومت قاجار را مجبور کرد به جدایی افغانستان از ایران رضایت دهد.

۳۱- انگلیسی ها **ناصرالدین شاه** را وادار کردند که با جدایی قسمت شرقی سیستان و بلوچستان از ایران موافقت کند. علاوه بر آن تعدادی از جزایر خلیج فارس را اشغال و به پایگاه نظامی خود تبدیل کردند.

پایان درس یازدهم

نکات مهم :

۱- شکست های نظامی و سیاسی ایران از روسیه و انگلستان در دوران قاجار چه نتایج مثبتی داشت؟

اگرچه شکست های نظامی و سیاسی ایران از روسیه و انگلستان در دوره قاجار نتایج زیانباری برای کشور ما داشت. اما ایرانیان را متوجه پیشرفت های علمی و صنعتی کشورهای اروپایی کرد. به علاوه برخی از سیاستمداران ، اندیشمندان و عالمان دینی برای جبران عقب ماندگی ایران به چاره جویی پرداختند و برای حفظ استقلال و پیشرفت کشور خود کارهایی انجام دادند.

۲- عباس میرزا ولیعهد و فرزند فتحعلی شاه و فرمانده سپاه ایران در جریان جنگ با روسیه متوجه پیشرفت های علمی ، صنعتی و نظامی آن کشور و دیگر کشورهای اروپایی شد.

۳- از نظر عباس میرزا چه عاملی باعث پیروزی روسیه بر ایران شد؟

او پی برد که با وجود تعداد زیاد سپاهیان ایران و دلاوری و فداکاری آنها روس ها به دلیل برخورداری از دانش و تجهیزات پیشرفته نظامی پیروز شدند. عباس میرزا سپس به این نتیجه رسید که باید تغییراتی در کشور ایجاد کند.

۴- اقدامات عباس میرزا در جهت پیشرفت ایران را بنویسید.

- فرستادن افرادی به انگلستان برای فراگیری علوم و فنون جدید (در رشته های فنی ، نظامی و پزشکی)
- برای آگاهی از اوضاع کشورهای اروپایی دستور داد کتاب هایی را در موضوع تاریخ آن کشورها به فارسی ترجمه کنند.

۵- عباس میرزا قبل از آنکه بر تخت شاهی بنشیند از دنیا رفت و فتحعلی شاه پسر عباس میرزا یعنی محمد میرزا را به ولیعهدی برگزید.

۶- میرزا تقی خان امیرکبیر یکی دیگر از کسانی بود که در دوره قاجار کارهای جدی و مؤثری برای نوسازی و اصلاح امور ایران انجام داد.

۷- ناصرالدین شاه در ابتدای سلطنتش ، امیر کبیر را به صدراعظمی منصوب کرد و در اداره امور به او اختیار کامل داد.

۸- اوضاع حکومت قاجار همزمان با به سلطنت رسیدن ناصرالدین شاه :

- شورش در ایالت ها
- دخالت های خارجی
- بی نظمی و اختلال امور کشوری و لشکری
- خالی بودن خزانه

۹- اقدامات مهم امیرکبیر پس از رسیدن به صدراعظمی :

- برقرار کردن امنیت و آرامش در کشور (اولین اقدام)
- نوسازی تشکیلات حکومتی
- مبارزه با مفاسد اداری و اقتصادی
- درسیاست خارجی : توجه ویژه به حفظ استقلال کشور
- در سیاست خارجی : قطع نفوذ روسیه و انگلستان در ایران
- تأسیس مدرسه دارالفنون (یکی از اقدامات مهم او بود).
- فرستادن دانشجویان به اروپا برای آموختن علوم مختلف
- تأسیس مدارس به سبک اروپائیان
- استخدام معلمانی از کشورهایی به جز روسیه و انگلستان مانند : اتریش

۱۰- اقدامات ویژه امیرکبیر در حوزه آموزش :

- تأسیس مدرسه دارالفنون
- فرستادن دانشجویان به اروپا
- ایجاد مدارس به سبک اروپائیان تا تعداد بیشتری از ایرانیان علوم و فنون جدید را بیاموزند.
- استخدام معلمانی از کشورهایی به جز روسیه و انگلستان (مثلا از اتریش) برای تدریس در دارالفنون

۱۱- مدرسه دارالفنون مدتی پس از برکناری امیرکبیر و چند روز پیش از قتل او شروع به کار کرد.

۱۲- سرانجام ناصرالدین شاه بر اثر توطئه ی درباریان و افراد سودجو ، دستور قتل امیرکبیر را داد و ایران را از خدمات ارزشمند او محروم کرد.

۱۳- یکی از نتایج آشنایی ایرانیان با تمدن اروپایی در دوره ی قاجار ایجاد مدرسه های جدید بود.

۱۴- تا اواخر حکومت ناصرالدین شاه ، سوادآموزی در مکتب خانه ها انجام می گرفت .اما به تدریج افرادی پیشگام تأسیس مدرسه هایی به سبک اروپایی در ایران شدند.

۱۵- میرزا حسن رشدیه در بیروت و استانبول با آموزشگاه هایی به سبک اروپایی و شیوه ی فعالیت آن ها آشنا شده بود.

۱۶- اقدام میرزا حسن رشدیه در زمینه آموزش چه بود؟

او در زادگاهش در تبریز و شهرهای مشهد ، تهران و قم مدارس جدید به سبک اروپایی را تأسیس کرد. پس از آن بر تعداد این مدرسه ها در ایران افزوده شد.

۱۷- کشورهای روسیه و انگلستان علاوه بر این که بخش های پهنآوری از خاک ایران را از آن جدا کردند ، برای نفوذ اقتصادی در کشور ما به رقابت با هم پرداختند.

۱۸- امتیازات مهم اقتصادی که در دوره ناصرالدین شاه به بیگانگان داده شد :

- امتیاز تأسیس بانک
- استخراج معادن نفت
- بهره برداری از جنگل و شیلات
- امتیاز تالبوت (توتون و تنباکو)

۱۹- دادن امتیازات اقتصادی به بیگانگان در دوره قاجار چه آثار منفی برای کشور به همراه داشت؟

صنعت و بازرگانی کشور ما با واگذاری این امتیازها آسیب های فراوانی دید. زیرا شرکت های بازرگانی خارجی در بیشتر شهرهای ایران شعبه هایی تأسیس کردند و به خرید و فروش مشغول شدند. این شرکت ها معمولا کالاهای اروپایی را بدون پرداخت حق گمرکی و یا با حقوق گمرکی بسیار ناچیزی وارد کشور می کردند. تولیدکنندگان و بازرگانان ایرانی چون نمی توانستند با این شرکت ها رقابت کنند، روز به روز ضعیف تر و دچار ورشکستگی شدند.

۲۰- نهضت تنباکو یکی از گسترده ترین جنبش های اجتماعی بود که در اعتراض به واگذاری امتیازهای اقتصادی به بیگانگان شکل گرفت.

۲۱- نحوه واگذاری امتیاز توتون و تنباکو (تالبوت) در زمان ناصرالدین شاه :

در دوره ناصرالدین شاه ، توتون و تنباکو از عمده ترین محصولات کشاورزی ایران بود. در آن زمان یک نفر انگلیسی به نام تالبوت ، با پرداخت رشوه به درباریان امتیاز انحصاری خرید و فروش توتون و تنباکوی ایران را به مدت ۵۰ سال به دست آورد.

۲۲- قرارداد تالبوت (توتون و تنباکو) چه مفاد و محتوایی داشت؟

بر اساس این امتیاز خرید و فروش توتون و تنباکوی ایران به مدت ۵۰ سال به تالبوت انگلیسی واگذار شد و ایرانیان نمی توانستند محصول توتون و تنباکوی خود را به کسی غیر از او بفروشند. در مقابل تالبوت نیز تعهد کرده بود که هر سال ۱۵۰۰۰ لیره انگلیسی به همراه یک چهارم سود سالانه خود را به حکومت ایران پرداخت کند.

۲۳- امتیاز توتون و تنباکو (تالبوت) چگونه و به چه نحوی لغو گردید؟

مردم و به ویژه بازرگانان با آگاهی از نتایج زیانبار این امتیاز در شهرهای مختلف شروع به اعتراض و مخالفت کردند. روحانیون در صف مقدم این اعتراض قرار داشتند و خواهان لغو امتیاز تنباکو شدند. ناصرالدین شاه به خواسته مخالفان اعتنایی نکرد و آیت ... **میرزا حسن شیرازی** مرجع تقلید شیعیان در سامرا در حمایت از نهضت ، استفاده از توتون و تنباکو را حرام اعلام کرد. این حکم شرعی سبب شد که مردم و حتی کارکنان کاخ ناصرالدین شاه ، قلیان ها را شکستند و از مصرف توتون و تنباکو خودداری کنند. با اوج گرفتن نهضت ، **ناصرالدین شاه** مجبور شد امتیاز را لغو کند و غرامت و خسارت نیز به تالبوت بپردازد.

۲۴- **نهضت تنباکو** ، نخستین حرکت جدی مردم ایران برای رهایی از نفوذ و سلطه خارجی و ایستادگی در برابر ستم داخلی بود. و پیروزی در آن حس اعتماد به نفس و روحیه مقاومت و مبارزه را در مردم تقویت کرد.

پایان درس دوازدهم

نکات مهم :

۱- در دوره مظفرالدین شاه رویدادی بزرگ در ایران رخ داد. این رویداد **انقلاب مشروطه** بود. که به دنبال آن نظام پادشاهی مشروطه جایگزین نظام پادشاهی استبدادی شد.

۲- ویژگی های نظام پادشاهی مشروطه :

در نظام پادشاهی مشروطه ، قدرت و اختیارات پادشاه بر اساس قانون محدود می شود و اداره کشور تنها در اختیار شاه نیست و نهادهایی مانند مجلس شورا و هیئت وزیران (دولت) در اداره کشور مشارکت و دخالت دارند.

۳- ویژگی های نظام پادشاهی استبدادی :

در نظام پادشاهی استبدادی ، پادشاه از قدرت و اختیارات فراوانی برخوردار است. خواست وی در حکم قانون است و او بر اساس میل و اراده خود حکومت می کند.

۴- از میانه دوران سلطنت ناصرالدین شاه ، با افزایش نفوذ و دخالت انگلستان و روسیه در ایران ، اوضاع سیاسی، اجتماعی و اقتصادی ایران رو به افول نهاد.

۵- مردم چگونه در زمان سلطنت مظفرالدین شاه در تلاش بودند اوضاع کشور را اصلاح کنند؟

مردم ایران که طعم تلخ استعمار را چشیده بودند و می دانستند که حکومت استبدادی کشورشان نیز قادر به مبارزه با استعمارگران نیست ، با تکیه بر آموزه های دین اسلام و مذهب شیعه ، به تدریج به تکاپوی اصلاح اوضاع کشور برآمدند. رهبری مردم در این تحولات را بیش تر علما بر عهده داشتند.

۶- کشورهای استعمارگر اروپایی از چهار قرن قبل (۴۰۰ سال) غارتگری و چپاول گسترده خود را در قاره های آسیا، آمریکا و آفریقا آغاز کرده بودند.

۷- مهم ترین برنامه های کشورهای استعمارگر اروپایی پس از انقلاب صنعتی را نام برده و شرح دهید.

الف) یکی از برنامه های آن ها ، تضعیف حکومت های مستقل در سراسر جهان و در نهایت تبدیل آن کشورها به مستعمرات کشورهای قدرتمندی چون انگلستان بود.

ب) آن ها با ایجاد فرقه های جدید و دامن زدن به اختلافات مذهبی و اجتماعی ، سعی کردند تا نیروی مقاومت مردمی را در کشورهای مختلف تضعیف کنند.

۸- از چه زمانی و چگونه اندیشه های غربی در نهضت اصلاح طلب مردم ایران را یافت؟

از اواسط دوران قاجار، برخی از روشنفکران این دوران پذیرش بی چون و چرای اندیشه های غربی را ترویج کرده و نهضت اصلاح طلبی مردم ایران را که بر اساس عدالت خواهی و نفی استعمار بود با عقاید و اندیشه های غربی در آمیختند.

۹- انقلاب مشروطه چگونه آغاز شد؟

موفقیت نهضت تنباکو و در پی آن قتل ناصرالدین شاه توسط **میرزا رضای کرمانی** انگیزه مردم را برای مبارزه با استبداد و سلطه خارجی بیشتر کرد. از آنجا که مظفرالدین شاه فرمانروایی نرم خو و ناتوان بود. در دوره پادشاهی او سو استفاده و ستمگری مأموران حکومت و دخالت بیگانگان در امور کشور ادامه یافت و باعث خشم و نارضایتی مردم شد. در آن زمان روحانیون مبارزی چون **آیت ا... سید محمد طباطبایی و آیت ا... سید عبدا... بهبهانی** انجمنی از آزادی خواهان تشکیل دادند و به فکر تغییرات به نفع مردم افتادند. علاوه بر آن ماجرای به چوب بستن بازرگانان توسط **عین الدوله و علاءالدوله** (حاکم تهران) به بهانه گران شدن قند باعث بسته شدن بازار شد پس از این ماجراها گروهی از علما به رهبری آیت ا... طباطبایی به نشانه اعتراض در حرم حضرت عبدالعظیم بست نشستند و خواستار **تأسیس عدالت خانه** برای رسیدگی به شکایت های مردم و اجرای عدالت شدند مظفرالدین شاه قول داد به خواسته های آنان رسیدگی کند.

۱۰- فرمان مشروطه چگونه و در چه تاریخی و به فرمان چه کسی صادر شد؟

چون مظفرالدین شاه به وعده های خود عمل نکرد اعتراض مردم دوباره شروع شد این بار معترضین به قم مهاجرت کردند. در جریان این اعتراض ها همه اقشار مردم همکاری کردند تا سرانجام مظفرالدین شاه تسلیم خواسته های ملت شد و در تاریخ **۱۴ مرداد ۱۲۸۵ شمسی** فرمان مشروطیت را صادر کرد و پس از آن مجلس شورای ملی تشکیل شد.

۱۱- بسیاری از مردم برای اولین بار در سفارت انگلستان با واژه ((مشروطه)) آشنا شدند. و انگلیسی ها به آنان القا کردند که باید همچون انگلستان، مشروطه و مجلس شورا داشته باشند.

۱۲- * مسایل و حوادث پس از مشروطه

- تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف ها
- تعطیلی مجلس
- شهادت شیخ فضل ا... نوری
- افزایش دخالت های خارجی
- وقوع جنگ جهانی اول

۱۳- انقلاب مشروطه با چه اهدافی شکل گرفت ؟

- برقراری حکومت قانون
- رها کردن کشور از چنگ استبداد داخلی
- رها کردن کشور از سلطه خارجی

۱۴- طرفداران حکومت استبدادی مخالفت خود را با حکومت مشروطه چگونه نشان دادند؟

مظفرالدین شاه مدت کوتاهی پس از صدور فرمان مشروطه درگذشت. محمدعلی شاه جانشین او پادشاهی مستبد بود او با پشتیبانی دولت روسیه و حمایت طرفداران حکومت استبدادی تصمیم گرفت حکومت نوپای مشروطه را نابود سازد و نظام استبدادی را دوباره برقرار کند. پس از چند ماه اختلاف و درگیری موافقان و مخالفان مشروطه نهایتاً به دستور محمد علی شاه مجلس به توپ بسته شد و منحل گردید.

۱۵- مجاهدان مشروطه خواه در مقابل به توپ بسته شدن مجلس چه واکنشی را نشان دادند؟

(تهران چگونه توسط مشروطه خواهان فتح شد؟)

مجاهدان مشروطه خواه در تبریز به رهبری ستارخان و باقرخان در برابر حکومت استبدادی محمدعلی شاه به پا خاستند. علمای مشروطه خواه نجف نیز آنان را به مقاومت در برابر شاه مستبد دعوت کردند. طرفداران مشروطه در گیلان و اصفهان با مشاهده ایستادگی مردم تبریز روحیه گرفتند و راهی پایتخت شدند. و تهران را فتح کردند. آن ها پس از فتح تهران محمدعلی شاه را برکنار کردند و پسر خردسالش ، احمد میرزا را به جانشینی او برگزیدند.

۱۶- اختلاف و دو دستگی مشروطه خواهان چگونه ایجاد شد؟

آیت ... شیخ فضل ... نوری که در آغاز پشتیبان مشروطه بود پس از فتح تهران به انتقاد از برخی سران مشروطه پرداخت. وی اعتقاد داشت افرادی که رهبری انقلاب مشروطه را به دست گرفته اند به اسلام اعتقادی ندارند و می خواهند افکار و فرهنگ کشورهای اروپایی را در ایران گسترش دهند. منظور او روشنفکران بودند که در تقلید از اروپائیان زیاده روی می کردند. به تدریج اختلافات شیخ فضل ... و همفکرانش با مشروطه خواهان بیشتر شد. سرانجام برخی از مشروطه خواهان بعد از برکناری محمدعلی شاه با فرصت طلبی شیخ فضل ... را به اتهام مخالفت با نظام مشروطه محاکمه کردند و به شهادت رساندند. شهادت او تأثیر نا مطلوبی بر اوضاع ایران داشت و موجب اختلاف و دشمنی بیشتر در داخل کشور شد.

۱۷- دخالت کشورهای خارجی همزمان با انقلاب مشروطه چگونه افزایش یافت؟

همزمان با وقوع انقلاب مشروطیت در ایران ، آلمان و متحدانش ، یعنی ایتالیا - اتریش و مجارستان به یک قدرت بزرگ اروپایی تبدیل شده و در صدد دست اندازی به مستعمرات دیگر کشورها بودند انگلستان و روسیه برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحدانش تصمیم گرفتند به جای رقابت با یکدیگر همکاری کنند. و طی قرارداد ۱۹۰۷ ایران را میان خود تقسیم کردند. و پس از آن روسیه با خیالی آسوده در امور داخلی ایران مداخله می کرد و اجازه نمی داد که دولت و مجلس اوضاع آشفته کشور را سروسامان دهند از جمله دخالت های روسیه هجوم به خاک ایران - کشتن تعداد زیادی از مشروطه خواهان تبریز و به گلوله بستن حرم مطهر امام رضا (ع) در مشهد بود.

۱۸- جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ میلادی برابر با ۱۲۹۳ هجری شمسی آغاز شد.

۱۹- طرفین جنگ جهانی اول متحدین و متفقین بودند که متحدین شامل کشورهای آلمان - ایتالیا - اتریش مجارستان و عثمانی و متفقین شامل کشورهای انگلستان - روسیه - فرانسه و آمریکا (در اواخر جنگ) بودند.

۲۰- جنگ جهانی اول پس از ۴ سال در سال ۱۹۱۸ میلادی با پیروزی متفقین به پایان رسید.

۲۱- دولت ایران در ابتدای جنگ جهانی اول بی طرفی کامل خود را اعلام کرد اما انگلستان ، روسیه و عثمانی این بی طرفی را نادیده گرفتند و نیروهای خود را وارد ایران کردند. پس از آن برخی مناطق ایران صحنه نبرد نیروهای روسیه و انگلستان با قوای عثمانی شد.

۲۲- در برخی از نواحی ایران مانند بوشهر - فارس و خوزستان نیروهای مردمی از جمله عشایر غیور به مقابله با قوای اشغالگر انگلیسی برخاستند.

۲۳- دلیرمردان تنگستانی به فرماندهی رئیسعلی دلواری با ایثار جان خویش ضربه سنگینی به اشغالگران انگلیسی وارد آوردند.

۲۴- تأثیرات جنگ جهانی اول بر ایران را شرح دهید.

جنگ جهانی اول باعث بی ثباتی و آشفتگی بیشتر اوضاع ایران شد. به دلیل حضور نیروهای اشغالگر و درگیری های نظامی ، دولت مرکزی به نهایت ضعف خود رسید و تسلط خود بر امور کشور را از دست داد نافرمانی و سرپیچی از فرمان دولت مرکزی گسترش یافت. امنیت و آسایش مردم از بین رفت. در آن سال ها ایران دچار مصیبت های بزرگی مانند : قحطی - فقر - گرسنگی - و شیوع بیماری های واگیردار شد و افراد زیادی جان خود را از دست دادند.

۲۵- تأثیرات منفی جنگ جهانی اول بر ایران را نام ببرید.

- بی ثباتی و آشفتگی اوضاع ایران
- ضعیف شدن دولت مرکزی ایران
- عدم تسلط دولت مرکزی بر امور کشور
- گسترش نافرمانی و سرپیچی از فرمان دولت مرکزی
- از بین رفتن امنیت و آسایش مردم
- بوجود آمدن قحطی - فقر - گرسنگی و شیوع بیماری های واگیر دار

نکات مهم :

۱- اوضاع ایران همزمان با پایان جنگ جهانی اول چگونه بود؟

هنگامی که جنگ جهانی اول پایان یافت کشور ما درگیر انبوهی از مشکلات سیاسی - اقتصادی و اجتماعی بود. این مشکلات و برنامه ها ، و سیاست های انگلستان در ایران ، زمینه را برای انتقال حکومت از قاجاریه به پهلوی فراهم آورد.

۲- زمینه های تغییر حکومت از قاجاریه به پهلوی را فقط نام ببرید .

الف (قرارداد ۱۹۱۹ در اواخر جنگ جهانی که بین ایران و انگلستان بسته شد.

ب (کودتای ۱۲۹۹ و روی کار آمدن رضا خان

۳- در اواخر جنگ جهانی اول حکومت تزاری روسیه بر اثر وقوع انقلابی عظیم سرنگون شد. پس از آن نام این کشور به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت.

۴- قرارداد ۱۹۱۹ بین کدام کشورها بسته شد؟ و چه محتوایی داشت؟

پس از انقلاب روسیه ، این کشور نیروهای خود را از ایران فرا خواند. انگلستان از این موقعیت استفاده کرد و کوشید نفوذ و سلطه خود را در کشور ما تثبیت کند. از این رو با وثوق الدوله نخست وزیر ایران ، قراردادی بست که به قرار داد ۱۹۱۹ معروف شد. بر اساس این قرارداد ، اداره امور نظامی و مالی ایران در اختیار کارشناسان (مستشاران) نظامی و مالی انگلستان قرار می گرفت.

۵- نتیجه و سرانجام قرارداد ۱۹۱۹ چه شد؟

این قرارداد با مخالفت گسترده ای رو به رو شد و بسیاری از شخصیت های مبارز و آزادی خواه مانند آیت ا... مدرس و شیخ محمد خیابانی با آن به مخالفت برخاستند. و حتی احمدشاه قاجار از تأیید آن خودداری نمود.

۶- نحوه اجرای کودتای ۱۲۹۹ و روی کار آمدن رضاخان را شرح دهید.

انگلستان پس از شکست در اجرای قرارداد ۱۹۱۹ درصدد برآمد که از طریق کودتا اهداف خود را در ایران پیگیری نماید. به همین دلیل یکی از فرماندهان نیروی قزاق (لشگر) به نام رضاخان را برگزید. و در سوم اسفند ۱۲۹۹ ش نیروهای تحت فرمان رضا خان مراکز مهم پایتخت را اشغال کردند و به این ترتیب کودتا با موفقیت اجرا شد.

۷- شیوه حکومت و اقدامات رضاشاه را بنویسید.

- استبداد
- سرکوب آزادی خواهان
- ایجاد ارتش منظم
- احداث خط آهن سراسری
- تضعیف هویت اسلامی و تخریب فرهنگ ایرانی

۸- رفتار استبدادآمیز رضاشاه در حکومت چگونه بود؟

رضاشاه از ابتدای حکومت به استبداد و دیکتاتوری روی آورد. در دوران حکومت او هیئت وزیران و نمایندگان مجلس شورای ملی اختیار و استقلال چندانی نداشتند و تابع دستورات شاه بودند.

۹- نحوه سرکوب مخالفان توسط رضاشاه را بیان کنید.

حکومت رضاشاه به احزاب و روزنامه های مستقل اجازه فعالیت نمی داد و با زور و خشونت، فضای خفقان، ترس و سرکوب را بر جامعه حاکم کرد. در چنین شرایطی مخالفان سرنوشتی جز تبعید، زندان، شکنجه و اعدام نداشتند.

۱۰- آیت... سید حسن مدرس یکی از مخالفان سر سخت شیوه حکومت رضاشاه بود که به دستور مأموران این حکومت به شهادت رسید.

۱۱- اقدامات رضا شاه در جهت نوسازی ایران را کاملاً شرح دهید.

در دوره حکومت رضا شاه تلاش گسترده ای برای نوسازی ایران به تقلید از اروپا صورت گرفت از جمله :

- نوسازی تشکیلات نظامی
- گسترش مدارس و مراکز آموزشی جدید در شهرهای مختلف
- تأسیس نخستین دانشگاه ایران یعنی دانشگاه تهران
- توسعه راه های شوسه و راه آهن سراسری از خلیج فارس تا دریای خزر
- ایجاد موسسات و مراکز صنعتی متعدد در ایران

۱۲- رضاشاه در جهت تضعیف ارزش های اسلامی و تخریب فرهنگ ایرانی چه اقداماتی انجام داد؟

حکومت رضاشاه به بهانه پیشرفت و نوسازی فرهنگی و اجتماعی کارهایی انجام داد که نتیجه آن ها تضعیف ارزشهای دینی و رواج فرهنگ غیرایرانی بود. از جمله این اقدامات :

- مجبور کردن مردم به پوشیدن لباس های یکسان و کلاه لبه دار (کلاه پهلوی)
- ایجاد محدودیت برای برگزاری مراسم مذهبی از جمله عزاداری امام حسین (ع)
- تلاش برای برداشتن حجاب زنان (کشف حجاب)
- به گلوله بستن مردم معترض در کنار حرم امام رضا (ع)

۱۳- جنگ جهانی دوم در چه سالی و چگونه آغاز شد؟

جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۳۹ میلادی برابر با ۱۳۱۸ شمسی با حمله ناگهانی آلمان به لهستان آغاز شد.

۱۴- طرفین جنگ جهانی دوم کدام کشورها بودند؟ و نتیجه آن چه شد؟

دو گروه دولت های محور و متفقین

- دولت های محور شامل کشورهای : آلمان - ایتالیا - ژاپن
- متفقین شامل کشورهای : انگلستان - فرانسه - شوروی - آمریکا

سرانجام جنگ جهانی دوم در سال ۱۹۴۵ میلادی با پیروزی متفقین به پایان رسید.

۱۶- وضعیت ایران در جنگ جهانی دوم را شرح دهید.

در جنگ جهانی دوم ایران اعلام بی طرفی کرد. اما در شهریور ۱۳۲۰ شمسی متفقین به بهانه حضور تعدادی از کارشناسان آلمانی، کشور ما را به اشغال خود درآوردند.

۱۷- هدف اصلی متفقین از اشغال ایران چه بود؟

هدف اصلی آن ها از این اقدام استفاده از موقعیت و منابع و امکانات ایران به سود خویش بود و متفقین پس از اشغال ایران رضا شاه را مجبور کردند به نفع پسرش، **محمدرضا** از قدرت کناره گیری کند و سپس او را از ایران تبعید کردند.

۱۸- در جنگ جهانی دوم متفقین با شکست دادن آلمان و بمباران اتمی ژاپن توسط امریکا پیروز شدند.

۱۹- اثرات منفی جنگ جهانی دوم بر ایران چه بود؟

کشور ما تا پایان جنگ جهانی دوم در اشغال بیگانگان بود. جنگ جهانی دوم نیز مانند جنگ جهانی اول به اقتصاد و جامعه ایران خسارت ها و آسیب های زیادی وارد کرد. مردم ایران طی آن سال ها با کمبود و گرانی شدید مواد غذایی مخصوصا نان روبه رو بودند. وعده زیادی بر اثر گرسنگی و سوء تغذیه جان سپردند.

۲۰- چه اقداماتی باعث شد زمینه های نهضت ملی شدن نفت به وجود آید؟

محمدرضا شاه در سال های نخست سلطنت خود این امکان را نداشت که مانند پدرش با استبداد و دیکتاتوری حکومت کند. بنابراین برای نمایندگان مجلس شورای ملی و هیئت وزیران فرصتی به وجود آمد که در اداره امور کشور نقش موثری داشته باشند. علاوه بر آن در این دوره احزاب سیاسی و مطبوعات دوباره فعالیت خود را آغاز کردند. این عوامل و شرایط زمینه را برای نهضت ملی شدن نفت به وجود آورد.

۲۱- قانون ملی شدن نفت چگونه ؟ و در چه تاریخی تصویب شد؟

این نهضت یکی از رویدادهای مهم تاریخ معاصر ایران است. امتیاز بهره برداری از منابع نفت ایران در زمان مظفرالدین شاه به انگلیسی ها واگذار شده بود. رضا شاه امتیاز مذکور را لغو کرد. اما خیلی زود طی قرارداد دیگری دوباره منابع نفت ایران را به انگلستان واگذار کرد. در سال های بعد از جنگ جهانی دوم مردم ایران خواهان لغو آن قرارداد و ملی شدن صنعت نفت بودند. آیت الله **کاشانی** و **دکتر محمد مصدق** رهبری نهضت ملی شدن نفت را به عهده گرفتند. مجلس شورای ملی نیز با مشاهده اتحاد و یکدلی مردم قانون ملی شدن نفت را در **اسفند ۱۳۲۹ شمسی** تصویب کرد و با تأیید این مصوبه از سوی شاه در **۲۹ اسفند** همان سال صنعت نفت ایران ملی شد.

۲۲- پس از ملی شدن صنعت نفت دکتر محمد مصدق نخست وزیر شد تا آن قانون را به اجرا درآورد و دست بیگانگان را از منابع و صنعت نفت کوتاه کند.

۲۳- دولت انگلیس برای جلوگیری از اجرای قانون ملی شدن صنعت نفت کارهای مختلفی انجام داد اما به دلیل وحدت ملت و همدلی رهبران نهضت ، اقدامات انگلیس ناکام ماند.

۲۴- زمینه های کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ چگونه به وجود آمد؟

پس از مدتی میان رهبران و گروه های سیاسی پشتیبان نهضت ملی شدن نفت اختلاف افتاد. و اتحاد و همدلی به تفرقه و دشمنی تبدیل شد. این وضعیت ، ملت را دلسرد ، و دشمنان نهضت را امیدوار کرد. و دولت های انگلستان و آمریکا از این شرایط برای سرنگونی دولت مصدق از طریق کودتا استفاده کردند.

۲۵- کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ شمسی چگونه و توسط چه کسانی به اجرا درآمد؟

طبق برنامه ای که کشورهای انگلستان و آمریکا طراحی کردند. در روز ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ واحدهایی از ارتش به فرماندهی سر لشگر فضل ا ... زاهدی به خیابان ها ریختند و با اشغال مراکز مهم پایتخت ، دولت مصدق را سرنگون کردند.

۲۶- پس از اجرای موفقیت آمیز کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ چه وضعیتی بر ایران حاکم شد؟

منابع ایران دوباره در اختیار بیگانگان قرار گرفت و نفوذ و سلطه آمریکا بر کشور ما به تدریج افزایش یافت. چندماه پس از کودتای ۲۸ مرداد حکومت پهلوی با نادیده گرفتن قانون ملی شدن صنعت نفت ، امور اکتشاف ، استخراج و فروش نفت را طی قراردادی به چندین شرکت نفتی انگلیسی ، آمریکایی ، هلندی و فرانسوی واگذار کرد. این شرکت ها متعهد شدند ۵۰ درصد درآمد فروش نفت را به ایران بپردازند.

۲۷- محمدرضا شاه پس از کودتا به شاهی مستبد و ستمگر تبدیل شد که اصول قانون اساسی را آشکارا نادیده می گرفت.

۲۸- محمدرضا شاه با تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) به سرکوب شدید مخالفان پرداخت و دوباره فضای ترس و خفقان بر ایران حاکم شد.

پایان درس چهاردهم

نکات مهم :

- ۱- پس از کودتای ۲۸ مرداد و بازگشت محمدرضا شاه به سلطنت به تدریج نفوذ و سلطه آمریکا بر ایران بیشتر شد.
- ۲- آمریکایی ها برای جلوگیری از وقوع قیام های مردمی و حفظ حکومت پهلوی چه تغییراتی در امور مختلف اجتماعی و اقتصادی به شاه توصیه کردند؟
 - الف (تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی
 - ب (اصول شش گانه (انقلاب سفید)
 - ج (لایحه کاپیتولاسیون (قضاوت سپاری)
- ۳- موضوع تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی چه بود ؟ و در چه سالی تصویب شد؟

(در سال ۱۳۴۱ ش چه تغییراتی در قانون انجمن های ایالتی و ولایتی ایجاد شد؟)

حکومت پهلوی در سال ۱۳۴۱ ش قانون انجمن های ایالتی و ولایتی (شوراهای استان و شهرستان) را تغییر داد. از جمله این تغییرات این بود که شرط مسلمان بودن برای انتخاب شوندگان و انتخاب کنندگان لغو گردید. و دیگر آن که شرط سوگند به قرآن یاد کردن انتخاب شوندگان به سوگند به کتاب های آسمانی تبدیل شد.
- ۴- هدف اصلی رژیم شاه از تغییرات قانون انجمن های ایالتی و ولایتی چه بود؟

حکومت پهلوی به ظاهر وانمود می کرد که با تغییرات قانونی قصد دارد مردم را در فعالیت های اجتماعی مشارکت بدهد. اما در واقع هدف او تضعیف هویت اسلامی جامعه ایران بود.
- ۵- عکس العمل (واکنش) روحانیون و علما در مقابل تصویب نامه قانون انجمن های ایالتی و ولایتی چه بود؟

علما و روحانیون با تصویب این قانون مخالفت کردند. برجسته ترین مخالفان عالمی شجاع به نام آیت ا... سید روح ا... خمینی بود. که در قم اقامت داشت. امام خمینی می دانست که هدف حکومت از این تغییرات مخالفت با اسلام و تخریب ارزش های اسلامی است.
- ۶- نتیجه و سرانجام قانون انجمن های ایالتی و ولایتی چه شد؟

سرانجام در نتیجه مخالفت جدی امام و سایر علما دولت مجبور شد این تصویب نامه را لغو کند.
- ۷- محمدرضا شاه پیروی از سیاست های آمریکا را برای حفظ حکومت خود ضروری می دانست.
- ۸- شاه مدت کوتاهی پس از لغو تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی اعلام کرد که اصول شش گانه ای را با عنوان انقلاب سفید به همه پرسی (رفراندوم) خواهد گذاشت.

۹- علت مخالفت امام خمینی و سایر علما با اصول شش گانه (انقلاب سفید) چه بود؟

اصول شش گانه در ظاهر برای کشور خوب و لازم به نظر می رسید. اما امام خمینی و سایر علمای مبارز از اهداف و پیامدهای آن آگاه بودند و یقین داشتند که اجرای این اصول موجب افزایش سلطه آمریکا بر ایران و وابستگی بیشتر سیاسی و اقتصادی کشور ما به بیگانگان می شود. به همین دلیل امام خمینی ضمن غیر قانونی شمردن همه پرسى اصول شش گانه ، از مردم خواست که در آن شرکت نکنند.

۱۰- در برخی از شهرها مانند تهران و قم مردم به علت همه پرسى اصول شش گانه تظاهرات کردند و مخالفت خود را با اصول شش گانه و همه پرسى آن نشان دادند.

۱۱- همه پرسى اصول شش گانه با وجود اعتراض های مردمی در بهمن ۱۳۴۱ ش برگزار شد و حکومت پهلوی اعلام کرد که بیشتر مردم با اصول شش گانه موافق هستند.

۱۲- نحوه شکل گیری قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ ش را شرح دهید.

با فرا رسیدن ماه محرم که مقارن با خرداد ۱۳۴۲ ش بود. امام خمینی به مداحان و سخنرانان مذهبی یادآوری کرد که سکوت در برابر حکومت ستمگر ، کمک به دشمنان اسلام است. و از آنان خواست که خطر اسرائیل را به مردم گوشزد کنند. در آن زمان حکومت پهلوی با اسرائیل رابطه برقرار کرده بود. امام خود نیز در عصر عاشورا (۱۳ خرداد) در سخنانی تاریخی در مدرسه فیضیه قم ، شاه را به دلیل ستمگری ، همکاری با اسرائیل و وابستگی به آمریکا به شدت محکوم کرد. دو روز بعد مأموران شاه ، امام را دستگیر و زندانی کردند. دستگیری امام موجب خشم و اعتراض گسترده مردم ایران در شهرهای مختلف شد. شدیدترین اعتراض ها در شهرهای قم ، تهران و ورامین صورت گرفت و بسیاری از آنان سرکوب شدند و به این شکل قیام ۱۵ خرداد رخ داد.

۱۳- امام خمینی پس از تحمل چندماه بازداشت در فروردین ۱۳۴۳ ش اجازه یافت که به قم بازگردد.

۱۴- حق کاپیتولاسیون چه بود؟ و چگونه به آمریکایی ها واگذار گردید؟

در سال ۱۳۴۳ ش آمریکا ، دولت ایران را مجبور کرد که به مأموران نظامی آمریکا قضاوت سپاری (مصونیت قضایی) یا همان حق کاپیتولاسیون بدهد. بر اساس این مصونیت اگر آمریکایی ها در ایران مرتکب جرمی می شدند دادگاه های ایران حق رسیدگی به جرم آن ها را نداشتند.

۱۵- واکنش امام خمینی به دادن حق کاپیتولاسیون به آمریکایی ها چه بود؟

امام خمینی در یک سخنرانی مهم ، دادن مصونیت قضایی به آمریکایی ها را اقدامی ذلت بار و خلاف استقلال کشور شمرد و شاه را به علت وابستگی به آمریکا به شدت سرزنش کرد.

۱۶- حکومت پهلوی دریافت که امام خمینی اهل سازش نیست. بنابراین در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ ش ایشان را به ترکیه تبعید کرد. حدود یک سال بعد تبعیدگاه امام از ترکیه به عراق تغییر یافت و تا مهر ۱۳۵۷ ش در شهر نجف ساکن بود.

۱۷- علاوه بر پیروان و یاران امام خمینی ، گروه های دیگری نیز با عقاید سیاسی متفاوت در مبارزه با حکومت پهلوی شرکت داشتند.

۱۸- علمایی چون آیت ا... مرتضی مطهری ، دکتر شریعتی و آیت ا... طالقانی با چه فعالیت هایی اسلام انقلابی را به جوانان معرفی می کردند؟

- سخنرانی
- نوشتن کتاب و مقاله
- برگزاری کلاس های تفسیر قرآن و نهج البلاغه در مساجد ، حسینیه ها و دانشگاه ها

۱۹- در سال ۱۳۵۶ ش چنین به نظر می رسید که حکومت پهلوی در اوج قدرت است زیرا در آن زمان شاه اکثر مخالفان خود را سرکوب کرده بود.

۲۰- اوضاع ایران در آستانه وقوع انقلاب اسلامی چگونه بود؟

- سرکوب شدن مخالفان توسط شاه
- حمایت آمریکا و کشورهای قدرتمند از حکومت شاه
- ناراضی بودن مردم از حکومت به دلیل مسائل و مشکلات فرهنگی ، سیاسی و اقتصادی
- عدم توجه حکومت پهلوی به فرهنگ و ارزش های اسلامی
- وابستگی حکومت پهلوی به بیگانگان و نفوذ کشورهای خارجی به ویژه آمریکا در امور ایران
- نادیده گرفتن حقوق ملت و اصول قانون اساسی مشروطه از طرف رژیم پهلوی
- عدم اختیار نمایندگان شورای ملی و هیئت وزیران در برابر شاه
- عدم آزادی روزنامه ها
- محکوم شدن تعدادی از مخالفان رژیم به اعدام ، زندان و تبعید
- حیف و میل و غارت ثروت و سرمایه های ملی کشور توسط خاندان پهلوی و مقام های حکومتی

۲۱- علت قیام ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ ش در قم چه بود؟

مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ در اعتراض به انتشار مقاله توهین آمیز نسبت به امام در روزنامه اطلاعات ، به تظاهرات پرداختند و مأموران حکومت این تظاهرات را به خاک و خون کشیدند.

۲۲- علت قیام ۲۹ بهمن ۱۳۵۶ در تبریز چه بود؟

مردم تبریز به مناسبت چهارم شهدای ۱۹ دی ۱۳۵۶ در روز ۲۹ بهمن قیام کردند و تعداد زیادی از آنها شهید و زخمی شدند.

۲۳- در سال ۱۳۵۷ کدام بخش های کشور دست به اعتصابات گسترده زدند؟

کارگران و کارکنان شرکت نفت ، کارکنان کارخانه های دیگر و مراکز آموزشی ، رادیو ، تلویزیون و روزنامه ها

۲۴- حادثه ۱۷ شهریور (جمعه سیاه) ۱۳۵۷ چگونه رخ داد؟

یکی از خونین ترین رویدادهای انقلاب اسلامی در روز ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران به وقوع پیوست. در آن روز که به **جمعه سیاه** معروف شد. مأموران رژیم به طرز بی رحمانه ای تظاهرات مردم را در **میدان ژاله** (شهدای کنونی) به خاک و خون کشیدند و تعداد زیادی شهید و زخمی شدند.

۲۵- دلیل هجرت امام از نجف به پاریس چه بود؟

پس از آن که قیام ملت علیه حکومت پهلوی ، گسترش یافت. دولت عراق امام را وادار کرد که آن کشور را ترک کند. امام ناچار به فرانسه رفت و در محله نوفل لو شاتو در حومه شهر پاریس اقامت گزید.

۲۶- امام خمینی چگونه و در چه تاریخی به میهن بازگشتند؟

سرانجام در نتیجه مبارزه مردم ایران ، شاه در روز ۲۶ دی ماه مجبور به خروج از کشور شد. و رهبر انقلاب اسلامی در ۱۲ بهمن ۱۳۵۷ با استقبال بی نظیر و باشکوه مردم به میهن بازگشتند.

۲۷- انقلاب اسلامی در روز ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید و عصر جدیدی در تاریخ ایران آغاز شد.

۲۸- شعار اصلی انقلاب اسلامی چه بود؟

استقلال ، آزادی ، جمهوری اسلامی

۲۹- هدف از انقلاب چه بود؟

- از بین بردن وابستگی کشور به بیگانگان
- تأمین حقوق ملت در چارچوب قوانین و ارزش های اسلامی

۳۰- ایمان به اسلام ، وحدت ملت و رهبری قاطع امام خمینی سه عامل موثر در موفقیت انقلاب بودند.

پایان درس پانزدهم

نکات مهم :

۱- از فردای پیروزی انقلاب اسلامی ، تلاش برای تحقق شعار ((استقلال ، آزادی ، جمهوری اسلامی)) که خواسته اصلی و اساسی ملت در جریان انقلاب اسلامی بود آغاز شد.

۲- مراحل برپایی نظام جمهوری اسلامی را به ترتیب نام ببرید.

الف) همه پرسى تعیین نظام سیاسى

ب) تدوین و تصویب قانون اساسی جدید

ج) انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی

د) شکل گیری نهادهای انقلابی

۳- همه پرسى تعیین نظام سیاسى پس از پیروزی انقلاب چگونه و در چه تاریخی انجام شد؟

امام خمینی به دولت موقت انقلاب مأموریت داد که ضمن اداره امور کشور اقدامات لازم را برای تأسیس نظام سیاسى جدید انجام دهد. مقدمات این کار خیلی زود فراهم شد و مردم ایران در روزهای ۱۰ و ۱۱ فروردین ماه ۱۳۵۸ به پای صندوق های رأی رفتند و در این همه پرسى ۹۸/۲ درصد مردم به جمهوری اسلامی رأی مثبت دادند.

۴- نتیجه همه پرسى در روز ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ اعلام گردید و پس از آن این روز (۱۲ فروردین) به عنوان روز جمهوری اسلامی نام گذاری شد.

۵- قانون اساسی جدید کشور پس از انقلاب چگونه و در چه تاریخی تصویب و تدوین شد؟

پس از همه پرسى تعیین نظام سیاسى ، مقدمات تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی فراهم آمد. این قانون نیز به همه پرسى گذاشته شد و ملت ایران در آذرماه ۱۳۵۸ آن را تأیید کردند.

۶- اولین دوره ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی پس از پیروزی انقلاب در چه تاریخی برگزار شد؟

پس از تصویب قانون اساسی ، انتخابات اولین دوره ریاست جمهوری در بهمن ۱۳۵۸ و سپس انتخابات اولین دوره مجلس شورای اسلامی در اسفند ۱۳۵۸ برگزار شد.

۷- نظام جمهوری اسلامی در چه زمانی به طور رسمی شکل گرفت؟

پس از انتخاب ریاست جمهوری و تشکیل مجلس شورای اسلامی ، هیئت دولت نیز تعیین شد و نظام جمهوری اسلامی به طور رسمی شکل گرفت.

۸- پس پیروزی انقلاب اسلامی کدام نهادها ؟ به دستور چه کسی ؟ و با چه اهدافی تشکیل شد؟

به فرمان امام خمینی برخی نهادهای انقلابی بر اساس ضرورت و نیازهای کشور به وجود آمدند. از جمله مهمترین آنها سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج مستضعفان با هدف دفاع از آرمان های انقلاب اسلامی و مرز و بوم کشور ، جهاد سازندگی ، به منظور عمران و آبادانی روستاها ، و نهضت سوادآموزی برای کاهش بی سوادی و گسترش سواد در کشور.

۹- به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی رژیم وابسته پهلوی سقوط کرد و حکومت جمهوری اسلامی تأسیس شد.

۱۰- دلیل مخالفت دولت هایی چون آمریکا و اسرائیل با جمهوری اسلامی چه بود؟

زیرا نظام جمهوری اسلامی ایران از همان ابتدای شکل گیری به حمایت از نهضت های آزادی بخش در سراسر جهان برخاست. به همین دلیل روابط خود را با دولت اشغالگر قدس (اسرائیل) قطع کرد و از قیام مردم فلسطین پشتیبانی نمود.

۱۱- دشمنان انقلاب اسلامی برای انحراف و نابودی نظام نوپای اسلامی چه دسیسه هایی برپا کردند؟

- ایجاد شورش و نا امنی
- ترور شخصیت ها و مردم انقلابی
- اقدامات نظامی (جنگ تحمیلی)
- تحریم اقتصادی و جنگ نرم علیه جمهوری اسلامی ایران

۱۲- در سال های نخست پیروزی انقلاب اسلامی ، گروه های ضد انقلاب داخلی (فرقه مجاهدین خلق) با حمایت دشمنان خارجی در بخش هایی از کشور به ویژه در مناطق مرزی به ایجاد نا امنی و اغتشاش پرداختند.

۱۳- اقدامات گروه های ضد انقلاب داخلی (مجاهدین خلق یا همان گروهک منافقین) در اوایل پیروزی انقلاب اسلامی :

- ایجاد نا امنی و اغتشاش
- تلاش برای به راه انداختن جنگ داخلی
- ترور شخصیت های انقلابی
- خسارت زدن به اموال عمومی و دارایی های مردم

۱۴- آیت ا... سیدعلی خامنه ای از جمله شخصیت هایی بودند که بر اثر اقدام های تروریستی ضد انقلاب به شدت مجروح شدند.

۱۵- در همان زمانی که کشور ما درگیر آشوب های وسیع ضد انقلاب داخلی بود. دشمنان خارجی جنگی خانمان سوز را به ملت ایران تحمیل کردند.

۱۶- در تاریخ ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ صدام ، رئیس حکومت بعثی عراق ، با فرمان حمله به خرمشهر جنگ علیه ایران را آغاز کرد. و بخش هایی از خاک ایران را هم اشغال کرد.

۱۷- جنگ تحمیلی پس از ۸ سال پایداری ملت و ایثار رزمندگان به پایان رسید.

۱۸- دو سال بعد از آتش بس ، ایران و عراق برای تبادل اسرا به توافق رسیدند.

۱۹- امام خمینی در شامگاه ۱۳ خرداد ۱۳۶۸ در تهران در گذشت و در نزدیکی بهشت زهراى تهران به خاک سپرده شد.

۲۰- این سخن از کیست؟ ((این انقلاب در هیچ کجای جهان بی نام خمینی شناخته شده نیست.))

رهبر عظیم الشان انقلاب حضرت آیت ا... خامنه ای

۲۱- یک روز پس از ارتحال امام خمینی ، مجلس خبرگان رهبری ، آیت ا... خامنه ای را به رهبری انقلاب برگزید.

پایان درس شانزدهم

نکات مهم :

۱- تعریف فرهنگ : به طور کلی فرهنگ یک جامعه به شیوه زندگی آن جامعه می گویند.

۲- افراد یک جامعه در چه موضوعات و مواردی با هم اشتراک دارند؟

- چگونگی برقراری ارتباط با یکدیگر
- آداب و رسوم
- پوشاک
- تغذیه
- باورها و اعتقادات
- قوانین و مقررات
- نحوه استفاده از محیط طبیعی

۳- جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به وجود نمی آید.

۴- آیا فرهنگ آموختنی است؟ توضیح دهید.

بله ، فرهنگ پدیده ای آموختنی است یعنی از طریق ژن به ارث نمی رسد بلکه از راه آموزش و تربیت از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود. به همین دلیل فرهنگ را آگاهی و اندیشه مشترک اعضای یک جامعه نیز می گویند.

۵- فرهنگ در جریان (فرایند) اجتماعی شدن آموخته می شود.

۶- اجتماعی شدن یا جامعه پذیری چیست؟

اجتماعی شدن فرایندی طولانی مدت ، از تولد تا آخر عمر است که افراد از طریق آن ، زندگی در یک جامعه را می آموزند و خود را با آن منطبق می کنند.

۷- اهمیت اجتماعی شدن یا جامعه پذیری چیست؟

اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است. زیرا بدون آن افراد نمی توانند به زندگی در یک جامعه ادامه دهند. در یک جامعه هر فرد عقاید و باورها ، رسوم ، قوانین و حتی چگونگی پاسخ دادن به غرایز را از دیگران می آموزد و به دیگران یاد می دهد.

۸- فرایند اجتماعی شدن ، نخست در خانواده رخ می دهد.

۹- خانواده ، اولین و مهم ترین کانون اجتماعی شدن فرد است.

۱۰- اجتماعی شدن در یک خانواده را با ذکر مثال هایی شرح دهید.

پدر و مادر به کودک یاد می دهند که چه طور صحبت کند، چگونه غذا بخورد و در نشست و برخاست چه آدابی را رعایت کند. چگونه به مهمان ها سلام و تعارف کند ، در موقع خمیازه کشیدن دست را جلوی دهانش بگیرد یا پاهایش را جلوی بزرگترها دراز نکند موقع غذا خوردن ، دهانش صدا ندهد چگونه در مراسم مختلف مثل جشن ها یا عزاداری ها شرکت کند و چه بپوشد و چگونه رفتار کند.

۱۱- کودک در خانواده ، علاوه بر چگونگی برطرف کردن نیازهایش ، شیوه ابراز احساسات و هیجان ها را نیز یاد می گیرد و تقلید می کند.

۱۲- خانواده با بکار گیری شیوه های مختلف تشویق و تنبیه مانند آفرین گفتن و اخم کردن ، به فرزند خود می آموزد که چه چیزهایی را تحسین و تأیید کند و به آنها ارزش بگذارد و چه کارهایی را بد و ناپسند بشمارد یا چه اعتقاداتی داشته باشد و چگونه عبادت کند.

۱۳- با بزرگ تر شدن فرد ، علاوه بر خانواده ، رسانه های جمعی ، دوستان و گروه همسالان ، برنامه های آموزشی و تربیتی مدرسه ، دانشگاه و رفتن به سربازی نیز چگونگی زندگی در جامعه و سازگاری با آن را به تدریج به او می آموزد.

۱۴- علاوه بر خانواده کدام گروه ها و موقعیت ها در اجتماعی شدن افراد تأثیر گذار هستند؟

- رسانه های جمعی
- دوستان و گروه همسالان
- برنامه های آموزشی و تربیتی مدرسه
- دانشگاه
- رفتن به سربازی

۱۵- در فرایند اجتماعی شدن ، اجزا یا لایه های فرهنگ ، یعنی نمادها ، هنجارها ، ارزش ها و عقاید آموخته می شوند و به افراد دیگر انتقال می یابند.

۱۶- اجزا یا لایه های فرهنگ را بنویسید.

- نمادها
- هنجارها
- ارزش ها
- عقاید

۱۷- لایه های خارجی یا بیرونی فرهنگ را نام ببرید.

الف (نمادها) ب (هنجارها)

۱۸- لایه های درونی و عمیق تر فرهنگ را بنویسید.

الف (ارزش ها) ب (عقاید)

۱۹- نماد چیست ؟ چند مثال بزنید.

نماد ، نشانه یا نماینده یک پدیده دیگر است. برای مثال علامت ؟ نماد پرسش و علامت ! نماد تعجب است.

۲۰- نمادها در جریان روابط اجتماعی به وجود می آیند و هر جامعه ای برای انتقال معانی مورد نظر خود از انواع معینی از نمادها استفاده می کنند.

۲۱- زبان گفتاری و نوشتاری ، تصاویر ، بناها ، نوع پوشاک و همه اشیاء و دست ساخته های انسان و نیز برخی از رفتارهای افراد نقش نمادین دارند.

۲۲- هنجار چیست ؟

هنجارها رفتار معینی هستند که در یک گروه یا جامعه پذیرفته شده و متداول هستند. به عبارت دیگر، به قواعد و شیوه های مورد قبول یک جامعه برای انجام دادن کارهای مختلف می گویند.

۲۳- هنجارها شامل چه موضوعات و مواردی می شود ؟

- همه عادت ها
- آداب و رسوم اجتماعی
- مناسک مذهبی (مراسم دینی و مذهبی)
- همه قواعد و قوانین و مقررات مانند : قوانین ازدواج ، قوانین خرید و فروش ، قوانین عبور و مرور و ...

۲۴- چند نمونه از هنجارها در یک جامعه را نام ببرید.

- نوع سلام کردن
- تعارف در غذا خوردن و وارد جایی شدن
- تبریک گفتن به یک فرد برای موفقیت در یک کار
- هدیه بردن به نزدیکان و افراد فامیل
- سه وعده غذا خوردن
- یک جور لباس پوشیدن
- یک جور عبادت کردن
- رفتارهای خاص ما در مکان های مختلف مانند : دانشگاه ، مسجد ، مدرسه و ...
- عبور نکردن از چراغ قرمز

۲۵- زندگی اجتماعی بدون وجود **هنجارها** ادامه پیدا نمی کند. و هنجارها به روابط اجتماعی سامان می بخشند.

۲۶- افراد یک جامعه خود را ملزم می دانند از **هنجارها** پیروی کنند تا جامعه آن ها را به عضویت بپذیرد.

۲۷- مهمترین دلایل پیروی از **هنجارها** را نام ببرید.

- اعتقاد به آن هنجارها
- حفظ آبرو
- احترام به آن هنجارها
- ترس از مجازات

۲۸- اگر افراد یک جامعه از **هنجارهای آن جامعه پیروی نکنند چه اتفاقی رخ خواهد داد؟** شرح دهید.

در این صورت جامعه آن ها را مجازات می کند. و این مجازات ممکن است به صورت سرزنش خود یا دیگران ، پوزخند ، تمسخر ، طرد کردن و محروم کردن ، متلک گفتن و یا مجازات رسمی و قانونی باشد.

۲۹- **ارزش چیست ؟**

یعنی اینکه ما ، اموری را خوب ، مطلوب و مثبت تلقی کنیم یا امور دیگری را ناپسند و بد تلقی کنیم. (هر فرد یا اعضای هر گروه و جامعه اموری را با ارزش می دانند و امور دیگری را ناپسند تلقی می کنند).

۳۰- ارزش ها به هنجارها جهت می دهند . یعنی افراد بر مبنای ارزش هایی که به آن ها معتقدند رفتار و عمل می کنند.

۳۱- **ارزش های انسانی و اجتماعی چیست ؟**

آن دسته از ارزش ها هستند که همه انسان ها یا اغلب افراد یک جامعه ، آن را خوب و مطلوب می دانند. مانند : شجاعت ، صداقت ، کمک به دیگران ، احترام به سالمندان ، دفاع از کشور و ...

۳۲- یکی از عوامل مهمی که در شکل گیری ارزش ها موثر است **عقاید دینی** است.

۳۳- برای مسلمانان ، **اعتقادات اسلامی** ، ملاک و معیاری است که با آن هنجارها و ارزش ها را می سنجیم و هر کدام که با این اصول اعتقادی ، سازگاری ندارند را طرد می کنیم.

۳۴- همه ارزش ها و هنجارها خوب و مفید نیستند . برای مثال ممکن است در یک گروه ، یک مدل نامناسب لباس به هنجار تبدیل شود ، یا یک رفتار زشت و دور از ادب در یک گروه هنجار شود.

۳۵- نمادها ، ارزش ها و هنجارهای یک جامعه ممکن است تحت تأثیر عواملی چون پیشرفت های صنعتی و فناوری ، رسانه های جمعی ، نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه گر تغییر پیدا کند.

۳۶- **نمادها ، ارزش ها و هنجارها تحت تأثیر چه عواملی تغییر می کنند؟**

- پیشرفت های صنعتی و فناوری
- رسانه های جمعی
- نفوذ فرهنگی بیگانگان و کشورهای سلطه گر

پایان درس هفدهم

نکات مهم :

۱- هویت = پرسش از کیستی

۲- موضوع هویت همان پاسخ به پرسش کیستی ؟ است.

۳- هویت چیست؟ (تعریف هویت)

هویت عبارت است از احساس و آگاهی و شناخت از خود.

۴- تقسیم بندی هویت :

الف (هویت فردی

• جسمانی

• روانی

ب (هویت اجتماعی

۵- هویت فردی شامل دو بخش یعنی ویژگی های جسمانی و ویژگی های روانی است.

۶- از ویژگی های جسمانی هویت فردی جنسیت ، قد ، وزن ، سن و گروه خونی را می توان نام برد.

۷- از ویژگی های روانی هویت فردی ، می توان صبور بودن ، زودرنج بودن ، داشتن پشت کار و اراده ، امیدوار بودن ، لجوج بودن و علاقه به هنر را نام برد.

۸- ویژگی های جسمانی افراد بر ویژگی های روانی آن ها اثر می گذارد و برعکس. مثال ترشح زیاد یا کم برخی غده ها در بدن مانند تیروئید بر خلق و خوی افراد تأثیر گذار است. یا بر عکس ، افراد خوش بین و امیدوار و پر تلاش نسبت به آدم های بدبین و منفی باف یا تنبل سلامت جسمانی بیشتری دارند.

۹- هویت اجتماعی چگونه به دست می آید؟

افراد با عضویت در گروه های مختلف اجتماعی ، هویت اجتماعی به دست می آورند. مثال با عضویت در خانواده فرزند به حساب می آیند با عضویت در مدرسه دانش آموز به حساب می آیند و با عضویت در جامعه ایران ، ایرانی محسوب می شوند.

۱۰- هویت اجتماعی افراد از طریق ارتباط با جامعه شکل می گیرد.

۱۱- وقتی خود را عضو یک گروه معرفی می کنیم به هویت اجتماعی خود اشاره داریم.

۱۲- هر فرد ابتدا در خانواده و سپس در محله ، مدرسه ، سایر موسسات و نهادهای اجتماعی با عقاید و ارزش های جامعه آشنا می شود.

۱۳- هویت اجتماعی افراد براساس عقاید و ارزش های جامعه شکل می گیرد.

۱۴- هویت فردی (جسمانی و روانی) و هویت اجتماعی بر یکدیگر تأثیر می گذارند.

۱۵- آیا ویژگی های هویتی ما تغییر می کنند؟

برخی از ویژگی های هویتی تغییر نمی کنند و همیشه ثابت هستند. مانند : سن ، تاریخ تولد ، مکان تولد ، پدر و مادر و ...
اما برخی از ویژگی های هویتی همواره در حال تغییر هستند. مانند : ثروت ، سواد ، اخلاق ، مذهب ، میزان تلاش و کوشش و ...

۱۶- ویژگی های انتسابی هویت چیست؟

ما در شکل گیری برخی از ویژگی های هویتی خود نقشی نداریم . برای مثال جنسیت ، مکان تولد ، پدر و مادر و شکل و قیافه خود و مواردی از این قبیل را انتخاب نمی کنیم. به این ویژگی های هویتی که ما در پیدایش آن ها نقشی نداریم ویژگی های انتسابی می گویند.

۱۷- ویژگی های اکتسابی هویت چیست؟

ما در بسیاری از ویژگی های هویتی خود نقش داریم. برای مثال برخی صفات اخلاقی یا ویژگی های اجتماعی را خود انتخاب می کنیم. به آن ها شکل می دهیم مانند : ثروت ، اخلاق ، مذهب ، سواد ، فنون مختلف چون رانندگی و ... پس به ویژگی هایی که ما در به دست آوردن آن ها نقش داریم ویژگی های اکتسابی می گویند.

۱۸- هویت ملی چیست؟

یکی از مراتب هویت اجتماعی ، هویت ملی است که به یک ملت مربوط می شود.

۱۹- ملت چیست ؟

ملت جمعیتی است که در قلمرو یک سرزمین مشخص مستقر شده و دارای اشتراکات تاریخی ، زبانی ، مذهبی ، اقتصادی و آرمان های مشترک هستند.

۲۰- * سه عنصر عمده و مهم ملت را نام ببرید.

- فرهنگ (جامعه)
- سرزمین (مکان)
- تاریخ (زمان)

۲۱- ویژگی های هویت ایرانی را بنویسید.

- ما در سرزمین ایران زندگی می کنیم.
- بیشتر ما ایرانی ها مسلمان هستیم.
- ما تاریخ کهن و میراث فرهنگی غنی داریم.
- زبان مشترک ما زبان فارسی است.
- انقلاب اسلامی نمایانگر آرمان های والای جامعه ماست.

۲۲- سرزمین چیست؟

سرزمین از مهم ترین عناصر تشکیل دهنده ی هویت ملی است. برای مردمی که در یک سرزمین زندگی می کنند سرزمین یا وطن ارزشی متفاوت با سایر مکان ها دارد و احساس خاصی در آن ها به وجود می آورد.

۲۳- از نظر جغرافیای تاریخی مردم ایران از گذشته های دور در سرزمینی که فلات ایران نامیده می شود و ایران امروزی قسمت عمده آن است ساکن شده اند و ملت ایران را شکل داده اند.

۲۴- در متون کهن ایران باستان از سرزمین ما به ایران شهر و ایران زمین یاد شده است.

۲۵- این شعر به چه ویژگی اشاره دارد؟

همه عالم تن است و ایران دل نیست گوینده زین قیاس خجل
چون که ایران دل زمین است دل ز تن به بود ، یقین باشد
به اهمیت حفظ مرزها و محدوده جغرافیایی برای ملت ایران.

۲۶- دین از ارکان مهم هویت است و بیش از ۹۸ درصد مردم ایران مسلمان هستند.

۲۷- اقلیت های دینی زردشتی ، مسیحی و کلیمی هم در کشور ما ضمن پیروی از دین خود ، هویت و فرهنگ ایرانی را حفظ نموده و همواره از سرزمین ایران در برابر هجوم بیگانگان دفاع کرده اند.

۲۸- در دوران باستان ، اغلب ایرانیان از عقاید و ارزش های دین زردشت پیروی می کردند.

۲۹- این جمله از کیست؟

((ایرانیان از دین اسلام نیرو و حیات گرفتند و هم نیرو و حیات خود را صرف خدمت به آن کردند.))
از استاد شهید مرتضی مطهری

۳۰- در دوره هایی از تاریخ که اقوام مهاجم چون **مغول و تیموریان** به ایران هجوم آوردند ، ایرانیان توانستند آن ها را تحت تأثیر فرهنگ اسلامی و ایرانی قرار دهند.

۳۱- میراث فرهنگی با **زبان مشترک** آموخته می شود و انتقال می یابد.

۳۲- **زبان فارسی** ، ریشه در تمدن ایران باستان دارد اما در دوران اسلامی نیز تداوم یافت و به عنوان زبان آموزشی و اداری به کار رفت.

۳۳- **زبان فارسی** را می توان ، **زبان دوم جهان اسلام** دانست.

۳۴- در **۲۰۰ سال اخیر** کشور ما علاوه بر استبداد داخلی با سیاست های دولت های استعمارگر غربی (اروپا و امریکا) روبه رو بوده است.

پایان درس هجدهم

نکات مهم :

- ۱- بنیان خانواده بر ازدواج استوار است.
- ۲- ازدواج (نکاح) پیمانی است که به موجب آن یک زن و مرد در زندگی با هم شریک و متحد می شوند و خانواده ای را تشکیل می دهند.
- ۳- هدف نکاح ، تشکیل خانواده است.
- ۴- تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند در نهاد انسان گذاشته شده و تشکیل زندگی خانوادگی ، امری طبیعی و فطری بر اساس نظام خلقت است.
- ۵- خانواده ، واحد بنیادین جامعه و کانون رشد و تعالی انسان است.
- ۶- کارکردهای خانواده را بنویسید.
 - الف) رشد کمالات انسانی
 - ب) فرزندآوری و تجدید نسل
 - ج) حمایت و مراقبت
 - محبت
 - مراقبت
 - رفع نیازهای مادی
 - د) تربیت اعضای خانواده
- ۷- یکی از مهم ترین کارکردهای خانواده ، در طول تاریخ ، فرزندآوری بوده است.
- ۸- فرزندآوری علاوه بر تقویت بنیان خانواده موجب می شود که نسل انسان باقی بماند و تداوم پیدا کند.
- ۹- با تولد فرزندان ، خانواده توسعه می یابد و مستحکم می شود. موجب نشاط و سرزندگی اعضای خانواده و دلگرمی پدر و مادر می شود .
- ۱۰- فرزندآوری چه فوایدی دارد؟ (فرزندآوری چه اهمیتی دارد؟)
 - تقویت بنیان خانواده
 - تداوم نسل انسان ها
 - توسعه و استحکام خانواده
 - نشاط و سرزندگی اعضای خانواده
 - دلگرمی پدر و مادر

- برکت برای اعضای خانواده و خویشاوندان

۱۱- اولین شرط بقای هر جامعه ای جمعیت آن است. وبدون وجود جمعیت کافی در جامعه فعالیت های آن دچار اختلال می شود.

۱۲- در صورتی که جمعیت یک جامعه منقرض گردد ، آن جامعه نابود می شود و از بین می رود.

۱۳- حمایت و مراقبت در خانواده با چه اهدافی انجام می شود؟

- محبت به اعضای خانواده
- مراقبت از اعضای خانواده
- رفع نیازهای مادی اعضای خانواده

۱۴- نیاز به مهر و محبت یا نیاز عاطفی از نیازهای اساسی انسان است.

۱۵- خانواده ، مهم ترین کانون حمایت و مراقبت عاطفی از افراد است.

۱۶- محبت کردن در خانواده چه اهمیتی دارد؟

- موجب آرامش در کانون خانواده می شود.
- اعضای خانواده از خودگذشتگی و نیکوکاری را می آموزند.

۱۷- نوزاد انسان در آغاز زندگی ، توانایی برطرف کردن نیازهای زیستی و بدنی خود را ندارد (بر خلاف بسیاری از حیوانات) و تا مدت زیادی پس از تولد همچنان ناتوان است.

۱۸- انسان ها در دوره ی سالمندی نیز دچار ضعف و ناتوانی می شوند و بدون مراقبت ، قادر نیستند خود را به خوبی اداره کنند.

۱۹- اعضای خانواده ، به خوراک ، پوشاک ، مسکن و وسایل زندگی نیاز دارند.

۲۰- یکی از کارکردهای مهم خانواده ، حمایت اقتصادی یا رفع نیازهای مادی اعضای خانواده است.

۲۱- رفع نیازهای مادی و اقتصادی خانواده بر عهده سرپرست خانواده ، یعنی پدر است.

۲۲- امروزه در شهرها و روستاها عده ای از زنان نیز با فعالیت های اقتصادی و کسب درآمد در رفع نیازهای خانواده مشارکت و همراهی می کنند.

۲۳- هر فرد برای آن که بتواند در جامعه زندگی کند باید عقاید و ارزش ها و هنجارها (شیوه زندگی کردن در آن جامعه) را بیاموزد.

۲۴- چرا اجتماعی شدن هم نیاز فرد و هم نیاز جامعه است؟

زیرا هم باعث شکل گیری هویت و شخصیت افراد می شود و هم موجب تداوم جامعه می گردد. اگرچه اجتماعی شدن در سراسر زندگی فرد ادامه می یابد.

۲۵- مهم ترین مرحله اجتماعی شدن در دوران اولیه زندگی افراد در خانواده است.

۲۶- والدین نه تنها مسئول رفع نیازهای عاطفی و زیستی و معیشتی فرزندان هستند بلکه وظیفه مهم تربیت اخلاقی، معنوی و دینی آن ها را نیز برعهده دارند.

پایان درس نوزدهم

نکات مهم :

۱- در چه صورتی به خانواده ای ، خانواده مطلوب می گوییم؟

در صورتی که آن خانواده وظایف خود را به خوبی انجام دهد.

۲- وقتی خانواده ای نتواند وظایف خود را به خوبی انجام دهد، دچار آسیب شده است.

۳- خانواده آسیب دیده چه مشکلی برای جامعه دارد؟

رابطه خانواده آسیب دیده با دیگر نهادهای جامعه نیز دچار مشکل می شود و در نهایت آسیب به همه جامعه سرایت می کند.

۴- اولین گام در راه تشکیل یک خانواده متعادل و سالم ، دقت در انتخاب همسر است.

۵- یکی از عواملی که موجب سازگاری و آرامش در خانواده می شود ، انتخاب صحیح همسر است.

۶- تکیه بر معیارهای نادرست (مانند زیبایی ظاهری و ثروت همسر) در انتخاب همسر چه پیامدی دارد؟

اگر افراد در انتخاب همسر بر معیارهای نادرستی تکیه کنند. مثلاً فقط زیبایی ظاهری یا ثروت همسر خود را در نظر بگیرند ، در زندگی خانوادگی با شکست روبه رو می شوند.

۷- در انتخاب همسر باید به تناسب و همگونی خود با طرف مقابل توجه کرد.

۸- هرچه افراد از نظر اعتقادات دینی ، تحصیلات ، اخلاق و روحیات و وضعیت خانوادگی با همدیگر هماهنگی داشته باشند ، زندگی شان با دوام تر خواهد شد.

۹- از دیدگاه اسلام ، مهمترین عاملی که باید در همسر گزینی به آن توجه کرد ایمان و اعتقادات دینی است.

۱۰- اسلام بر اصالت خانواده نیز تأکید کرده است. یعنی فردی که به عنوان همسر انتخاب می شود در خانواده ای صالح و اهل ایمان و تقوا پرورش یافته باشد.

۱۱- در گذشته ، خانواده ها نقش بیشتری در همسر گزینی فرزندان خود داشتند. و از خانواده نوپا حمایت بیشتری می کردند.

۱۲- از دیدگاه قرآن ، مهمترین هدف ازدواج برقراری آرامش و محبت بین زن و مرد است.

۱۳- وقتی زن و مرد با هم ازدواج می کنند و خانواده ای را تشکیل می دهند حقوق و تکالیفی بر روابط آن ها حاکم می شود. یعنی هر یک نسبت به دیگری دارای حقوقی هستند و در مقابل وظایف و تکالیفی نیز دارند.

۱۴- **مهمترین عوامل ناسازگاری زن و مرد را بیان نمایید.**

الف (انتخاب نادرست همسر

ب (عدم شناخت کافی برخی زن و شوهرها از حقوق و تکالیف خود در زندگی خانوادگی

ج (تربیت زن و مرد در دو محیط جداگانه (اجتماعی شدن زن و مرد در دو محیط جداگانه)

د (وجود تفاوت های فردی بین افراد (داشتن سلیقه و خلق و خوی متفاوت با هم)

ه (تعارض بین نقش های زن یا مرد

۱۵- **روش های جلوگیری از بروز ناسازگاری بین زن و مرد را نام ببرید.**

الف (گذراندن آموزش های خانواده قبل از ازدواج

ب (مشاوره با افراد دارای صلاحیت در زمینه همسرگزینی

ج (رعایت اخلاق و آداب همسر داری

د (گفت و گو

۱۶- همه اختلاف سلیقه ها مخرب نیستند . گاهی جر و بحث بین زن و شوهر **طبیعی** است. و امکان ندارد که زن و شوهر کاملاً مانند یکدیگر باشند. اما مهم است که یاد بگیرند اختلاف سلیقه هایشان را حل و فصل و برای آن ها چاره اندیشی کنند.

۱۷- **چگونه می توانیم ارتباط بهتری با اعضای خانواده داشته باشیم؟ چند مورد نام ببرید.**

- بسیاری از مشکلات در خانواده با گفت و گو حل می شود.
- هنگام صحبت با پدر و مادر حتماً احترام آنها را حفظ کنیم.
- برای ارتباط صحیح با دیگران، پیامهایمان را به شکل کامل منتقل کنیم.
- شرایط شنونده را در نظر بگیریم. مثلاً وقتی خسته است یا وقت کافی ندارد مشکل خودمان را برای او مطرح نکنیم.
- هنگام عصبانی بودن یا ناراحت بودن صبر کنیم وقتی آرام شدیم با اعضای خانواده صحبت کنیم.
- هنگام ارتباط از مسخره کردن، تحقیر و توهین و طعنه زدن خودداری کنیم.
- سعی کنیم قبل از طرح مشکل به راه حل های متفاوت فکر کنیم.
- در مشکلات جدی از بزرگ ترها کمک بگیریم.

۱۸- یکی از عواملی که موجب امنیت و ثبات خانواده و گرمی و نشاط آن می شود وجود فرزندان است.

۱۹- صاحب نظران معتقدند **تک فرزندی** هم برای خانواده و هم اجتماع پیامدهای نامطلوبی دارد.

۲۰- روان شناسان معتقدند در خانواده هایی که چند فرزند دارند تجربه اجتماعی شدن و رشد اجتماعی کودکان افزایش می یابد.

۲۱- فواید داشتن چند فرزند در خانواده :

- کودکان همبازی دارند.
- بین کودکان رقابت وجود دارد.
- الگوبرداری از رفتارهای خواهر و برادر
- کودکان مجبور نیستند با افراد بزرگسال در ارتباط باشند.
- در آینده از لذت ارتباطات وسیع تر خانوادگی و حمایت و محبت برادر و خواهر محروم نمی شوند.

۲۲- خانواده هایی که در آن ها والدین توانایی لازم برای تربیت مناسب فرزندان را دارند و از وضعیت معیشتی مناسبی برخوردارند شایسته است تعدادی بیشتری فرزند داشته باشند.

۲۳- با تولد فرزندان حقوق و تکالیف متقابلی بین والدین و فرزندان به وجود می آید.

۲۴- پدر و مادر مکلف اند سرپرستی کودک را به عهده بگیرند و نیازهای او را رفع کنند.

۲۵- فرزندی که پدر و مادر از او راضی نباشند ، از رحمت خداوند دور می شوند.

۲۶- اطاعت از والدین ، رعایت اخلاق خوش و خودداری از بی احترامی به آن ها در هر شرایط واجب است.

۲۷- اطاعت از والدین تنها در صورتی جایز نیست که به گناه یا نافرمانی از خداوند دستور دهند.

۲۸- عوامل ناسازگاری والدین و فرزندان را بنویسید.

الف) برآورده نکردن انتظارات یکدیگر در مراحل از زندگی

ب) به بلوغ رسیدن فرزندان و بزرگ تر شدن آن ها و جدی نگرفتن این شرایط از طرف والدین

ج) آشنایی فرزندان با محیط ها و افراد دیگر به جز خانه و خانواده در دوران زندگی

(اختلاف ارزش ها و هنجارهای خانه با سایر محیط ها)

۲۹ - امروزه در جوامع صنعتی پدر و مادرها وقت کمتری را به گفت و گو با فرزندان نوجوان خویش اختصاص می دهند.

۳۰- نمونه هایی از مشکلات و شرایط دشوار در طول زندگی یک خانواده :

- بیکاری
- فقر
- بیماری شدید و طولانی
- فوت یکی از اعضای خانواده
- معلولیت کودک و ...

۳۲- خانواده ها برای مدیریت مشکلات و حوادث چه اقداماتی باید انجام دهند؟

در چنین مواقعی ، اعضای خانواده باید با توکل به خدا ، صمیمیت و همکاری بین خود را بیشتر کنند و با درپیش گرفتن صبر و شکیبایی و دعوت یکدیگر به صبر مشکلات و حوادث را مدیریت کنند و نگذارند که خانواده دچار بحران شود و یا آسیب ببیند.

۳۳- صله ارحام چیست ؟

واژه صله از وصل گرفته شده است و به معنای اتحاد و پیوستگی است و ارحام یعنی خویشان و نزدیکان

منظور از صله ارحام این است که افراد به دیدار خویشاوندان خود بروند و از یکدیگر خبر بگیرند.

۳۴- البته صله ارحام تنها به دید و بازدید خلاصه نمی شود و این دید و بازدیدها باید با مهر و محبت توأم باشند.

۳۵- کمک مالی به خویشاوندان نیز صله ارحام محسوب می شود.

۳۶- در مواردی که افراد ، نذری دارند یا می خواهند زکات یا صدقه و ... بدهند اگر بین خویشاوندان آن ها نیازمندی وجود داشته باشد باید او را بر دیگران مقدم بدانند.

نکات مهم :

۱- دلایل به وجود آمدن حکومت ها را بیان نمایید.

- انسان زندگی اجتماعی دارد.
- انسان نمی تواند به تنهایی زندگی کند و نیازهای مادی و معنوی خود را برطرف کند.
- هیچ جامعه ای نمی تواند بدون حکومت باقی بماند.
- نیاز به قوانین و مقررات در جامعه
- ضرورت اجرای قوانین و مقررات
- ضرورت وجود امنیت و نظم در جامعه
- ضرورت دفاع از هجوم دشمنان به جامعه
- بدون حکومت جامعه دچار اختلال و هرج و مرج می شود.
- ضرورت هماهنگی میان فعالیت های مختلف جامعه
- ضرورت حل اختلافات بین مردم و گروه ها
-

۲- مهم ترین وظایف حکومت ها را بنویسید.

- وضع قوانین و مقررات لازم در امور مختلف
- اجرای قوانین و مقررات
- برقراری نظم و امنیت در جامعه
- رسیدگی به اختلافات و شکایت ها
- تعلیم و تربیت افراد جامعه
- حفظ میراث فرهنگی
- سیاست گذاری فرهنگی
- عمران و آبادانی کشور
- ایجاد وسایل و امکانات لازم برای رفع نیازهای معیشتی ، اجتماعی و اقتصادی مردم
- ایجاد هماهنگی بین فعالیت های مختلف اقتصادی و اجتماعی
- دفاع از کشور و تمامیت ارضی
- مدیریت منابع طبیعی و ثروت هایی که به عموم مردم تعلق دارند.
- حمایت از گروه های خاص و نیازمند مانند : کودکان بی سرپرست ، معلولان و از کار افتادگان

۳- پیامبر (ص) پس از هجرت از مکه به مدینه در آن جا حکومت اسلامی تشکیل داد. و پس از رحلت پیامبر (ص) به ترتیب ابوبکر ، عمر ، عثمان و حضرت علی (ع) زمامداری جامعه را بر عهده گرفتند.

۴- منشور حکومتی امام علی (ع) را می توان در نامه ایشان به مالک اشتر دید.

۵- اسلام، وجود حکومت را برای جامعه ضروری می داند.

۶- در جهان بینی توحیدی اسلام، حق مالکیت مطلق همه موجودات و پدیده های جهان فقط از آن خدا است.

۷- جامعه الهی چه ویژگی هایی دارد؟

انسان و همه موجودات دیگر تحت حاکمیت خدا قرار دارند و با پیروی از دستورات الهی به سوی کمال حرکت می کنند. استعدادهای انسان ها، در پرتو شناخت حق شکوفا می شود.

مالکیت و سلطه ی اقلیتی بر منابع و ثروت ها و امکانات عمومی و ظلم و تبعیض از میان می رود و عدالت حاکم می شود.

۸- از دیدگاه اسلام، تقسیم جامعه به گروه های حاکم و محکوم، ارباب و بنده و یا دادن حق حکومت و قانون گذاری به یک فرد یا یک طبقه، ظلم است.

۹- از نظر اسلام، چه کسانی شایستگی حکومت بر جامعه الهی و اسلامی را دارند؟

از نظر اسلام، برای اداره ی امور جامعه، فقط آن گروه از مردم شایستگی دارند که به نیابت و وکالت از جانب خداوند مجری قوانین الهی باشند، که هم از این قوانین آگاهی و به آن ایمان داشته باشند و هم از نظر تقوا و عدالت از دیگر مردم بالاتر باشند.

یعنی پیامبران الهی سپس جانشینان آن ها یعنی امامان معصوم (ع) و در غیاب آن ها افراد صالح و متقی.

۱۰- پس از پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت جمهوری اسلامی در ایران تأسیس و جانشین حکومت شاهنشاهی شد.

۱۱- کلمه جمهوری نشان می دهد که شکل حکومت، جمهوری است. یعنی در آن حق انتخاب و مشارکت مردم در حکومت به رسمیت شناخته می شود.

۱۲- کلمه اسلامی نیز یعنی محتوای حکومت، اسلامی است. و کشور با اصول و قوانین اسلامی اداره می شود. و باید زمامداران آن نیز مومن و معتقد به اسلام و متعهد به اجرای آن باشند.

۱۳- بر طبق قانون اساسی، مهم ترین رکن حکومت جمهوری اسلامی رهبری آن است. و سه قوه مقننه، قضائیه و مجریه تحت نظارت رهبری به اداره ی امور کشور می پردازند.

۱۴- رهبری در جمهوری اسلامی ایران بر پایه ی ولایت فقیه است.

۱۵- ولایت به چه معنی است؟ توضیح دهید.

ولایت به معنی سرپرستی است. و از نظر اسلام فقط خدا می تواند بر انسان ها ولایت و حاکمیت داشته باشد.

یعنی پیامبران و امامان معصوم (ع) نیز از طرف خداوند نمایندگی داشته اند که مردم را سرپرستی کنند.

۱۶- اصل پنجم قانون اساسی به چه مطلبی اشاره دارد؟

بر طبق اصل پنجم قانون اساسی ، در زمان غیبت امام زمان (عج) سرپرستی جامعه اسلامی بر عهده فقیه عادل و با تقوا ، آگاه به زمان ، شجاع ، مدیر و مدبر است.

۱۷- ارکان مهم حکومت جمهوری اسلامی ایران:

الف) رهبری ب) قوه مقننه ج) قوه مجریه د) قوه قضائیه

۱۸- قوه مقننه شامل نمایندگان مجلس شورای اسلامی و اعضای شورای نگهبان می باشد.

۱۹- قوه قضائیه شامل ریاست قوه قضائیه ، قضات ، دیوان عالی کشور ، دادگاه ها ، دادرها و ... می باشد.

۲۰- قوه مجریه شامل ریاست جمهوری ، معاونان و وزارت خانه ها می باشد.

۲۱- چند نمونه از وظایف و اختیارات رهبر را بنویسید.

- تعیین سیاست های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای آن ها
- فرماندهی کل نیروهای مسلح
- نصب و عزل و قبول استعفای فقهای شورای نگهبان ، رئیس قوه قضائیه ، رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی و فرماندهان نظامی ، انتظامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
- عفو یا تخفیف مجازات محکومان در حدود موازین اسلامی

۲۲- سایر وظایف رهبر در اصل ۱۱۰ قانون اساسی موجود است.

۲۳- در نظام جمهوری اسلامی علاوه بر رهبری و قوای سه گانه (مقننه ، قضائیه و مجریه) نهادهای ویژه ی دیگری در اعمال حاکمیت مشارکت دارند. مانند :

- مجلس خبرگان رهبری
- مجمع تشخیص مصلحت نظام
- شورای عالی امنیت ملی
- شورای عالی انقلاب فرهنگی

۲۴- از آن جا که نوع حکومت در کشور ما جمهوری است و مردم باید در همه ی شئون حکومت نقش و مشارکت داشته باشند در قانون اساسی تشکیل شوراهای اسلامی روستا ، شهر ، شهرستان و استان مورد توجه قرار گرفته است.

۲۵- اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا را مردم منطقه یا محل انتخاب می کنند.

۲۶- هدف از تشکیل شوراهای اسلامی چیست؟

شوراهای اسلامی با هدف همکاری مردم برای پیشبرد برنامه های اجتماعی ، فرهنگی ، اقتصادی و عمرانی با توجه به شرایط و مقتضیات هر منطقه از کشور تشکیل می شوند.

نکات مهم :

۱- هر جامعه ای برای اداره امور عمومی و مشترک خود به نهاد حکومت نیاز دارد.

۲- وقتی نهاد حکومت در یک جامعه شکل می گیرد ، روابط بین مردم و حکومت پدید می آید.

۳- واژه شهروندی به روابط متقابل مردم و حکومت اشاره دارد.

۴- شهروندی یعنی چه ؟

شهروندی ارتباطی است که افراد را به یک حکومت مشخص پیوند می دهد و در نتیجه برای فرد و حکومت حقوق و تکالیفی ایجاد می شود.

۵- وقتی از حقوق شهروندان سخن می گوئیم در واقع وظایف و تکالیف حکومت را نسبت به مردم بیان می کنیم.

۶- حکومت نیز حق دارد و شهروندان موظف اند تکالیف خود را نسبت به کشور و حکومتی که تحت نظارت آن زندگی می کنند ادا نمایند.

۷- قوانین هر کشور به ویژه قانون اساسی آن ، حقوق و تکالیف شهروندی را معین می کنند.

۸- حقوق و تکالیف شهروندی متناسب با قوانین بوده و از کشوری به کشور دیگر فرق می کند.

۹- حقوق شهروندی ، طیف وسیعی از انواع حقوق سیاسی ، اجتماعی ، فرهنگی ، اقتصادی و ... را شامل می شود.

۱۰- چند نمونه از مهمترین حقوق شهروندی را بنویسید.

- حق برخورداری از عدالت قانونی
- حق برخورداری از عدالت قضایی
- حق برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی
- حق مشارکت سیاسی
- حقوق فرهنگی

۱۱- مهمترین وظایف و مسئولیت های شهروندی را بنویسید.

- رعایت قانون و مقررات
- تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق دیگران
- همکاری با دولت
- پرداخت مالیات و عوارض
- حفظ و تقویت اقتدار کشور
- امر به معروف و نهی از منکر

۱۲- عدالت قانونی چیست؟

یعنی این که حکومت در وضع قوانین ، اجرای قوانین و نظارت بر اجرای قوانین بین شهروندان تبعیض قائل نشود.
(حق برخورداری از عدالت قانونی)

۱۳- عدالت قضایی چیست؟

یعنی شهروندان حق دادخواهی دارند ، و هر کس می تواند به این منظور به دادگاه های صالح مراجعه نمایند و همچنین شهروندان حق دارند در همه دادگاه ها برای خود وکیل مدافع انتخاب کنند. (حق برخورداری از عدالت قضایی)

۱۴- حق برخورداری از رفاه و تأمین اجتماعی شامل چه مواردی می شود؟

- کلیه شهروندان حق دریافت خدمات عمومی به صورت برابر و عادلانه و در کوتاهترین زمان ممکن را دارند.
- شهروندان حق دارند در مواردی چون بیکاری ، معلولیت ، پیری ، بازنشستگی ، بی سرپرستی ، از کار افتادگی و حوادث از تأمین اجتماعی بهره مند شوند.
- هر شهروند حق دارد به آموزش و پرورش ، مراکز فرهنگی و ورزشی ، آتش نشانی ، پلیس و نظایر آن دسترسی آسان داشته باشد
- شهروندان حق دارند در محیطی پاک و سالم و بدون آلودگی زندگی کنند و از خدمات و امکانات بهداشتی و درمانی مناسب به بهترین وجه برخوردار شوند.
- حکومت باید با برنامه ریزی مناسب ، زمینه را برای رفع فقر و محرومیت و ایجاد شرایط مناسب زندگی فراهم کند.

۱۵- مشارکت سیاسی چیست ؟

یعنی این که هر شهروند بتواند در امور سیاسی جامعه شرکت کند و در سرنوشت کشور خود نقش داشته باشد.

۱۶- مشارکت سیاسی مردم از چه راه هایی ممکن خواهد شد؟

- شرکت در انتخابات
- عضویت و همکاری در احزاب و انجمن های سیاسی
- شرکت در راهپیمایی ها و تظاهرات

۱۷- شکل های مشارکت شهروندان در انتخابات را بنویسید.

- ممکن است انتخاب کننده باشند. (به منظور انتخاب کارگزاران)
- ممکن است خود داوطلب نمایندگی و به دست گرفتن امور حکومت باشند. (انتخاب شونده)

۱۸- انتخابات به چند شیوه انجام می شود؟

- مستقیم
- غیر مستقیم

۱۹- مردم در کدام انتخابات به صورت مستقیم حق رأی دارند؟

- ریاست جمهوری (رئیس قوه مجریه)
- نمایندگان مجلس شورای اسلامی
- اعضای شورای شهر و روستا
- انتخاب اعضای مجلس خبرگان

۲۰- مردم در کدام انتخابات به صورت غیر مستقیم حق رأی دارند؟

انتخاب رهبری (از طریق انتخابات مجلس خبرگان)

۲۱- چند نمونه از حقوق فرهنگی شهروندان را بنویسید.

- حمایت از تشکیل خانواده و پاسداری از روابط خانوادگی
- حمایت از تعلیم و تربیت شایسته
- آزاد بودن استفاده از زبان های قومی و محلی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آن ها در مدارس در کنار زبان فارسی

۲۲- اصل ۴۰ قانون اساسی به چه مواردی اشاره دارد؟

به تجاوز نکردن به منافع عمومی و حقوق شهروندان

اصل ۴۰ قانون اساسی می گوید : هیچ کس نمی تواند اعمال حق خویش را وسیله اضرار به غیر یا تجاوز به منافع عمومی قرار دهد. به عبارت دیگر شهروندان مجاز نیستند برای استفاده از حقوق خود به منافع عمومی زیان برسانند و حقوق دیگران را ضایع کنند.

۲۳- چه زمانی قانون جایگاه واقعی خود را در جامعه پیدا می کند؟

وقتی که همه افراد ، اعم از کارگزاران و مسئولان و مردم آن را رعایت کنند و به آن پایبند باشند.

۲۴- این سخن از کیست؟ ((دولت کارگزار ملت است و ملت کارفرمای دولت هرچه بین ملت و دولت صمیمیت

بیشتر و همدلی بیشتری باشد کارها بهتر پیش خواهد رفت.))

از بیانات مقام معظم رهبری حضرت آیت ... خامنه ای

۲۵- دولت برای انجام دادن کارهای عمرانی و خدمت رسانی به مردم به درآمد نیاز دارد . و بخشی از درآمدهای دولت از راه مالیات و عوارض تأمین می شود.

۲۶- مالیات چیست؟

مبلغی است که شهروندان بر اساس قانون و به صورت بلاعوض به دولت پرداخت می کنند تا صرف هزینه های عمومی کشور شود.

۲۷- عوارض چیست ؟

مبلغی است که شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه های اداری و دولتی ، به آن ها می پردازند. مانند : پولی که بابت امتیاز کنتور آب ، برق ، صدور گواهی نامه رانندگی ، عبور از بزرگراه ها ، وارد کردن کالا به کشور و ...

۲۸- نیروهای انتظامی و نظامی برای تأمین امنیت کشور و حراست از مرزها و حفظ تمامیت ارضی تلاش و فداکاری می کنند . اما دفاع از کشور در مقابل دشمنان در زمان صلح و جنگ تکلیف همه شهروندان است.

۲۹- امر به معروف و نهی از منکر هم حق و تکلیف مردم و هم حق و تکلیف دولت است.
(مشترک بین مردم و حکومت)

۳۰- اصل ۸ قانون اساسی در چه موضوعی مطرح شده است؟

امر به معروف و نهی از منکر

این اصل می گوید : در جمهوری اسلامی ایران دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه ای است همگانی و متقابل بر عهده ی مردم نسبت به یکدیگر ، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت و شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون تعیین می کند.

پایان درس بیست و دوم

نکات مهم :

۱- ما در هر محیطی که هستیم ، در خانه ، مدرسه ، اداره ، کارخانه ، مزرعه و ... می توانیم با فکر کردن و چاره اندیشی ، کارها را موثرتر و مفید تر انجام دهیم.

۲- بهره وری با صرفه جویی ، انجام دادن کارها به صورت آگاهانه و عاقلانه ، جلوگیری از اسراف و اتلاف منابع ، استفاده صحیح از امکانات و نعمت های الهی ، کاهش هزینه ها و مانند آن ارتباط دارد.

۳- بهره وری با چه اقداماتی ارتباط دارد؟

- صرفه جویی
- انجام دادن کارها به صورت آگاهانه و عاقلانه
- جلوگیری از اسراف و اتلاف منابع
- استفاده صحیح از امکانات و نعمت های الهی
- کاهش هزینه ها

۴- بهره وری چیست؟

یعنی از بین کارهای ممکن ، کار درست را انتخاب کنیم و آن را با روش درست انجام دهیم. (اثربخشی و کارایی)

۵- بهره وری از زمان های دور در زندگی مردم جا داشته است و آن ها همواره برای بهبود کارها و استفاده ی بهتر از امکانات ، چاره اندیشی می کرده اند.

۶- چند نمونه از تفکر بهره وری در زندگی مردم در روزگار گذشته را بنویسید.

- ابداع حفر قنات
- ذخیره کردن آب در آب انبارها
- خشک کردن و ذخیره محصولات کشاورزی
- تعاون و همیاری در امور کشاورزی

۷- فرهنگ ، هنجارها ، ارزش ها و باورهای یک جامعه را در بر می گیرد و نقش مهمی در امور آن جامعه دارد.

۸- فرهنگ ، نقش مهمی در افزایش بهره وری یک جامعه دارد.

۹- اگر همه افراد بهره وری در فعالیت های مختلف را ارزش بدانند جامعه از نظر مادی و معنوی پیشرفت می کند.

۱۰- در عقاید دینی ما مسلمانان ، بر نکات مهمی تأکید و سفارش شده است که بر بهره وری در امور و کارها تأکید دارند. به عنوان مثال :

- بخورید و بیاشامید و اسراف نکنید . (سوره اعراف آیه ۳۱)
 - و در امورشان با یکدیگر مشورت می کنند. (سوره شورا آیه ۳۸)
 - هر کس میانه روی کند هرگز محتاج نشود. (حضرت علی (ع))
- ۱۱- برای آن که وضع موجود را به وضع مطلوب تبدیل کنیم ، باید تغییراتی در شیوه زندگی خود به وجود آوریم.
- ۱۲- بهره وری ، یک نگرش نسبت به زندگی است. نگرشی که بر اساس آن ، انسان می کوشد هوشمندانه کار کند ، با به کارگیری روش عاقلانه ، بهتر به اهداف مادی و معنوی خود برسد و بهترین نتیجه را به دست آورد.

۱۳- چند راهکار مهم برای افزایش بهره وری در زندگی فردی و خانوادگی بنویسید.

- استفاده مناسب از وقت و زمان و انضباط در کارها
- بازیافت
- اصلاح عادت های غلط مصرفی
- انجام دادن کارها از روی آگاهی
- تنظیم جدول بودجه اقتصادی

۱۴- وقت و زمان ثروتی است که قابل ذخیره و پس انداز نیست. (ارزش زمان)

۱۵- داشتن برنامه و اولویت بندی مناسب یعنی استفاده مناسب از وقت و زمان.

۱۶- صرفه جویی کم مصرف کردن نیست ، بلکه مصرف درست و به اندازه است.

۱۷- به چند نمونه از اسراف در کارها اشاره نمایید.

- زیاد پختن غذا و دور ریختن آن
- خریدهای غیر ضروری و استفاده نکردن از آن ها
- مصرف بیش از حد مجاز آب ، برق ، گاز
- هدر دادن نان (در نحوه پخت و نحوه مصرف)

۱۸- با کسب دانش و مهارت لازم برای هر کار ، بازدهی کارها بیشتر می شود و کمتر اشتباه می کنیم.

(اشاره به انجام کارها از روی آگاهی)

۱۹- برخی از مواد و وسایل به دلیل نا آگاهی افراد از روش درست نگه داری آن ها از بین می رود.

(لزوم انجام کارها از روی آگاهی)

۲۰- تنظیم جدولی که در آن درآمدها و هزینه ها (دخل و خرج) ماهانه افراد با خانواده نوشته شود و همکاری بین اعضای خانواده نیز از راهکارهای کمک به بهره وری است.

پایان درس بیست و سوم

نکات مهم :

۱- فعالیت اقتصادی چیست؟

هر جامعه ای برای ادامه زندگی و رفع نیازهای خود ناگزیر است از منابع طبیعی استفاده کند و وسایل مورد نیاز خود را تولید کند به این کار **فعالیت اقتصادی** گفته می شود.

۲- تولید ممکن است ، تولید کالا یا خدمت باشد. **تولید کالا** مانند : تولیدات کشاورزان در مزرعه و باغ و کارگران در کارخانه و کارگاه **تولید خدمت** مانند : فعالیت پزشکان ، معلمان ، پلیس ، کارمندان و ..

۳- برخی افراد نیز خدمات و کالاهای تولید شده را **توزیع و مبادله** می کنند و به دست مصرف کنندگان می رسانند. (**فعالیت توزیعی**)

۴- در هر جامعه ای عده ای به فعالیت های **تولیدی و توزیعی** مشغول هستند.

۵- همه افراد جامعه و حتی تولیدکنندگان و توزیع کنندگان به نوبه خود **مصرف کننده** هستند.

۶- در همه جوامع ، **چرخه تولید ، توزیع و مصرف** وجود دارد. و همواره بین افراد **روابط اقتصادی** برقرار می شود.

۷- برای افزایش بهره وری چه اقدامی باید انجام داد؟

برای افزایش بهره وری در فعالیت های اقتصادی ، باید بهره وری در تولید و توزیع را افزایش دهیم و الگوی مصرف را نیز عقلانی کنیم.

۸- در اقتصاد ، بهره وری را **نسبت ستانده ها به داده ها** تعریف کرده اند.

۹- داده ها یا نهاده ها (ورودی ها) به چند بخش تقسیم می شوند؟ بنویسید.

الف (منابع طبیعی مانند : معدن - مواد خام - انرژی

ب) **نیروی کار** مانند : مدیر - متخصصان - کارکنان - کارگران

ج) **سرمایه** مانند : پول - زمین - ماشین آلات و تجهیزات - کارخانه - ساختمان

د) **سایر هزینه ها** مانند : مالیات - تحقیقات

۱۰- اگر بخواهیم تولید کالا یا خدمت (ستانده ها) را افزایش دهیم یا کیفیت آن ها را بهتر کنیم . باید در نهاده ها یا فرآیندها تغییرات مطلوبی به وجود بیاوریم.

۱۱- فرآیند چیست؟

روش های تولید یا توزیع کالا و خدمات را **فرآیند** می گویند.

۱۲- ستانده (خروجی) چیست؟

تولید کالا یا خدمات را ستانده یا خروجی می گویند.

کالا مانند : لباسشویی - فرش - لوازم صوتی و تصویری - انواع کالا

خدمات مانند : پلیسی امنیتی - آموزشی - پزشکی و...

۱۳- بهره وری فقط افزایش میزان تولید کالا ها و خدمات نیست ، بلکه افزایش کیفیت نیز مورد توجه است.

۱۴- از دیدگاه اسلام ، طبیعت و منابع طبیعی ، آیات و نشانه های حکمت خداوند و نعمت های الهی هستند.

۱۵- از نظر اسلام ، اقتصاد و تولید وسیله هستند نه هدف.

یعنی تولید وسیله ای است که انسان از طریق آن نیازهای ضروری خود را رفع می کند و به مسائل مهم تر بپردازد.

۱۶- در دنیای امروز ، تولید با هدف کسب سود بیشتر انجام می گیرد و سودجویان بدون توجه به تخریب و نابودی طبیعت همچنان به تولید بیشتر ، ادامه می دهند.

۱۷- پس از انقلاب صنعتی ، و به ویژه در ۱۵۰ سال اخیر ، کشورهای صنعتی و قدرتمند ، به بهره برداری بی رویه از منابع طبیعی دست زده اند تا بتوانند کالاهای بیشتری تولید کنند.

۱۸- امروزه سیاست کشورهای صنعتی در زمینه منابع طبیعی و فعالیت های اقتصادی چیست؟

کشورهای قدرتمند صنعتی امروزه سعی می کنند که از طبیعت و منابع طبیعی خود محافظت کنند. اما با تبلیغات و تحت تأثیر قرار دادن مردم دیگر کشورها ، مصرف گرایی را که موجب تخریب محیط زیست آن ها می شود ، تشویق می کنند.

۱۹- افزایش تولید ، به هر روش و هر قیمتی مجاز نیست.

۲۰- افزایش تولید و فعالیت های اقتصادی اگر به محیط زیست لطمه بزند با اصول بهره وری سازگار نیست.

۲۱- چرا افزایش تولید و فعالیت های اقتصادی همراه با لطمه زدن به محیط زیست با اصول بهره وری سازگار نیست؟

زیرا نابودی و تخریب طبیعت خود هزینه های مجدد و مشکلات جبران ناپذیری برای ما به وجود می آورد.

۲۲- در دو دهه اخیر ، در نواحی داخلی کشور به طور بی رویه ، چاه های عمیقی حفر شد . آب این چاه ها و سفره های زیر زمینی برای افزایش تولید محصولات چاه های پسته به مصرف رسید. اما حفر بی رویه چاه ها مشکلات زیادی چون : کم آبی شدید در منطقه ، خشک شدن مزارع و تخلیه روستاها و یا افزایش بروز زمین لرزه را به دنبال دارد که جبران آن ها بسیار دشوار است.

۲۳- امروزه با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست به جای واژه بهره‌وری، از **بهره‌وری سبز** استفاده می‌شود.

۲۴- منظور از بهره‌وری سبز چیست؟

منظور بهره‌وری سبز این است که از ابزارها، روش‌ها و فناوری‌های مختلف در همه مراحل تولید، توزیع و مصرف به گونه‌ای استفاده کنیم که تأثیرات مضر و منفی فعالیت‌ها به محیط زیست به کمترین حد ممکن برسد.

۲۵- متأسفانه کشور ما در مقایسه با برخی کشورها از نظر بهره‌وری وضعیت چندان مطلوبی ندارد.

۲۶- پس از انقلاب اسلامی، کشورهای سلطه‌گر و قدرت‌های بزرگ اقتصادی، که با وقوع انقلاب، منافع خود را در خطر می‌دیدند مشکلاتی چون، جنگ تحمیلی، تحریم اقتصادی و ... را بر سر راه ما قرار دادند تا از پیشرفت کشورمان جلوگیری کنند.

۲۷- جمهوری اسلامی بنا به توصیه و رهنمودهای رهبر معظم انقلاب سیاست اقتصاد مقاومتی را طراحی و در پیش گرفته‌اند.

۲۸- اقتصاد مقاومتی چیست؟

یعنی در شرایط سخت بتوانیم کمترین اتلاف هزینه‌ها را داشته باشیم و روی پای خود بایستیم، از تولید ملی حمایت کنیم، از اسراف بپرهیزیم و از منابع و امکانات حداکثر استفاده را ببریم.

۲۹- محور اصلی اقتصاد مقاومتی، بهره‌وری است.

۳۰- یکی از راه‌های مهم افزایش بهره‌وری، بالا بردن کیفیت محصولات و استفاده درست از منابع است که با به کار گیری استانداردها تحقق می‌یابد.

۳۱- برای افزایش بهره‌وری باید نهاده‌ها (ورودی یا داده‌ها)، فرآیندها (تولید و توزیع) و بالاخره ستانده‌ها (کالا و خدمات یا خروجی) استاندارد باشند.

پایان درس بیست و چهارم

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- منظومه خورشیدی دارای هشت سیاره است. ()
- ۲- مدار استوا از رصدخانه گرینویچ عبور می کند. ()
- ۳- در واقع خورشید جابجا نمی شود بلکه زمین می چرخد. ()
- ۴- مبنای زمان واقعی در مکان های مختلف موقعیت خورشید در آسمان است. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- کهکشان راه شیری از نوع است.
- ۶- طول جغرافیایی هر نقطه عبارتست از فاصله آن نقطه تا بر حسب درجه.
- ۷- جابجایی یا حرکت خورشید در آسمان را حرکت می نامند.
- ۸- زمین در مداری شکل به دور خورشید می چرخد.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- عمر زمین و منظومه خورشیدی چقدر است؟
الف) ۷ میلیارد سال ☐ ب) ۴/۵ میلیارد سال ☐ ج) ۵/۵ میلیارد سال ☐ د) ۷/۵ میلیارد سال ☐
- ۱۰- سال رسمی چند روز است؟
الف) ۳۶۵ روز ☐ ب) ۳۶۶ روز ☐ ج) ۳۵۵ روز ☐ د) ۳۵۶ روز ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (الف)	ستون (ب)
۱۱- کره زمین ☐	☐ از نوع سیارات گازی است.
۱۲- مشتری ☐	☐ بزرگترین سیاره درونی
	☐ چهارمین سیاره درونی

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- فاصله زمین از خورشید چقدر است؟
- ۱۴- مکان دقیق قرار گرفتن یک پدیده بر روی زمین را چه می گویند؟
- ۱۵- محور چرخش کره زمین از مرکز به چه میزان انحراف دارد؟
- ۱۶- مردم غرب گرینویچ خورشید را دیرتر مشاهده می کنند یا زودتر؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- چهار سیارهٔ بیرونی منظومهٔ خورشیدی را نام ببرید؟ (۲نمره)

۱۸- خطِ استوا چیست؟ (۲نمره)

۱۹- عرض جغرافیایی را تعریف کنید؟ (۲نمره)

۲۰- نتایج حرکت وضعی کرهٔ زمین را بنویسید. (۲نمره)

۲۱- اعتدالین چیست؟ (۲نمره)

۲۲- حرکت انتقالی کرهٔ زمین را شرح دهید. (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۱

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲نمره)

- ۱- به بخش خارجی کره زمین لیتوسفر می گویند. ()
- ۲- به همه آب های سطح زمین بیوسفر می گویند. ()
- ۳- جریان گلف استریم جزء جریان های آب گرم می باشد. ()
- ۴- خشکی ها زودتر از آب ها گرم می شوند. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- به گازهایی که دورتادور کره زمین را فرا گرفته اند می گویند.
- ۶- قله های نوک تیز و برفگیر و دره های تنگ مربوط به ناهمواری های می شود.
- ۷- بعد از فلات قاره ، به منطقه ای که عمق ۲۰۰۰ تا ۵۰۰۰ متر دارد می نامند.
- ۸- در جنگل های کنگو در افریقا آب و هوای حاکم است.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱نمره)

- ۹- عامل تشکیل قله دماوند و سبلان چیست؟
الف) چین خوردگی ☐ ب) آتشفشان ☐ ج) گسل ☐ د) بالازدگی ☐
- ۱۰- پهناورترین اقیانوس جهان است؟
الف) اطلس ☐ ب) هند ☐ ج) منجمد شمالی ☐ د) آرام ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱نمره)

ستون (الف)	ستون (ب)
۱۱- فلات ها ☐	رنگ سبز ☐
۱۲- جریان آب گرم و سرد ☐	زرد و قهوه ای ☐
	بنگوئلا ☐
	لابرادِر ☐

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- چند درصد کره زمین را آب ها فرا گرفته اند؟
- ۱۴- بام جهان نام کدام فلات است؟
- ۱۵- پایین ترین لایه هوا که نزدیک سطح کره زمین است چه نام دارد؟
- ۱۶- نواحی ساحلی افریقا در کنار دریای مدیترانه چه نوع آب و هوایی دارند؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- دو ویژگی ناهمواری های پیر را بنویسید؟ (۲نمره)

۱۸- عوامل درونی و طبیعی ایجاد کوهستان ها را فقط نام ببرید؟ (۲نمره)

۱۹- چهار عامل انسانی که در تغییر ناهمواریها تأثیر گذار است را بنویسید. (۲نمره)

۲۰- علت دشواری کاوش های علمی در اقیانوس ها را بنویسید. (۳مورد-۲نمره)

۲۱- اهمیت فلات قاره (ایوان خشکی) را بنویسید. (۲نمره)

۲۲- ۴ مورد از عوامل مؤثر بر آب و هوای جهان را بنویسید. (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۲

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲نمره)

- ۱- میزان بارش تأثیر زیادی بر میزان پوشش گیاهی یک منطقه دارد. ()
- ۲- کنیا از جمله کشورهای افریقایی است که در آن شکار گسترده فیل ها صورت می گیرد. ()
- ۳- از میان عناصر آب و هوایی دو عنصر دما و بارش بر نوع و میزان پوشش گیاهی اثر می گذارند. ()
- ۴- تقریباً تمام کشور کانادا از نوع زیست بوم ساوان می باشد. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- هر زیست بوم از چند بوم سازگان (.....) تشکیل شده است.
- ۶- به سرزمین های خشکی که میزان بارندگی سالیانه آن ها کمتر از ۵۰ میلی متر باشد گفته می شود.
- ۷- ۵۰ درصد رطوبت جو را زیست بوم تولید می کند.
- ۸- در نزدیکی قطب شمال زیست بوم قرار دارد.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱نمره)

- ۹- این زیست بوم در جنوب توندرا و در قاره های آسیا و اروپا و آمریکای شمالی گسترش یافته است؟
الف) تایگا ☐ ب) ساوان ☐ ج) بیابان ☐ د) جنگل های پهن برگ منطقه معتدله ☐
- ۱۰- بیشترین میزان عاج قاچاق را در جهان کدام کشورها وارد می کنند؟
الف) برزیل و اندونزی ☐ ب) چین و تایلند ☐ ج) کشورهای اروپایی ☐ د) کشورهای افریقایی ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱نمره)

ستون (الف)	ستون (ب)
۱۱- ساوان ☐	☐ فیل ، زرافه ، شیر
۱۲- توندرا ☐	☐ شتر ، روباه صحرای افریقا
	☐ خزه و گل‌سنگ
	☐ جنگل های سوزنی برگ ها

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- از چند صد سال پیش میزان تغییرات زیست بوم های جهان افزایش یافته است؟
- ۱۴- تنوع زیستی چه زمانی در معرض خطر قرار می گیرد؟
- ۱۵- ریه های زمین لقب کدام زیست بوم جهان است؟
- ۱۶- کدام کشور هنوز ممنوعیت کشتار فیل و فروش عاج را پذیرفته است؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- زیست بوم چیست؟ (۲نمره)

۱۸- چهار عامل مؤثر بر پوشش گیاهی را بنویسید. (۲نمره)

۱۹- دو ویژگی زیست بوم جنگل های استوایی را بنویسید. (۲نمره)

۲۰- دو مورد از اهمیت جنگل های استوایی را بنویسید. (۲نمره)

۲۱- جنگل زدایی چیست؟ (۲نمره)

۲۲- فواید عاج برای فیل ها چیست؟ (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۳

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- علت اصلی رشد جمعیت جهان در ۲۰۰ سال گذشته کاهش میزان مرگ و میر بوده است. ()
- ۲- بهبود تغذیه باعث کاهش مرگ و میر شده است. ()
- ۳- ایران جزء کشورهای توسعه خلی بالا محسوب می شود. ()
- ۴- مالکیت ۸۰ درصد درآمد جهان در دست ۲۰ درصد از ساکنان آن است. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- اگر درصد رشد جمعیت به کمتر از صفر برسد به آن جمعیت می گویند.
- ۶- مهاجرت فلسطینی ها از سرزمین های خود جزء مهاجرت خارجی و محسوب می شود.
- ۷- معمولاً میزان ثروت مادی و رشد اقتصادی کشورها را با تولید ناخالص داخلی و اندازه گیری می کنند.
- ۸- اگر افراد با میل و اراده خود از جایی به جای دیگر مهاجرت کنند در واقع مهاجرت داشته اند.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- مهاجرت مردم قاره اروپا به آمریکای شمالی و جنوبی و استرالیا جزء کدام گزینه می باشد؟
الف) اختیاری ☐ ب) اجباری ☐ ج) داخلی ☐ د) ۵ روزانه ☐
- ۱۰- مفهوم « شاخص توسعه انسانی » از چند سال پیش مطرح شده است؟
الف) ۵۰ سال ☐ ب) ۱۰۰ سال ☐ ج) ۲۰ سال ☐ د) ۱۰ سال ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (الف)

ستون (ب)

۱۱- کانادا ☐	کشورهای توسعه خلی بالا ☐
۱۲- مغولستان ☐	کشورهای توسعه بالا ☐
	کشورهای توسعه متوسط ☐
	کشورهای توسعه پائین ☐

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- دو عامل مهم کاهش چشمگیر مرگ و میر در دو قرن اخیر را بنویسید.
- ۱۴- امروزه چند درصد مردم جهان در شهرها زندگی می کنند؟
- ۱۵- امروزه سطح خشکی های زمین میان چند کشور تقسیم شده است؟
- ۱۶- در ۱۰۰ سال اخیر یکی از تغییرات مهم در الگوی سکونت جمعیت جهان بوده است؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- رشد طبیعی جمعیت در یک مکان به چه عواملی بستگی دارد؟ (۲نمره)

۱۸- دلایل مهاجرت اجباری جمعیت از یک محل به محل دیگر را بنویسید. (۴دلیل-۲نمره)

۱۹- مهاجرت اختیاری چیست؟ یک مثال بزنید. (۲نمره)

۲۰- شاخص توسعه انسانی چیست؟ (۲نمره)

۲۱- ملاک های توسعه انسانی کدامند؟ ۳مورد (۲نمره)

۲۲- چهار مورد از عوامل داخلی نابرابری در جهان را بنویسید. (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۴

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- آخرین پادشاه صفویان فردی به نام شاه تهماسب بود. ()
- ۲- ایجاد حکومتی مرکزی و قدرتمند از جمله تغییرات مهم سیاسی در زمان صفویان بود. ()
- ۳- شاه و اعضای خاندان او مالک بیشتر کارگاه های بافندگی بودند. ()
- ۴- جمعیت ایران در دوره صفویان حدود ۱۰ میلیون نفر تخمین زده می شود. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- مذهب شیعه توسط در دوران صفویان رسمی اعلام شد.
- ۶- در رأس حکومت صفویان قرار داشت.
- ۷- روستائیان و بیشترین ساکنان ایران در زمان صفویان را تشکیل می دادند.
- ۸- صادرات پرسودترین کالای صادراتی و در انحصار شاه عباس اول بود.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- قرن های ۱۶ تا ۱۹ میلادی در تاریخ اروپا به چه عنوانی معروف است؟
 الف) قرون وسطی ☐ ب) قرون باستان ☐ ج) قرون جدید ☐ د) قرون معاصر ☐
- ۱۰- اعتمادالدوله به چه کسی می گفتند؟
 الف) شاه ☐ ب) وزیر بزرگ ☐ ج) سردار بزرگ سپاه ☐ د) حاکم نواحی ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (ب)

ستون (الف)

☐ شاه سلطان حسین

۱۱- شکست در چالدران ☐

☐ شاه اسماعیل

۱۲- استعمار ☐

☐ انگلستان

☐ ازبک ها

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- مهمترین دشمنان صفویان چه کشورهایی بودند؟
- ۱۴- در آستانه تأسیس سلسله صفوی جزایر و سواحل جنوبی ایران توسط کدام کشور تصرف شده بود؟
- ۱۵- جهانگرد و بازرگان فرانسوی بود که در دوران صفویان سفرنامه معروفی نوشت؟
- ۱۶- در دوران صفویان به کدام زبان در ایران کم توجهی شد؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- چهار مورد از اقدامات شاه عباس صفوی را بنویسید. (۲نمره)

۱۸- سه مورد از دلایل نظامی، ضعف و فروپاشی حکومت صفویان پس از شاه عباس اول را بیان کنید. (۲نمره)

۱۹- چهار مورد از اهداف سیاسی و انگیزه های فرهنگی و اقتصادی اروپائیان برای برقراری ارتباط با ایران را بنویسید. (۲نمره)

۲۰- دو دلیل رونق زندگی اجتماعی و اقتصادی در زمان صفویان را بنویسید. (۲نمره)

۲۱- منابع عمده درآمد حکومت صفویان را بنویسید؟ (۲نمره)

۲۲- عوامل رونق تجارت در زمان صفویان چه بوده است؟ (۳ مورد - ۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۵

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- پس از تسلط افغان ها بر اصفهان و قتل شاه سلطان حسین ایران دچار تجزیه و تفرقه شد. ()
- ۲- یکی از اهداف استعماری روسیه ، رسیدن به آب های خلیج فارس و اقیانوس هند بود. ()
- ۳- حفظ استقلال کشور در بخش سیاست خارجی از اقدامات میرزا حسن رشدیه بود. ()
- ۴- دستور قتل امیر کبیر توسط ناصرالدین شاه صادر شد. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- بیشتر دوره ۱۲ ساله پادشاهی به نبرد با بیگانگان و فرونشاندن شورش های داخلی گذشت.
- ۶- پس از آقا محمدخان قاجار برادرزاده اش به قدرت رسید.
- ۷- امتیاز توتون و تنباکو (تالبوت) توسط فتوای لغو گردید.
- ۸- یکی از هدف های اصلی انگلستان برای برقراری ارتباط با ایران حفظ بود.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

۹- چه کسی تهران را پایتخت ایران قرار داده است؟

- الف) کریم خان زند ☐ ب) آقا محمدخان قاجار ☐ ج) شاه عباس صفوی ☐ د) نادرشاه افشار ☐
- ۱۰- مقدمات جدایی افغانستان از ایران در زمان کدام شاه قاجار آماده شد؟
- الف) آقا محمدخان قاجار ☐ ب) فتحعلی شاه ☐ ج) احمدشاه ☐ د) ناصرالدین شاه ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (الف)

ستون (ب)

۱۱- زندیه ☐	بازار قیصریه ☐
۱۲- میرزا حسن رشدیه ☐	بازار وکیل ☐
	ایجاد مدارس به سبک اروپایی در ایران ☐
	تأسیس دارالفنون ☐

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- آخرین فرمانروای زندیه که با آقا محمدخان قاجار وارد جنگ شد چه نام داشت؟
- ۱۴- مهمترین مستعمره انگلستان در دوره قاجار کدام کشور بود؟
- ۱۵- نخستین حرکت جدی مردم ایران برای رهایی از نفوذ و سلطه خارجی و ایستادگی در برابر ستم داخلی چه بود؟
- ۱۶- از نظر عباس میرزا چه عاملی موجب پیروزی روسیه بر ایران شد؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- عهدنامه گلستان بین کدام کشورها منعقد شد؟ و چه محتوایی داشت؟ (۲نمره)

۱۸- دو مورد از تأثیرات انقلاب صنعتی بر افزایش قدرت نظامی، سیاسی و اقتصادی کشورهای اروپایی را بیان کنید. (۲نمره)

۱۹- عهدنامه ترکمانچای بین کدام کشورها بسته شد؟ و مفاد آن چه بود؟ (۲نمره)

۲۰- نتایج مثبت شکست های نظامی و سیاسی ایران از روسیه و انگلستان در دوره قاجار را بنویسید. (۲نمره)

۲۱- چهار مورد از اقدامات مهم امیرکبیر پس از رسیدن به صدراعظمی را نام ببرید؟ (۲نمره)

۲۲- قرارداد تالبوت (توتون و تنباکو) چه محتوا و مفادی داشت؟ (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۶

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- در دوره قاجار نظام پادشاهی استبدادی جایگزین نظام پادشاهی مشروطه شد. ()
- ۲- تحصیل کردگان اروپا و مدرسه دارالفنون در آن زمان به روشنفکران معروف بودند. ()
- ۳- در سوم اسفند ۱۳۹۹ شمسی رضاخان در تهران کودتای نظامی کرد. ()
- ۴- کشورهای محور شامل آلمان ، ایتالیا و ژاپن بودند. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- انقلاب مشروطیت در زمان قاجار رخ داد.
- ۶- ناصرالدین شاه سرانجام توسط فردی به نام به قتل رسید.
- ۷- قرارداد ۱۹۱۹ در اواخر جنگ جهانی بین ایران و کشور بسته شد.
- ۸- سرانجام جنگ جهانی دوم در سال میلادی با پیروزی متفقین به پایان رسید.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- کدام گزینه جزء زمینه های فکری و فرهنگی داخلی برای وقوع انقلاب مشروطه بود؟

الف) واگذاری امتیازات به بیگانگان ☐

ب) آموزه های دین اسلام و مذهب شیعه ☐
- ج) آشنایی با دستاوردهای تمدن اروپا ☐
- د) مورد الف و ج ☐
- ۱۰- سازمان ساواک توسط چه کسی تأسیس شد؟

الف) رضاشاه ☐

ب) محمدرضاشاه ☐

ج) احمدشاه ☐

د) سرلشگر زاهدی ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (الف)	ستون (ب)
۱۱- رئیسعلی دلواری ☐	مبارزه با روسیه ☐
۱۲- آیت ... مدرس ☐	مبارزه با انگلستان ☐
	دشمن رضاشاه بود. ☐
	دشمن احمد شاه بود. ☐

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- فرمان مشروطیت در چه تاریخی امضاء شد؟
- ۱۴- جنگ جهانی اول پس از ۴ سال در سال ۱۹۱۸ میلادی با پیروزی کدام گروه به پایان رسید؟
- ۱۵- چه کسانی با قرارداد ۱۹۱۹ مخالفت کردند؟
- ۱۶- جنگ جهانی دوم در کدام سال میلادی و شمسی آغاز شد؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- زمینه های سیاسی و اقتصادی وقوع انقلاب مشروطه را به طور کامل شرح دهید. (۲نمره)

۱۸- موانع و مشکلات حکومت مشروطه را فقط نام ببرید. (۲نمره)

۱۹- تأثیرات منفی جنگ جهانی اول بر ایران را بنویسید. (۲نمره)

۲۰- اقدامات مهم رضاخان قبل از رسیدن به پادشاهی را بنویسید. (۴مورد - ۲نمره)

۲۱- اقدامات رضاشاه در جهت نوسازی ایران را بنویسید. (۴مورد - ۲نمره)

۲۲- هدف اصلی متفقین از اشغال ایران چه بود؟ (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۷

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- هدف اصلی رژیم شاه از تغییرات قانون انجمن های ایالتی و ولایتی تضعیف هویت اسلامی جامعه ایران بود. ()
- ۲- همه پرسى اصول شش گانه در بهمن ۱۳۴۱ شمسی برگزار شد. ()
- ۳- همه پرسى تعیین نظام سیاسى پس از پیروزی انقلاب در تاریخ ۱۲ فروردین ۵۸ برگزار شد. ()
- ۴- مقدمات تدوین قانون اساسی جمهوری اسلامی پس از همه پرسى نظام سیاسى فراهم شد. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و بازگشت محمدرضا شاه ، سلطه کشور بر ایران بیشتر شد.
- ۶- حکومت پهلوی امام خمینی را در تاریخ ۱۳ آبان ۱۳۴۳ شمسی به تبعید کرد.
- ۷- امام خمینی در شامگاه سال ۱۳۶۸ در تهران درگذشت.
- ۸- در تاریخ ایران روز ۱۷ شهریور سال ۱۳۵۷ به معروف شده است.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- پس از لغو تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی کدام اقدام صورت گرفت؟
 الف) برگزاری همه پرسى اصول شش گانه (انقلاب سفید) ☐ ب) تصویب لایحه کاپیتولاسیون ☐
 ج) قیام ۱۹ دی ماه ۵۶ ☐ د) قیام ۱۷ شهریور ۵۷ ☐
- ۱۰- پس از ارتحال امام خمینی ، کدام نهاد آیت ا... خامنه ای را به رهبری انتخاب کرد؟
 الف) مجلس شورای اسلامی ☐ ب) مجلس خبرگان ☐ ج) شورای نگهبان ☐ د) قوه قضائیه ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)**ستون (ب)****ستون (الف)**

۱۱- قیام ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ ☐	۱۷ شهریور ۵۷ ☐
۱۲- جنگ تحمیلی ☐	۳۱ شهریور ۵۹ ☐
	☐ انتشار مقاله توهین آمیز نسبت به امام خمینی

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- کدام شخصیت در مقابل لایحه کاپیتولاسیون مخالفت کرد؟
- ۱۴- محمدرضا شاه در سال ۱۳۵۷ در چه روزی مجبور به خروج از ایران شد؟
- ۱۵- علت قیام ۲۹ بهمن ۵۶ مردم تبریز چه بود؟
- ۱۶- ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ به چه عنوانی نامگذاری شده است؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- موضوع تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی چه بود؟ و در چه تاریخی تصویب شد؟ (۲نمره)

۱۸- حق کاپیتولاسیون چه بود؟ و چگونه به آمریکایی ها واگذار شد؟ (۲نمره)

۱۹- هدف از انقلاب اسلامی در سال ۵۷ چه بود؟ (۲نمره)

۲۰- مراحل برپایی نظام جمهوری اسلامی را به ترتیب زمانی بنویسید. (۲نمره)

۲۱- گروه های ضد انقلاب داخلی در اوایل پیروزی انقلاب اسلامی دست به چه اقداماتی می زدند؟ (۲نمره)

۲۲- پس از پیروزی انقلاب اسلامی کدام نهادها؟ به دستور چه کسی؟ و با چه اهدافی تشکیل شدند؟ (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۸

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- فرهنگ پدیده ای آموختنی است. ()
- ۲- همه ارزشها و هنجارها خوب و مفید هستند. ()
- ۳- یکی از دلایل پیروی از هنجارها حفظ آبرو است. ()
- ۴- همه عادت ها و مناسک مذهبی جزء هنجارها می باشند. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- به شیوه زندگی مردم یک جامعه می گویند.
- ۶- نشانه یا نماینده یک پدیده دیگر را می نامند.
- ۷- پاسخ به پرسش کیستی؟ همان موضوع است.
- ۸- وقتی خود را عضو یک گروه معرفی می کنیم به هویت خود اشاره داریم.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- چه عاملی به هنجارها جهت می دهد؟
الف) فرهنگ ☐ (ب) ارزش ها ☐ (ج) نمادها ☐ (د) عقاید ☐
- ۱۰- بناها، زبان گفتاری و نوشتاری جزء کدام گزینه محسوب می شود؟
الف) نمادها ☐ (ب) هنجارها ☐ (ج) ارزش ها ☐ (د) عقاید ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (الف)	ستون (ب)
۱۱- خانواده ☐	☐ تأثیر کمتری بر اجتماعی شدن دارد.
۱۲- عقاید ☐	☐ مهمترین کانون اجتماعی شدن فرد است.
	☐ لایه درونی فرهنگ
	☐ لایه خارجی فرهنگ

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- به رفتار معینی می گویند که در یک گروه یا جامعه پذیرفته و متداول شده است؟
- ۱۴- چه چیزی در شکل گیری ارزش ها مؤثر است؟
- ۱۵- هویت اجتماعی که به یک ملت مربوط می شود را چه می نامیم؟
- ۱۶- فرایند اجتماعی شدن ابتدا در کجا رخ می دهد؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.
۱۷- اجتماعی شدن یا جامعه پذیری چیست؟ (۲نمره)

۱۸- اجزاء یا لایه های فرهنگ را بنویسید. (۲نمره)

۱۹- ارزش چیست؟ توضیح دهید. (۲نمره)

۲۰- ویژگی های اکتسابی هویت را بنویسید. (۲نمره)

۲۱- سه عنصر عمده و مهم ملت را نام ببرید. (۲نمره)

۲۲- هویت به چند بخش تقسیم می شود؟ بنویسید. (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۹

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- هدف نکاح ، تشکیل خانواده است. ()
- ۲- اولین شرط بقای هر جامعه ای جمعیت آن است. ()
- ۳- تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند امری اجتماعی است. ()
- ۴- امروزه در جوامع صنعتی پدرها و مادرها وقت کمتری را به گفت و گو با فرزندان نوجوان خود اختصاص می دهند. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- بنیان خانواده بر استوار است.
- ۶- یکی از عواملی که موجب سازگاری و آرامش در خانواده می شود انتخاب است.
- ۷- اسلام بر اصالت نیز تأیید کرده است.
- ۸- منظور از این است که افراد به دیدار خویشاوندان خود بروند و از یکدیگر خبر بگیرند.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

- ۹- نشان دادن نارضایتی ، بی اعتنائی و محروم کردن فرزند از برخی مزایا ، جزء کدام روش تربیتی است؟
الف) گفت و گو ☐ ب) تشویق ☐ ج) تنبیه ☐ د) همه موارد ☐
- ۱۰- کدام عبارت غلط است؟
الف) همه اختلاف سلیقه ها مخرب نیستند. ☐ ب) جرّ و بحث بین زن و شوهر غیر طبیعی است. ☐
ج) تک فرزندی پیامدهای منفی برای خانواده و جامعه دارد. ☐ د) رقابت بین کودکان از فواید داشتن چند فرزندی است. ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (ب)

ستون (الف)

۱۱- فرزندآوری ☐	خانواده متعادل ☐
۱۲- انتخاب همسر ☐	مهمترین کارکرد خانواده ☐
	اولین گام در راه تشکیل یک خانواده سالم ☐

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- مسئول رفع نیازهای عاطفی و زیستی و معیشتی فرزندان چه کسانی هستند؟
- ۱۴- از دیدگاه قرآن ، مهمترین هدف ازدواج چیست؟
- ۱۵- به نظر شما کمک مالی به خویشاوندان صلّه ارحام محسوب می شود؟
- ۱۶- یک مورد از عوامل ناسازگاری زن و شوهر را بنویسید.

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- سه مورد از کارکردهای خانواده را بیان کنید. (۲نمره)

۱۸- محبت کردن در خانواده چه اهمیتی دارد؟ (۲نمره)

۱۹- چهار مورد از فواید فرزندآوری را بنویسید. (۲نمره)

۲۰- روش های جلوگیری از بروز ناسازگاری بین زن و شوهر را نام ببرید. (۲نمره)

۲۱- چهار نمونه از نحوه رعایت اخلاق و آداب همسررداری را بنویسید. (۲نمره)

۲۲- صله ارحام چیست؟ (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۱۰

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲ نمره)

- ۱- کلمهٔ جمهوری نشان می دهد که شکل حکومت ، اسلامی است. ()
- ۲- وظایف رهبر در اصل ۱۱۰ قانون اساسی آورده شده است. ()
- ۳- قوهٔ قضائیه شامل ریاست جمهوری ، معاونان و وزیران وزارتخانه ها می باشد. ()
- ۴- عوارض مبلغی است که شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه های اداری و دولتی به آن ها می پردازند. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- پیامبر (ص) پس از هجرت از مکه به مدینه در آن جا تشکیل دادند.
- ۶- مهمترین رکن حکومت جمهوری اسلامی آن است.
- ۷- هر جامعه ای برای ادارهٔ امور عمومی و مشترک خود به نهاد نیاز دارد.
- ۸- اصل ۸ قانون اساسی به اشاره دارد.

ج) گزینهٔ مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱ نمره)

۹- سرپرستی جامعهٔ اسلامی در زمان غیبت امام زمان (عج) مربوط به کدام اصل قانون اساسی است؟

- الف) اصل ۵ قانون اساسی ☐ (ب) اصل ۱۱۰ قانون اساسی ☐
- ج) اصل ۸ قانون اساسی ☐ (د) اصل ۲۰ قانون اساسی ☐

۱۰- کدام یک از انتخابات زیر غیر مستقیم است؟

- الف) ریاست جمهوری ☐ (ب) مجلس شورای اسلامی ☐ (ج) رهبری ☐ (د) مجلس خبرگان ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱ نمره)

ستون (ب)

ستون (الف)

- ۱۱- منشور حکومتی امام علی (ع) ☐ جنگ جمل ☐
- ۱۲- حق داشتن وکیل ☐ نامهٔ امام علی (ع) به مالک اشتر ☐
- ☐ حق برخورداری از عدالت قانونی ☐ حق برخورداری از عدالت قضایی

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۱ نمره)

۱۳- رهبری در جمهوری اسلامی ایران بر چه پایه ای استوار شده است؟

۱۴- ارتباطی است که افراد را به یک حکومت مشخص پیوند می دهد؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۵- مشارکت سیاسی یعنی چه؟ (۱نمره)

۱۶- چهار مورد از وظایف حکومت ها را بنویسید. (۲نمره)

۱۷- ولایت به چه معنی است؟ شرح دهید. (۲نمره)

۱۸- دو مورد از وظایف و اختیارات رهبر را بنویسید. (۲نمره)

۱۹- چهار مورد از حقوق شهروندی را بنویسید. (۲نمره)

۲۰- مشارکت سیاسی مردم از چه راه هایی ممکن است؟ (۳مورد - ۲نمره)

۲۱- اصل ۴۰ قانون اساسی به چه موردی اشاره دارد؟ توضیح دهید. (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۱۱

موفق باشید.

حسین حیدری

الف) جملات صحیح را با (ص) و جملات غلط را با (غ) مشخص نمایید. (۲نمره)

- ۱- فرهنگ نقش مهمی در افزایش بهره وری در یک جامعه دارد. ()
- ۲- بهره وری افزایش میزان تولید کالاها و خدمات است. ()
- ۳- افزایش تولید به هر روش و هر قیمتی مجاز است. ()
- ۴- در دنیای امروز تولید با هدف کسب سود بیشتر انجام می گیرد. ()

ب) جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- ۵- برای آن که وضع موجود را به وضع مطلوب تبدیل کنیم باید تغییراتی در خود به وجود آوریم.
- ۶- در اقتصاد ، را نسبت ستانده ها به داده ها تعریف کرده اند.
- ۷- امروزه با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست به جای واژه بهره وری از واژه استفاده می شود.
- ۸- محور اصلی اقتصاد مقاومتی ، است.

ج) گزینه مناسب را با علامت ☒ انتخاب نمایید. (۱نمره)

۹- مالیات و تحقیقات جزء کدام گزینه به حساب می آیند؟

- الف) منابع طبیعی ☐ ب) نیروی کار ☐ ج) سرمایه ☐ د) سایر هزینه ها ☐

۱۰- کدام گزینه جزء ستانده محسوب می شود؟

- الف) خدمات امنیتی ☐ ب) نیروی کار ☐ ج) منابع طبیعی ☐ د) سرمایه ☐

د) عبارت های مرتبط به هم از ستون (الف) را به ستون (ب) وصل کنید. (۱نمره)

ستون (ب)

ستون (الف)

۱۱- اثر بخشی و کارایی ☐	بهره وری ☐
۱۲- نیروی کار ☐	بهره وری سبز ☐
	مدیر ☐
	کارخانه ☐

ه) به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید. (۲ نمره)

- ۱۳- روش های تولید یا توزیع کالا و خدمات را چه می گویند؟
- ۱۴- تولید کالا یا خدمات را چه می نامند؟
- ۱۵- از نظر اسلام اقتصاد و تولید وسیله است یا هدف؟
- ۱۶- ساختمان جزء کدام یک از ورودی ها در اقتصاد محسوب می شود؟

و) به سؤالات تشریحی زیر پاسخ کامل دهید.

۱۷- بهره وری با چه اقداماتی ارتباط دارد؟ (۴مورد - ۲نمره)

۱۸- به ۴ نمونه از اسراف در کارها اشاره کنید. (۲نمره)

۱۹- داده ها یا نهاده ها (ورودی ها) به چند بخش تقسیم می شوند؟ بنویسید. (۲نمره)

۲۰- چرا افزایش تولید و فعالیت های اقتصادی همراه با لطمه زدن به محیط زیست با اصول بهره وری سازگار نیست؟ (۲نمره)

۲۱- اقتصاد مقاومتی چیست؟ (۲نمره)

۲۲- منظور از بهره وری سبز چیست؟ (۲نمره)

پایان نمونه سؤال فصل ۱۲

موفق باشید.

حسین حیدری

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی	پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره ی اول متوسطه) نوبت صبح خرداد ماه ۱۴۰۲			

نمره	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.
------	--

سؤالات بخش اختیاری

در بخش اختیاری، فقط دو فصل از فصل های ۱ تا ۶ را انتخاب کنید و فقط به سؤالات همان دو فصل پاسخ دهید.
در غیر این صورت به ترتیب، فصل هایی که جواب داده شده تصحیح و بقیه پاسخ ها حذف می گردد. (۵ نمره)

فصل ۱	۱. نصف النهار مبدا صفر درجه است و نصف النهارهای دیگر از صفر تا ۹۰ درجه غربی و ۹۰ درجه شرقی درجه بندی شده اند. <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ☐ غلط ☐ صحیح </div> ۲. در مورد موقعیت زمین در فضا، یک سطر توضیح دهید. ۳. دو مورد از نتایج حرکت انتقالی زمین را نام ببرید.	۰/۵ ۱ ۱
فصل ۲	۴. ناهمواری های جوان دارای دامنه هایی با شیب هستند. ۵. دو مورد از دلایل اهمیت فلات قاره (ایوان خشکی) را بنویسید. ۶. دوری و نزدیکی به دریا ها و اقیانوس ها چه تاثیری بر روی آب و هوا دارد؟	۰/۵ ۱ ۱
فصل ۳	۷. زیست بوم یک ناحیه وسیع جغرافیایی است که انواع خاصی از گیاهان و جانوران در آن زندگی می کنند. <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ☐ غلط ☐ صحیح </div> ۸. چرا در صحرای آفریقا، تعداد گونه های جانوری و گیاهی در معرض خطر، کم است؟ ۹. شما برای حفظ جنگل های بارانی استوایی چه پیشنهادی به سازمان های جهانی می توانید بدهید؟ (دو مورد)	۰/۵ ۱ ۱
فصل ۴	۱۰. میزان طول عمر یا امید به زندگی در یک جامعه نشان دهنده ی چیست؟ الف: وضعیت سلامت و بهداشت ☐ ب: درآمد و رفاه ☐ ج: کاهش جمعیت ☐ د: فرهنگ اجتماعی ☐ ۱۱. مهاجرت خارجی به چه نوع مهاجرتی گفته می شود؟ ۱۲. به نظر شما کشورهایی که اقتصاد آنها بر پایه فروش مواد اولیه و خام مانند نفت است، در آینده با چه مشکلاتی روبرو می شوند؟ (دو مورد)	۰/۵ ۱ ۱

«ادامه ی سؤالات در صفحه ی دوم»

نمره با عدد ←		توجه: برخی از موارد تخلف در ارزشیابی دوره اول متوسطه عبارتند از: (الف) همراه داشتن کتاب، جزوه، یادداشت، تلفن همراه و مانند آن اگرچه به موضوع امتحان مربوط نباشد و مورد استفاده قرار نگرفته باشد.
نمره با حروف ←		(ب) استفاده از کتاب، جزوه و وسایل دیگر برای پاسخگویی به سؤالات امتحانی، استفاده از اطلاعات دیگران به هر نحو یا دادن اطلاعات درسی خود به دیگران اعم از اینکه در جلسه امتحان یا در هنگام تصحیح ورقه یا بعد از آن معلوم گردد.
نام و نام خانوادگی و امضای دبیر ←	تصحیح دبیر مربوط	تجدیدنظر در صورت اعتراض
	مصحح سوم در صورت مغایرت	(پ) فرستادن شخص دیگری به جای خود به جلسه امتحان و همچنین شخصی که ورقه امتحانی اش توسط فرد دیگری نوشته شده باشد. (ت) اخلال در نظم حوزه یا جلسه امتحانی به هر نحو.

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی	پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره ی اول متوسطه) نوبت صبح خرداد ماه ۱۴۰۲		اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز	

نمره	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.
۰/۵ ۱ ۱	۱۳. مهم ترین طرفداران صفویان، قزلباش ها بودند. ☐ غلط ☐ صحیح ۱۴. با تاسیس حکومت صفوی، چه تغییر مهم سیاسی در ایران ایجاد شد؟ ۱۵. دو مورد از منابع درآمد دولت صفویان را ذکر کنید.
۰/۵ ۱ ۱	۱۶. طبق عهدنامه گلستان کدام یک از مناطق زیر از ایران جدا شد؟ الف: باکو و ارمنستان ☐ ب: گرجستان و داغستان ☐ ج: ارمنستان و آذربایجان ☐ د: مناطق شمالی رود ارس ☐ ۱۷. چرا نادر به هندوستان لشکر کشی کرد؟ ۱۸. دو مورد از اقدامات امیر کبیر را نام ببرید.

سوالات بخش اجباری

دانش آموزان گرامی، لطفاً به همه سوالات فصل ۷ تا ۱۲ کتاب (همه سوالات زیر) پاسخ دهید. (۱۵ نمره)

۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۱	۱۹. مهم ترین خواسته ی حاضرین در تحصن حرم عبدالعظیم تشکیل حکومت مشروطه بود. ☐ غلط ☐ صحیح ۲۰. جنگ جهانی دوم با حمله ی ناگهانی آلمان به..... آغاز شد. ۲۱. بعد از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، سلطه ی کدام کشور بر ایران به تدریج افزایش یافت؟ الف: آلمان ☐ ب: ایتالیا ☐ ج: آمریکا ☐ د: انگلستان ☐ ۲۲. در مورد قرارداد ۱۹۰۷ به طور خلاصه توضیح دهید.
۰/۵ ۱ ۱	۲۳. مهمترین واقعه در ۱۳ آبان سال ۱۳۴۳ کدام مورد بود؟ الف: شهادت حاج آقا مصطفی خمینی ☐ ب: تصویب اصول شش گانه ☐ ج: تبعید امام خمینی به ترکیه ☐ د: مخالفت امام با لایحه ی کاپیتولاسیون ☐ ۲۴. علت قیام ۱۹ دی مردم قم در سال ۱۳۵۶ چه بود؟ ۲۵. نهاد سپاه پاسداران و بسیج مستضعفان با چه هدفی شکل گرفتند؟

«ادامه ی سؤالات در صفحه ی سوم»

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی		پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱	تعداد صفحات: ۳:
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره ی اول متوسطه) نوبت صبح خرداد ماه ۱۴۰۲			اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز	
تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.				
نمره				
فصل ۹	۰/۵	۲۶. ارزش ها و عقاید جزو لایه های خارجی و بیرونی فرهنگ هستند. صحیح ☐ غلط ☐		
	۰/۵	۲۷. به رفتارهای معینی که در یک گروه یا جامعه پذیرفته شده است..... می گویند.		
	۰/۵	۲۸. کدام یک از موارد زیر، جزو عمده ترین عناصر هویت یک ملت نیستند؟		
	۱	الف: فرهنگ ☐ ب: سرزمین ☐ ج: عقاید ☐ د: تاریخ ☐		
فصل ۱۰		۲۹. یک ویژگی هویت فردی و یک ویژگی هویت اجتماعی خود را نام ببرید.		
	۰/۵	۳۰. یکی از مهم ترین کارکردهای خانواده در طول تاریخ بوده است.		
	۱	۳۱. یک مورد از معایب مهد کودک ها را بنویسید.		
	۱	۳۲. شما به عنوان فرزند، برای رفع مشکلات و حوادث در خانواده، چه اقداماتی می توانید انجام دهید؟ (۲ مورد)		
فصل ۱۱	۰/۵	۳۳. رهبری در جمهوری اسلامی ایران بر پایه ی است.		
	۱	۳۴. چرا حکومت ایران را یک حکومت جمهوری می دانند؟		
	۱	۳۵. حق برخورداری از عدالت قانونی (که از حقوق شهروندان است) به چه معناست؟		
فصل ۱۲	۰/۵	۳۶. محور اصلی اقتصاد مقاومتی، است.		
	۱	۳۷. بهره وری سبز به چه معناست؟		
	۱	۳۸. یک پیشنهاد مناسب برای بهره وری در مصرف کاغذ در مدرسه یا خانه بنویسید.		
۲۰	جمع نمرات			
« موفق باشید»				

باسمه تعالی

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی	پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۱۵ عصر	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره‌ی اول متوسطه) نوبت عصر خرداد ماه ۱۴۰۲			
اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز			

ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.	نمره
------	--	------

((بخش اختیاری))

در این بخش، لطفاً فقط دو فصل از فصل های ۱ تا ۶ انتخاب کنید و به سؤالات همان دو فصل پاسخ دهید. (۵ نمره)

دقت کنید به بیش از دو فصل پاسخ ندهید. زیرا در این صورت به ترتیب پاسخ های سؤالات دو فصل تصحیح و بقیه حذف می گردد.

فصل اول	۱- دو نتیجه حرکت وضعی زمین را بگویید. ۲- ایران در نیمکره شمالی قرار دارد. ۳- فاصله هر مکان با نصف النهار مبدا بر حسب درجه نامیده می شود. ۴- در مناطق مجاور استوا طول روز و شب همواره مساوی است.	۱ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۵
فصل دوم	۱- پایین ترین لایه زمین که تشکیل ابرها و تغییرات آب و هوایی در آن صورت می گیرد..... نام دارد. ۲- در عبارت زیر یک اصطلاح غلط به کار رفته است، آن را بازنویسی کنید. در کوه های کم ارتفاع قله ها به شکل گنبدی شکل و دره های بین آنها تنگ به شکل ۷ است. ۳- پیامدهای ناخوشایند گرم شدن کره زمین را در سه مورد بیان کنید.	۰/۵ ۰/۵ ۱/۵
فصل سوم	۱- کدامیک از زیست بوم های جهان به ریه های زمین معروف شده اند؟ چرا؟ ۲- جنگل زدایی یعنی چه؟ ۳- کدام عامل بیشترین تاثیر را در تنوع زیستی دارد؟ الف) آب و هوا ☐ ب) جنس خاک ☐ ج) شکل ناهمواری ☐ د) ارتفاع زمین ☐	۱ ۱ ۰/۵
فصل چهارم	۱- با یک مثال مهاجرت اجباری و اختیاری را با هم مقایسه کنید. ۲- یکی از عوامل مهم که در سنجش نابرابری کشورها مورد توجه قرار می گیرد، عامل..... می باشد. الف) هویت ☐ ب) اقتصادی ☐ ج) آزادی ☐ د) مورد الف وج ☐ ۳- برای پی بردن به وضع آموزش در کشورها چه معیارهایی را در نظر میگیرند؟ دو مورد	۱ ۰/۵ ۱

((ادامه سؤالات در صفحه‌ی دوم))

نمره با عدد ←		توجه: برخی از موارد تخلف در ارزشیابی دوره اول متوسطه عبارتند از: الف) همراه داشتن کتاب، جزوه، یادداشت، تلفن همراه و مانند آن اگر چه با موضوع امتحان مربوط نباشد و مورد استفاده قرار نگرفته باشد. ب) استفاده از کتاب، جزوه و وسایل دیگر برای پاسخگویی به سؤالات امتحانی، استفاده از اطلاعات دیگران به هر نحو یا دادن اطلاعات درسی خود به دیگران اعم از اینکه در جلسه امتحان یا در هنگام تصحیح ورقه یا بعد از آن معلوم گردد. ب) فرستادن شخص دیگری به جای خود به جلسه امتحان و همچنین شخصی که ورقه امتحانی اش توسط فرد دیگری نوشته شده باشد. ت) اخلال در نظم حوزه یا جلسه امتحانی به هر نحو	نام و نام خانوادگی و امضای دبیر ←	تصحیح دبیر مربوط	تجدید نظر در صورت اعتراض	مصحح سوم در صورت مغایرت
نمره با حروف ←						

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی	پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۱۵ عصر	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره‌ی اول متوسطه) نوبت عصر خرداد ماه ۱۴۰۲			
اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز			

ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.	نمره
فصل پنجم	۱-سؤالات زیر را با توجه به اوضاع اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی دوره صفویه پاسخ دهید. الف) یکی از فیلسوفان و عالم بزرگ عصر صفوی بود. ب) یکی از رشته های هنری که در عصر صفویان رونق یافت. ج) از صنایع پررونق عصر صفوی بود.	۱/۵
	۲-مذهب شیعه را شاه اسماعیل مذهب رسمی کشور اعلام کرد.	۰/۵
	۳-نتیجه جنگ چالدران چه شد؟	۰/۵
فصل ششم	۱-کدامیک از موارد زیر گسترده ترین جنبش اجتماعی در دوره قاجاریه است؟ الف) قیام پانزده خرداد ☐ ب) نهضت مشروطه ☐ ج) نهضت تنباکو ☐ د) نهضت ملی شدن نفت ☐	۰/۵
	۲-چه کسی به جای عنوان شاه لقب وکیل الرعایا را برای خود انتخاب کرد؟	۰/۵
	۳-به نظر شما، چرا امیرکبیر بر استخدام نکردن معلمان و استادان روسی و انگلیسی در مدرسه دارالفنون اصرار می کرد؟	۱
	۴-در دوره عباس میرزا، صنعت چاپ تازه به ایران راه یافته بود.	۰/۵
بخش اجباری		
دانش آموزان عزیز، این آزمون دو بخش دارد. در این بخش، لطفاً به همه سؤالات فصل ۷ تا ۱۲ کتاب پاسخ دهید. (۱۵ نمره)		
فصل هفتم	۱-صدور فرمان مشروطه توسط.....امضاء شد.	۰/۵
	۲-یکی از خواسته های تحصن کنندگان، تشکیل عدالت خانه در تمام شهرها بود.	۰/۵
	۳-علت کودتای ۱۲۹۹ چه بود؟	۱
فصل هشتم	۴-همزمان با وقوع انقلاب مشروطه، انگلستان و روسیه طی کدام قرارداد ایران را میان خود تقسیم کردند؟ الف) قرارداد ۱۹۰۷ ☐ ب) قرارداد ۱۹۱۹ ☐ ج) قرارداد ۱۲۹۹ ☐ د) قرارداد ۱۹۱۴ ☐	۰/۵
	۱-منظور از حق کاپیتولاسیون یا قضاوت سپاری چیست؟	۱
	۲-برجسته ترین مخالف لایحه انجمن های ایالتی و ولایتی، آیت الله کاشانی بود.	۰/۵
	۳-دو مورد از توطئه ها و دسیسه های دشمنان که بعد از پیروزی انقلاب برای نابودی آن انجام دادند، را نام ببرید.	۱
((ادامه سؤالات در صفحه ی سوم))		

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی		پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۱۵ عصر	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۳/۰۱	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره‌ی اول متوسطه) نوبت عصر خرداد ماه ۱۴۰۲			اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز	
ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.			
فصل پنجم	۱	۱- مفاهیم مرتبط را به هم وصل کنید. (در ستون «ب» یک مورد اضافی می باشد)		
		ستون «الف»	ستون «ب»	
		اموری را خوب و مثبت تلقی کردن	نماد	
		نشانه یا نماینده یک پدیده دیگر	ارزش	
		قواعد و شیوه های مورد قبول یک جامعه	هویت	
		اندیشه و آگاهی مشترک اعضای یک جامعه	هنجار	
			فرهنگ	
		۲- ویژگی های هویت ایرانی کدام اند؟ دو مورد نام ببرید.		
۱ ۰/۵	۳- نماد و هنجارها از لایه های عمیق فرهنگ هستند. ☐ صحیح ☐ غلط			
فصل دهم	۰/۵	۱- از دیدگاه اسلام مهم ترین عامل که باید در همسرگزینی به آن توجه کرد، اصالت خانوادگی است. ☐ صحیح ☐ غلط		
	۱	۲- دو مورد از ارزش ها و کارکردهای خانواده را نام ببرید.		
	۱	۳- به نظر شما چند فرزندی چه مزایایی می تواند، داشته باشد؟ دو مورد بیان کنید.		
فصل یازدهم	۰/۵	۱- کدامیک از موارد زیر جزء حقوق فرهنگی نیست؟ الف) حمایت از تشکیل خانواده ☐ ب) حمایت از تعلیم و تربیت شایسته ☐ ج) آزاد بودن استفاده از زبان بومی ☐ د) شرکت در راهپیمایی و تظاهرات ☐		
	۱	۲- حکومت جمهوری اسلامی چه ویژگی هایی دارد؟ دو مورد بگویید.		
	۱	۳- دو مورد از مهم ترین وظایف و اختیارات رهبری را بیان کنید.		
فصل دوازدهم	۰/۵	۱- محور اصلی اقتصاد مقاومتی است.		
	۱	۲- به نظر شما تنظیم جدول بودجه اقتصادی در خانواده چه فایده ای دارد؟ توضیح دهید.		
	۱	۳- یک زوج می خواهند، جشن عروسی با حداقل هزینه برپا کنند، دو راهکار به این زوج پیشنهاد دهید تا بتوانند در هزینه های خود بهره وری کنند.		
جمع نمرات		۲۰		
«موفق باشید»				

باسمه تعالی

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی	پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۸ صبح	مدت امتحان: ۶۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۱/۰۶/۰۵	تعداد صفحات: ۲
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال نایستان مدارس آموزش از راه دور	اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز Sanjesh-alborz.medu.ir	(دوره ی اول متوسطه) نوبت شهریور ماه ۱۴۰۱	

ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.	نمره
فصل اول	۱- عرض جغرافیایی هر مکان عبارت است از فاصله آن مکان با مدار استوا برحسب درجه. ۲- حرکت انتقالی را تعریف کنید.	۰/۵ ۱
فصل دوم	۱- چرا کوهنوردان در ارتفاعات زیاد ممکن است با مشکلات تنفسی روبه رو شوند؟ ۲- شامل گاز هایی است که دور تا دور کره زمین را فرا گرفته اند.	۰/۵ ۱
فصل سوم	۱- زیست بوم به کجا گفته می شود؟ ۲- ناحیه ساوان چه ویژگی هایی دارد؟ (دو مورد)	۱ ۱
فصل چهارم	۱- در دو قرن اخیر عواملی موجب کاهش چشمگیر مرگ و میر ها شده است. دو مورد را نام ببرید. ۲- مهاجرت اختیاری را تعریف کنید.	۰/۵ ۱
فصل پنجم	۱- دوره صفویه در تاریخ ایران چه اهمیتی دارد؟ (دو مورد) ۲- (شاه عباس اول) پنجمین شاه صفوی، حکومت صفوی را به اوج قدرت رساند.	۰/۵ ۱
فصل ششم	۱- هدف انگلستان از جداکردن افغانستان و بخش شرق سیستان و بلوچستان از ایران چه بود؟ ۲- بیشتر دوره دوازده ساله پادشاهی نادر به نبرد با بیگانگان و فرونشاندن شورش های داخلی گذشت.	۰/۵ ۱
« ادامه ی سؤالات در صفحه ی دوم »		

نمره بسا عدد ←	توجه: برخی از موارد تخطف در ارزشیابی دوره اول متوسطه عبارتند از:
نمره با حروف ←	الف) همراه داشتن کتاب، جزوه، یادداشت، نقاشی همراه و مانند آن اگرچه به موضوع امتحان مربوط نباشند و مورد استفاده قرار نگرفته باشد.
نام و نام خانوادگی و امضای دیر ←	ب) استفاده از کتاب، جزوه و وسایل دیگر برای پاسخگویی به سؤالات امتحانی.
	ج) استفاده از اطلاعات دیگران به هر نحو یا دادن اطلاعات درسی خود به دیگران اعم از اینکه در جلسه امتحان یا در هنگام تصحیح ورقه یا بعد از آن معلوم گردد.
	د) فرستادن شخص دیگری به جای خود به جلسه امتحان و همچنین شخصی که ورقه امتحانی اش توسط فرد دیگری نوشته شده باشد.
	ه) اخلاف در نظم حوزه یا جلسه امتحانی به هر نحو.

باسمه تعالی

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی		پایه: نهم (عادی)		ساعت شروع: ۸ صبح		مدت امتحان: ۶۰ دقیقه	
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:		تاریخ امتحان: ۱۴۰۱/۰۶/۰۵		تعداد صفحات: ۲	
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال تابستان مدارس آموزش از راه دور				اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز Sanjesh-alborz.medu.ir			
(دوره ی اول متوسطه) نوبت شهریور ماه ۱۴۰۱							
ردیف		تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.					
فصل هفتم	۱- هدف از ایجاد ارتش منظم در زمان رضاخان چه بود؟ (دو مورد)	۱					
	۲- جنگ جهانی دوم با حمله ناگهانی آلمان به ایتالیا آغاز شد.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
فصل هفتم	۱- هدف آمریکا از ایجاد تغییرات در امور اجتماعی و اقتصادی ایران چه بود؟	۱					
	۲- انقلاب اسلامی ایران، با شعار اصلی (استقلال-آزادی-جمهوری اسلامی) به پیروزی رسید.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
	۳- سرانجام، در نتیجه مبارزه مردم ایران، شاه در روز ۲۶ دی ماه مجبور به فرار از کشور شد.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
فصل نهم	۱- یکی از مراتب هویت اجتماعی هویت ملی است که به علت مربوط می شود.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
	۲- مهم ترین دلایل پیروی از هنجارها چیست؟ (دو مورد)	۱					
فصل دهم	۱- به نظر شما کاهش نرخ باروری در کشور ما در آینده چه پیامدهای نامطلوبی در اقتصاد یا جامعه خواهد داشت. دست کم به دو مورد اشاره کنید.	۱					
	۲- اولین شرط بقای هر جامعه ای، جمعیت آن است.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
	۳- از دیدگاه اسلام، مهم ترین عاملی که باید در همسرگزینی به آن توجه کرد، ایمان و اعتقادات دینی افراد است.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
فصل یازدهم	۱- مهم ترین وظایف حکومت ها را بنویسید. (دو مورد)	۱					
	۲- پس از پیروزی انقلاب اسلامی، حکومت جمهوری اسلامی در ایران تأسیس و جانشین حکومت شاهنشاهی شد.	۰/۵	☐ غلط	☐ صحیح			
فصل دوازدهم	۱- بهره وری چیست؟	۱					
	۲- فعالیت اقتصادی چیست؟	۱					
جمع نمرات		۲۰	» موفق باشید «				

باسمه تعالی

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی	پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۱۵ عصر	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۱/۰۳/۲۹	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور		اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز Sanjesh-alborz.medu.ir	
(دوره ی اول متوسطه) نوبت عصر خرداد ۱۴۰۱			

ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.	نمره
------	--	------

«بخش اختیاری»

در این بخش، لطفاً فقط دو فصل از فصل های ۱ تا ۶ انتخاب کنید و به سؤالات همان دو فصل پاسخ دهید. (۵ نمره)
دقت کنید به بیش از دو فصل پاسخ ندهید. زیرا در این صورت به ترتیب پاسخ های سؤالات دو فصل تصحیح و بقیه حذف می شود.

فصل اول	۱- ایران در نیمکره شمالی قرار دارد.	صحیح ☐ غلط ☐	۰/۵
	۲- در زندگی روزانه، ساعت واقعی چه کاربردی دارد؟		۰/۵
	۳- از مساوی بودن همیشگی طول روز و شب در منطقه استوا به چه نتیجه ای درباره فصول این منطقه می رسید؟		۱
	۴- شهر مکه در کشور عربستان و در جنوب غربی ایران واقع است.	صحیح ☐ غلط ☐	۰/۵
فصل دوم	۱- به قسمت خارجی کره زمین چه می گویند؟	الف) سنگ کره ☐ ب) آب کره ☐ ج) هواکره ☐ د) زیست کره ☐	۰/۵
	۲- فلات قاره را تعریف کنید.		۱
	۳- با مشاهدۀ دقیق محیط زندگی خود بگویید چه کارها و فعالیت هایی موجب آلودگی هوا می شود؟		۱
فصل سوم	۱- چه عواملی زیست بوم ها را در معرض خطر قرار داده اند؟ (دو مورد)		۱
	۲- بارندگی بسیار کم و کمتر از ۵۱ میلی متر برای این زیست بوم است.	الف) تایگا ☐ ب) توندرا ☐ ج) بیابان ☐ د) جنگل استوایی ☐	۰/۵
	۳- ناحیه ساوان چه ویژگی هایی دارد؟ (دو مورد)		۱
فصل چهارم	۱- گاهی مهاجرت از یک کشور به کشور دیگر صورت می گیرد که به آن مهاجرت خارجی یا بین المللی می گویند.	صحیح ☐ غلط ☐	۰/۵
	۲- شاخص توسعه انسانی چیست و بر پایه چه عواملی قرار دارد؟		۱/۵
	۳- کشورهای جهان از نظر شاخص توسعه انسانی به چهارگروه خیلی بالا، بالا، متوسط و پایین تقسیم شده اند.	صحیح ☐ غلط ☐	۰/۵

«ادامه ی سؤالات در صفحه ی دوم»

نمره با عدد ←			توجه: برخی از موارد تخلف در ارزشیابی دوره اول متوسطه عبارتند از: الف) همراه داشتن کتاب، جزوه، یادداشت، تلفن همراه و مانند آن اگر چه به موضوع امتحان مربوط نباشد و مورد استفاده قرار نگرفته باشد. ب) استفاده از کتاب، جزوه و وسایل دیگر برای پاسخگویی به سؤالات امتحانی، استفاده از اطلاعات دیگران به هر نحو یا دادن اطلاعات درسی خود به دیگران اعم از اینکه در جلسه امتحان یا در هنگام تصحیح ورقه یا بعد از آن معلوم گردد. پ) فرستادن شخص دیگری به جای خود به جلسه امتحان و همچنین شخصی که ورقه امتحانی اش توسط فرد دیگری نوشته شده باشد. ت) اخلال در نظم حوزه یا جلسه امتحانی به هر نحو.
نمره با حروف ←			
نام و نام خانوادگی و امضای دبیر ←	تصحیح دبیر مربوط	تجدید نظر در صورت اعتراض	مصحح سوم در صورت مغایرت

باسمه تعالی

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی		پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۱۵ عصر	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۱/۰۳/۲۹	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره ی اول متوسطه) نوبت عصر خرداد ۱۴۰۱		اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز Sanjesh-alborz.medu.ir		
ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.			
فصل پنجم	۱- دو عامل گسترش تجارت در عصر صفوی را بیان کنید.	۱		
	۲- کدام شهرها پایتخت صفویان بودند؟ دلیل تغییر پایتخت صفویان چه بود؟	۱/۵		
فصل ششم	۱- آقا محمد خان در انتخاب تهران به پایتختی، به چه نکته هایی توجه داشته است؟ (دو مورد)	۱		
	۲- دلیل اصلی شکل گیری نهضت تنباکو چه بود؟	۱		
	۳- در اوایل دوره قاجار، مهم ترین مستعمره انگلستان، هندوستان بود.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	
بخش اجباری				
دانش آموزان عزیز، این آزمون دو بخش دارد. در این بخش، لطفاً به همه سؤالات فصل ۷ تا ۱۲ کتاب پاسخ دهید. (۱۵ نمره)				
فصل هفتم	۱- چه حوادث مهمی در فاصله فرمان مشروطیت تا آغاز جنگ جهانی اول، در ایران رخ داد؟ (دو مورد)	۱		
	۲- دلیل مخالفت گسترده آزادی خواهان با قرارداد ۱۹۱۹ چه بود؟	۰/۵		
	۳- در دوره مظفرالدین شاه رویداد بزرگی به نام مشروطیت رخ داد.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	
	۴- پس از ناصر الدین شاه، احمد شاه جانشین او شد.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	
فصل هشتم	۱- انقلاب اسلامی ایران، با شعار اصلی (استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی) به پیروزی رسید.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	
	۲- امام خمینی به دولت موقت چه مأموریتی داد؟	۱		
	۳- دو عامل مؤثر در موفقیت انقلاب اسلامی ایران را بنویسید.	۱		
فصل نهم	۱- مهم ترین ویژگی های مشترک جامعه ایرانی که با آن ها شناخته می شویم را نام ببرید. (دو مورد)	۱		
	۲- هویت اجتماعی چگونه بدست می آید؟	۱		
	۳- به طور کلی، فرهنگ یک جامعه شیوه زندگی آن جامعه است.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	

«ادامه ی سؤالات در صفحه ی سوم»

باسمه تعالی

سؤالات ارزشیابی هماهنگ استانی درس: مطالعات اجتماعی		پایه: نهم (عادی)	ساعت شروع: ۱۵ عصر	مدت امتحان: ۷۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۱/۰۳/۲۹	تعداد صفحات: ۳
دانش آموزان، داوطلبان آزاد و نیمسال دوم مدارس آموزش از راه دور (دوره ی اول متوسطه) نوبت عصر خرداد ۱۴۰۱		اداره سنجش و پایش کیفیت آموزشی استان البرز Sanjesh-alborz.medu.ir		
ردیف	تذکر: پاسخ سؤالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در مقابل آن بنویسید.			
فصل دهم	۱- برای جلوگیری از آسیب رسیدن به کانون خانواده چه کارهایی می توان انجام داد؟ (دو مورد)	۱		
	۲- فواید صله ارحام برای خانواده ها چیست؟	۱		
	۳- نقطه شروع بنیان خانواده، ازدواج است.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	
فصل یازدهم	۱- چرا مبدأ اصلی قوانین برای برپایی حکومت از دیدگاه اسلام، حکمت و اراده خداوند است؟	۱		
	۲- کشور ما چه نوع حکومتی دارد و ارکان آن کدام اند؟	۱/۵		
فصل دوازدهم	۱- چه کارهایی می توان انجام داد تا هزینه های آب، برق و گاز مدرسه شما (درعین تأمین نیازهای لازم دانش آموزان) کاهش یابد؟ (دو مورد)	۱		
	۲- یکی از عادت های غلط بعضی از دانش آموزان مصرف نادرست و بی رویه کاغذ است. چند راهکار برای بهره وری در مصرف کاغذ پیشنهاد کنید. (دو مورد)	۱		
	۳- اقتصاد مقاومتی یعنی در شرایط سخت بتوانیم کمترین اتلاف هزینه را داشته باشیم.	۰/۵	☐ غلط ☐ صحیح	
۲۰	جمع نمرات			
«موفق باشید»				

تعیین زمان طلوع و غروب خورشید و انجام فرایض دینی (شرعی)

به این نتیجه می رسیم که در این منطقه همیشه هوا معتدل بوده یا به عبارت دیگر همیشه در اعتدالین (اعتدال پاییز و زمستان) قرار دارد
در این منطقه همیشه هوای معتدلی خواهیم داشت و یا همیشه اعتدالی بهاری و پاییزی قرار دارد

۱- الف

در جاهایی که اقیانوس ها با خشکی تماس دارند، اغلب ناحیه ای کم عمق با ژرفایی کمتر از 200 متر دیده می شود که به آن فلات قاره (ایوان خشکی) می گویند. فلات قاره در دریاها و دریاچه ها نیز دیده می شود و در برخی از آنها جزیره هایی سر از آب بیرون آورده اند. معمولاً فلات قاره ها از نظر وجود منابع سرشار نفت و گاز و جزایر ماهیگیری اهمیت زیادی دارند.

عوامل طبیعی مثل فوران آتشفشان وزش توفان و باد شدید
فعالیت های انسانی مثل کارخانجات صنعتی کشاورزی شهرسازی وسایل گرمازا و نیروگاه ها و وسایل نقلیه

زمانی در معرض خطر قرار می گیرد که زیستگاه طبیعی گیاهان و جانوران تخریب شود . با تخریب پوشش گیاهی در یک منطقه غذا کم می شود و شرایط محیطی نامناسب گونه های جانوری را نیز از بین می برد .

ج

۲ فصل خشک و مرطوب دارد
از نظر تنوع جانوری بسیار غنی است

1- درآمد و رفاه 2- امید به زندگی یا متوسط طول عمر 3- سواد و آموزش

این شاخص برای پی بردن به وضعیت و کیفیت زندگی در کشورها و مقایسه ی آنها با یکدیگر با توجه به سه عامل اقتصادی ، بهداشتی و فرهنگی تعریف می شود.

صحیح

۱) امنیت و آرامش نسبی درکشور و ثبات سیاسی که بازرگانان احساس امنیت داشتند. ۲) برقراری رابطه سیاسی و اقتصادی با دنیا. ۳) یکسان سازی واحدهای اندازه گیری. ۴) ایجاد راه ها

تغییر اول این بود که شاه تهماسب پایتخت رو از تبریز به قزوین تغییر داد. (دلیلش این بود که تبریز در معرض هجوم مستقیم سپاه عثمانی بود و شاه می خواست حکومت مرکزی را از خطر حفظ کند. تغییر دوم این بود که شاه عباس پایتخت رو از قزوین به اصفهان منتقل کرد. (دلیلش این بود که می خواست در مرکز ایران باشد و به همه جای ایران نظارت داشته باشد. دلیل دوم اینکه می خواست هم از امپراطوری عثمانی دور شود و هم به ازبکان نزدیک شود که در برابر حملات آنها مقابله کند.

موقعیت جغرافیایی. نزدیکی ب قوم قاجار. تسلط بر قسمت های زیادی از کشور

مردم و به ویژه بازرگانان با آگاهی از نتایج زیانبار این امتیاز، در شهرهای مختلف شروع به اعتراض و مخالفت کردند. روحانیان در صف مقدم این اعتراض قرار گرفتند و خواهان لغو امتیاز تنباکو شدند.

صحیح

تنظیم شتابان قانون اساسی
قتل صدراعظم محمدعلی شاه

زیرا بر اساس این قرارداد انگلستان از همه ی جوانب بر ایران مسلط شده و به نوعی ایران تحت استعمار انگلیس قرارمیگرفت

صحیح

غلط

مأموریت داد که ضمن اداره امور کشور، اقدامات لازم را برای تأسیس نظام سیاسی جدید انجام دهد

ایمان به اسلام

وحدت ملت

ما در سرزمین ایران زندگی میکنیم

-مسلمانیم

-تاریخ طولانی و میراث فرهنگی غنی داریم

-زبان مشترک ما فارسی است

-انقلاب اسلامی نمایانگر آرمان های والای

-جامعه ی ماست

-سرود ملی مشترک و پرچم مشترک

افراد با عضویت در گروه های مختلف اجتماعی هویت به دست می آورند. به عبارت دیگر، هویت اجتماعی ما از طریق ارتباط با جامعه شکل می گیرد. ما عضو گروه های متفاوتی مانند خانواده، دوستان، هم کلاسی ها، همسایه ها و همکاران هستیم و در هر گروه نقش هایی را بر عهده می گیریم.

در چنین مواقعی اعضای خانواده با توکل به خدا صمیمیت و همکاری بین خود را بیشتر کنند با در پیش گرفتن صبر و شکیبایی و دعوت یکدیگر به صبر مشکلات و حوادث را مدیریت کنند و نگذارند خانواده دچار بحران شوند

الف) مهر و محبت بین اقوام را زیاد می کند.

ب) از مشکلات یکدیگر با خبر می شوند.

ج- افزایش طول عمر و افزایش روزی.

د- پاکی اعمال و دفع بلا.
ه- از لحاظ عاطفی و روانی اثرات مثبت زیادی دارد.

صحیح

زبرا خداوند به همه امور آگاهی دارد و آفریننده انسان و مالکیت حقیقی این جهان است.

نوع حکومت جمهوری اسلامی
ارکان آن رهبری - مقننه - قضائیه - مجریه

در زمستان از درزگیرهای پنجره برای صرفه جویی در مصرف گاز استفاده کنید ، از لامپ های خورشیدی قابل شارژ برای جلوگیری از مصرف زیاد برق استفاده کنید ، از شیرهای چشمی برای صرفه جویی در مصرف آب استفاده کنید.

استفاده از پشت و روی برگه ها - تشویق دانش آموزان به درست کردن کاردستی از کاغذهای باطله - استفاده از برگه های ناتمام به عنوان چرک نویس- نصب سطل زباله مخصوص کاغذ های باطله و جمع آوری آن برای بازیافت .

صحیح